

Sylvi Otranen

”MUN ELÄMÄ KYLLÄ MUUTTU”

Nuorten kansainväliselle vapaaehtoistyölle antamia merkityksiä

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiologian pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2019

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

SYLVI OTRANEN: ”Mun elämä kyllä muuttu” – Nuorten kansainväliselle vapaaehtoistyölle antamia merkityksiä

Pro Gradu -tutkielma, 66 s., 1 liites.

Sosiologia

Ohjaaja: Päivi Honkatukia

Tammikuu 2019

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen, millaisia merkityksiä orastavaa aikuisuutta elävät nuoret antavat osallistumalleen kansainväliselle vapaaehtoistyöjaksolle. Tutkimuksen tehtävänä on myös tarkastella, onko vapaaehtoisjakson aikana esiintynyt tai onko jakso kokonaisuudessaan ollut nuorelle merkittävä kokemus, jopa jonkinlainen käännekohta. Lisäksi tarkastelen nuorten kerronnan merkityksiä suhteessa globaalikasvatukseen ja globaalivastuun periaatteisiin.

Tutkielman teoriatausta pohjautuu Jeffrey Jensen Arnettin ajatukseen orastavan aikuisuuden vaiheesta, jossa teini-ikä ja aikuisuuden väliin jäävä aika nähdään siirtymän sijaan omana erityispiirteisenä elämänvaiheena. Orastava aikuisuus on identiteetin rakentamisen, välitilan ja kokeilemisen aikaa, joka tekee elämänvaiheesta otollisen globaalikasvatuksen periaatteiden omaksumiseen. Globaalikasvatuksella pyritään oikeidenmukaiseen, tasa-arvoiseen ja kestäväan maailmaan tukemalla yksilöitä aktiiviseen kansalaisuuteen ja globaalivastuuseen kasvamisessa.

Tutkielman aineisto koostuu seitsemästä kerronnallisesta teemaahaastattelusta. Haastateltavat olivat 18–24-vuotiaina osallistuneet vähintään yhdelle kansainväliselle vapaaehtoistyöjaksolle, jonka järjestäjänä oli ollut Kansainvälisen vapaaehtoistyön (KaVa) verkostoon kuuluva organisaatio. KaVa-verkoston jäsenorganisaatioiden järjestämän kansainvälisen vapaaehtoistyön tavoitteisiin kuuluu globaalivastuun vahvistaminen, joten vapaaehtoisjaksoilla on globaalikasvatuksellisia tavoitteita. Haastatteluaineistoa lähestyttiin narratiivisella otteella, ja aineiston analyysissä keskityttiin kerrontaan ja kerronnan tuottamiin merkityksiin.

Aineistosta muodostettiin teemoittelulla merkitysluokkia, jotka kuvaavat nuorten kerronnan vapaaehtoisjakson merkityksiä. Merkitysluokat ovat päätös, yksin lähteminen ja itsenäistyminen, haastaminen ja selviäminen, itsensä kehittäminen ja oppiminen, suunta sekä globaalivastuu ja ymmärrys. Tutkimus osoittaa, että kansainvälinen vapaaehtoistyöjakso voi olla identiteettiään rakentavalle nuorelle merkittävä oppimiskokemus tai jopa käännekohta. Koulu- ja työmaailman ulkopuolella olevalle nuorelle vapaaehtoisjakso voi näyttää suuntaa ja kehittää itsetuntemusta. Nuoren kansainvälinen kokemus vieraasta kulttuurista muokkaa nuoren globaalivastuuseen kasvamisen prosessia. Herkistyessään globaalikasvatuksen periaatteille nuoret sekä omaksuvat että muovaavat periaatteita omista lähtökohdistaan käsin. Vapaaehtoisjakson merkitys nuoren oppimisen, suunnan ja identiteetin rakentamisen kautta on ristiriitainen suhteessa yhteiskunnan odotukseen nuorten tehokkaista siirtymistä.

Asiasanat: kansainvälinen vapaaehtoistyö, orastava aikuisuus, käännekohdat, globaalikasvatus, globaalivastuu, narratiivisuus

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	3
2.1. Siirtymä aikuisuuteen	3
2.1.1. Orastava aikuisuus	3
2.1.2. Kriittiset hetket ja käännekohtat.....	6
2.2. Globaalikasvatuksen kentällä	8
2.2.1. Kansainvälisyyskasvatuksesta globaalikasvatukseen	8
2.2.2. Globaalikasvatuksen toimijat Suomessa	10
2.2.3. Ajatus yhteisestä globaalivastuusta.....	11
2.3. Kansainvälinen liikkuvuus ja vapaaehtoistyö	12
2.3.1. Nuorten kansainvälinen liikkuvuus.....	12
2.3.1. Kansainvälisen vapaaehtoistyön muodot ja tavoitteet	13
2.4. Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset	16
3. TUTKIMUKSEN MENETELMÄT, AINEISTO JA TOTEUTUS.....	17
3.1. Kohderyhmän tavoittaminen	17
3.2. Narratiivinen tutkimusote.....	19
3.3. Teemahaastattelu	21
3.4. Aineiston kuvaus	23
3.5. Analyysin kuvaus	24
3.5.1. Analyysin eteneminen	24
3.5.2. Merkitys- ja käännekohtapuhe	26
3.6. Eettiset kysymykset ja lähdekritiikki.....	28
4. VAPAAEHTOISJAKSON MERKITYKSIÄ NUORTEN KERTOMANA.....	31
4.1. Päätös.....	32
4.2. Yksin lähteminen ja itsenäistyminen	38
4.3. Haastaminen ja selviäminen	42
4.4. Itsensä kehittäminen ja oppiminen	45
4.5. Suunta	47
4.6. Globaalivastuu ja ymmärrys	48
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	53

5.1. Omannäköisellä polulla aikuisuuteen	54
5.2. Globaalivastuu: nuoret herkistyvät ja muokkaavat periaatteita.....	56
5.3. Tutkimuksen arviointia.....	59
5.4. Lopuksi	60
LÄHTEET	62
LIITE.....	67

PRO GRADU –TUTKIELMAN KUVIOT

Kuvio 1: Analyysin eteneminen. Sivu 26.

Kuvio 2: Aineiston merkitysluokkien painottuminen. Sivu 32.

1. JOHDANTO

Sanotaan näin et mä muutuin tosi paljon siellä ja mä ehkä niinku, niin kliseiseltä kuin se kuulostaakin, löysin itseni siellä (Vapaaehtoisena Sloveniassa)

Edeltävä lainaus on Sloveniassa vapaaehtoistyöjaksolle osallistuneen nuoren kerrontaa kansainvälisen vapaaehtoisjakson merkityksestä hänelle. Nuorten kansainväliselle vapaaehtoisjaksolle antamat merkitykset, kansainväliselle vapaaehtoistyölle määritellyt globaalikasvatukselliset tavoitteet ja yhteiskunnan nuoriin kohdistamat odotukset voivat asettua osittaiseen ristiriitaan. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella 18–25-vuotiaiden orastavaa aikuisuutta elävien nuorten kansainväliselle vapaaehtoisjaksolle antamia merkityksiä. Orastava aikuisuus on Jeffrey Jensen Arnettin mukaan teini-ian ja aikuisuuden väliin jäävä erityispiirteinen elämänvaihe (Arnett 2004, 2007). Nuorten kerronnasta tarkastellaan mahdollisia merkittäviä hetkiä ja käännekohtia, jotka ovat vaikuttaneet nuoren identiteettiin, rooleihin ja suuntaan. Lisäksi nuorten antamia merkityksiä tarkastellaan myös suhteessa globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin.

Samaan aikaan kun yksilöiden elämäkulut ovat yksilöllistyneet (Arnett 2004) ja välivuosien viettäminen on kapinallisuuden sijaan tavanomaista (Simpson 2005), nuoria ohjataan minimoimaan välivuodet ja nopeuttamaan siirtymiä koulutusasteelta toiselle ja lopulta työelämään (ks. esim. Suomen hallituksen linjauksista Valtioneuvoston tiedote 2017). Nuoret tunnistavat heihin kohdistuvia yhteiskunnallisia odotuksia, mutta halu rakentaa omannäköistä elämää saattaa mennä nuoreen kohdistuneiden odotusten edelle. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten nuoret merkityksellistävät kokemustaan kansainvälisessä vapaaehtoistyössä. Lyhyelle vapaaehtoisjaksolle voi osallistua loman aikana, mutta pidemmät jaksot vaativat enemmän aikaa, jolloin ne sijoittuvat nuorilla usein elämän murroskohtiin kuten välivuosiin. Montgomery (2007) on viitannut länsimaisten keskiluokkaisten nuorten ulkomailla viettämään välivuoteen itsenäistymisrituaalina, jossa nuori irtautuu lapsuuden malleista. Nuorten kansainväliselle vapaaehtoisjaksolle antamien merkityksien kautta tässä työssä halutaan tarkastella nuorten omia näkemyksiä vapaaehtoisjakson arvosta orastavan aikuisuuden aikana. Orastavaa aikuisuutta on kuvattu etsimisen ja identiteetin rakentamisen ajaksi (Arnett 2004). Millaisia merkityksiä totuttuja rutiineja ja malleja haastavalla kansainvälisellä vapaaehtoisjaksolla on identiteettiään rakentavalle ja suuntaa etsivälle nuorelle?

Tämä tutkimus keskittyy voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden järjestämään kansainväliseen vapaaehtoistyöhön, jolla on globaalikasvatuksellisia tavoitteita. Allianssin nuorisovaihto, Kansainvälinen vapaaehtoistyö KVT sekä Maailmanvaihto -ICYE muodostavat Kansainvälisen vapaaehtoistyön verkoston. Verkoston kansainvälisen vapaaehtoistyön tavoitteisiin kuuluu ”*kulttuurien välinen oppiminen sekä globaalin vastuun ja aktiivisen kansalaisuuden vahvistaminen.*” (KaVa Laatuksiteeristö). Globaalikasvatus ja ajatus globaalivastuuseen kasvamisesta ei ole pelkästään kansainväliseen vapaaehtoistyöhön liittyvä asia, vaan ajatus globaalivastuusta on ajankohtainen myös tämän hetkessä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Erityisesti vuoden 2015 pakolaiskriisistä lähtien Suomessa on noussut huoli yleisen keskusteluilmapiirin kiristymisestä ja polarisoitumisesta. Globaalivastuu pohjautuu ajatukseen oikeudenmukaisuudesta, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja sosiaalisen epätasaarvon vähentämisestä sekä ajatukseen kestävästä toiminnasta yhteisessä maailmassa (Melén-Paaso, Kaivola & Rohweder 2009; Biefnot 2003). Lisääntyneet rasistiset ja populistiset avaukset ovat omiaan heikentämään yhteiskuntarauhaa (Rastas 2009, 55–60), jolloin tarve yhteiselle globaalivastuulle kasvaa. Tämän tutkimuksen nuorten kerronnan merkityksiä tarkastellaan suhteessa globaalivastuuseen, jotta voitaisiin havainnoida nuorten kansainvälisen vapaaehtoistyön roolia nuoren globaalivastuuseen kasvamisen prosessissa.

Tutkijan tausta ja mielenkiinnon kohteet ohjaavat tutkimusaiheen ja näkökulman valintaa, ja myös tutkimuksen toteutuksessa ja tulkinassa tutkijalla on keskeinen asema. (Eskola & Suoranta 1998, 16–17). Vapaus tuo myös vastuuta, ja siksi koen tarpeelliseksi kertoa omasta positiostani, joka on väistämättä vaikuttanut tämän tutkimuksen kulkuun. Olen toiminut reilun vuoden ajan globaalikasvatuksen ja kansainvälisen vapaaehtoistyön kentällä, missä olen tavannut lukuisia erimaalaisia nuoria vapaaehtoisia. Ollessani itse vapaaehtoisena ohjaajana lyhyillä kansainvälisillä vapaaehtoisprojekteilla niin Suomessa kuin ulkomaillakin on joukkoon aina mahtanut joku, jonka projekti on kuljettanut ensimmäistä kertaa yksin ulkomaille. Muutaman viikon kestävät projektit ovat tiiviitä, minkä vuoksi ryhmä opitaan tuntemaan hyvin ja projektin lopussa poikkeuksetta surraan uuden ”kansainvälisen perheen” hajaantumista eri suuntiin. Projektien aikana olen nähnyt kasvamista, rohkaistumista ja sellaisia ahaa-elämyksiä, että koin tarpeelliseksi tarkastella näitä käytännön kentällä tekemiäni havaintoja tieteellisesti. Tämän tutkielman tarkoituksena ei ole yleistää tai tarkastella kansainvälisen vapaaehtoistyön vaikuttavuutta. Tutkielman laadullinen haastatteluaineisto on tähän liian pieni. Tutkielma tuo esiin monenlaisia merkityksiä, joita nuoret tuottivat kerronnallaan vapaaehtoisuujaksosta.

Tutkimuksen teoreettisena taustana on ajatus pidentyneestä nuoruudesta eli orastavan aikuisuuden vaiheesta ja tähän sijoittuneista merkittävistä ja käännteentekeivistä hetkistä. Käännekohtat ovat nuoren elämään, identiteettiin ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavia merkittäviä hetkiä (Mandelbaum 1973, 181; Thomsom ym. 2002). Orastavan aikuisuuden ja käännekohtien lisäksi teoreettisessa taustassa luodaan katsaus globaalikasvatuksen kentälle, tarkastellen globaalikasvatuksen kehittymistä ja suuntausta yhteiseen globaalivastuuseen. Ennen tämän tutkimuksen tutkimuskysymysten esittelyä tarkastellaan kansainvälistä liikkuvuutta ja määritellään, mitä kansainvälisellä vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa. Teoreettisen taustan ja tutkimuskysymysten jälkeen tutkimuksen menetelmiä, aineistoa ja toteutusta käsitellään luvussa 3. Analyysin tulokset esitetään luvussa 4 analyysissä syntyneiden merkitysluokkien mukaisesti. Viimeisessä luvussa pohditaan tutkimuksen tuloksia sekä arvioidaan tutkimusta sen tavoitteiden täyttymisen ja puutteiden kautta.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Siirtymä aikuisuuteen

2.1.1. Orastava aikuisuus

Tähän tutkimukseen haastateltiin alle 25-vuotiaita täysi-ikäisiä nuoria. Nuorten elämää ikävaihetta on kuvattu orastavaksi aikuisuudeksi. Ihmisten elämäntulkua on tarkasteltu erilaisten elämänvaiheiden ja niiden välissä olevien siirtymien kautta. Lapsuudesta siirrytään teini-ikään ja teini-ikästä nuori siirtyy kohti aikuisuutta, jonka tunnusmerkkejä ovat vakityö, avioliitto ja perheenperustaminen. Modernissa teollistuneissa yhteiskunnissa nuorten elämäntulkku ei kuitenkaan enää etene yhtä selkeästi tiettyjen mallien mukaan ja elämäntulkku on yksilöllistynyt. Jeffrey Jensen Arnett on pyrkinyt ottamaan pitkittyneen ja monimuotoistuneen siirtymän nuoruudesta aikuisuuteen käsitteellisesti haltuun näkemällä siirtymän omana orastavan aikuisuuden elämänvaiheena. (Arnett 2004, Arnett 2007). Tässä tutkimuksessa käytän *emerging adulthood* -käsitteestä suomennosta orastava aikuisuus, seuraten näin Tarja Juvosen käännöstä (Juvonen 2015).

Orastava aikuisuus on elämänvaiheena leimallisesti yksilöllistynyt. Arnett (2004, 8) on määritellyt orastavan aikuisuuden ikävaiheelle viisi tunnuspiirrettä, jotka ovat identiteetin tutkaileminen, epävakaus (*instability*), itseensä keskittyminen (*self-focused*), tunne välitilasta (*feeling in-between*) sekä monien mahdollisuuksien näkeminen ja näiden mahdollisena pitäminen. Nuori on itsenäistynyt vanhemmistaan riittävästi ollakseen vapaa tekemään omia kokeiluitaan elämässään, mutta täyden aikuisuuden velvollisuudet eivät vielä kutista nuoren tunnetta mahdollisuuksista. Orastava aikuisuus on tärkeää aikaa identiteetin tutkiskelun kannalta, jolloin etsitään vastauksia perinteisiin identiteettikysymyksiin, kuten kuka olen ja mitä haluan elämältä. (Arnett 2004, 3–17). Elämänvaiheena orastavaa aikuisuutta leimaa tulevaisuuden epävakaus, ja orastava aikuisuus on nuoren merkittävien päätösten aikaa niin koulutuksen, työelämän, rakkauselämän kuin maailmankatsomuksellisten näkemystenkin suhteen (Sussman & Arnett 2014, 148).

Arnett perustelee orastavan aikuisuuden tarpeellisuutta myös ajanjakson pitkittyneisyyden kautta. Orastava aikuisuus voi kestää nuorella kauemmin kuin koko teini-ikä, joten on perusteltua puhua kokonaan omasta elämänvaiheesta siirtymän sijasta. Ajanjaksoa myöhäisteini-ikästä eteenpäin hiukan yli 20-vuotiaaksi on sosiologisessa tutkimuksessa usein kutsuttu siirtymäksi aikuisuuteen, jolloin huomio on erityisesti yksittäisissä tärkeissä tapahtumissa, kuten kotoa muuttamisessa, valmistumisessa ja parisuhteen solmimisessa. Nämä yksittäiset tapahtumat sijoittuvat usein ajanjakson alkuun tai loppuun, kun taas orastavalla aikuisuudella voidaan saavuttaa laajempi ymmärrys koko ajanjaksosta. (Arnett 2007, 69–70).

Orastava aikuisuuden ikähaarukka on joustava. Orastavan aikuisuuden voidaan katsoa sijoittuvan suunnilleen myöhäisestä teini-ikästä noin 25-vuotiaaksi saakka (Arnett 2004, 9; Arnett 2007, 70), mutta toisinaan orastavan aikuisuuden katsotaan jatkuvan suunnilleen 30-vuotiaaksi asti (Juvonen 2015). Elämäkulun yksilöllistyminen vaikuttaa orastavan aikuisuuden kestoan, ja myös maiden välillä eroa. Nuorten mahdollisuuksissa muuttaa omilleen vanhempensa luota on rakenteelliskulttuurisia eroja maiden välillä, joten esimerkiksi pohjoismaiset nuoret muuttavat omilleen eteläeurooppalaisia nuoria aikaisemmin. (Žukauskienė 2016, 6–7; Arnett 2016, 208–209). Orastava aikuisuus sijoittuu yleensä aikaan, jolloin nuori on jo muuttanut vanhempensa luota, mutta Arnettin määrittelemien viiden tunnuspiirteen mukaisesti orastava aikuinen voi asua myös vanhempensa luona (Arnett 2004, 55).

Avioliiton solmimista on melko yhtenäisesti ympäri maailmaa pidetty yhtenä aikuisuuteen siirtymisen tärkeänä merkinä (Arnett 2004). Vuoden 2012 tilastojen mukaan suomalaiset naiset

avioituvat keskimäärin 30-vuotiaina ja miehet 33-vuotiaina. Suomessa pariskunnan yhdessä asuminen avoliitossa ennen avioliiton solmimista on tavanomaista, joten avioliitto ei välttämättä muuta elämää kovinkaan paljoa. (Salmela-Aro, Sortheix & Ranta 2016,142). Arnettin tutkimuksessa (2004, 207–211) haastateltiin yhdysvaltalaisia nuoria ja todettiin avioliiton sijasta kolme tärkeintä aikuisuuden tunnuspiirrettä olevan vastuun kantaminen itsestään, itsenäisten päätösten tekeminen ja taloudellinen riippumattomuus. Aikuisuus on nimenomaan itsenäistymistä ja riippumattomuutta vanhemmista. Aikuisuutta on pidetty päämääränä ja arvostettuna saavutuksena, mutta toisaalta nuoret mieltävät aikuisuuden myös hieman pelottavaksi ja pysähtyneeksi tilaksi. (Arnett 2004, 218–219). Siinä missä nuoruutta leimaa kokeileminen ja tietynlainen huolettomuus, aikuisuus nähdään vakaana ja vakavana elämänvaiheena, jossa elämän mahdollisuudet ovat huomattavasti rajatummalla. Pitkittänyt nuoruus on saanut osakseen myös kritiikkiä siitä, että nuoret eivät ota vastuuta tekemisistään eivätkä täytä aikuisuuden odotuksia. Nuoren pidentynyttä orastavan aikuisuuden elämänvaihetta ei siis nähdä yhteiskunnan kannalta yksipuoleisesti hyväksi asiaksi. Orastavan aikuisuuden aikana kokeiluita tehneet sekä itseään ja omaa suuntaa etsineet nuoret saattavat elää tyytyväisempää elämää orastavan aikuisuuden jälkeen, mutta pitkittänyt etsimisen elämänvaihe on ristiriidassa yhteiskunnan odotuksien kanssa. Toisaalta myös nuorten omat odotukset orastavassa aikuisuudessa voivat kehittyä saavuttamattoman korkeiksi, joten nuoriin kohdistuu paineita sekä yhteiskunnan että heidän itsensä toimesta. (Arnett 2007, 71–72). Epävakauden, uusien kokeiluiden ja mahdollisuuksien sekä itsekeskeisyyden vuoksi orastavaan aikaisuuteen on yhdistetty myös riskikäyttäytyminen, mitä ei nähdä nuoren itsensä eikä yhteiskunnan kannalta hyväksi (Sussman & Arnett 2014, 148–149).

Orastavan aikuisuuden käsite on kohdannut kritiikkiä erityisesti rakenteellisten tekijöiden väheksymisestä, sillä Arnett ei ole korostanut esimerkiksi sukupuolen, etnisen taustan tai luokan vaikutusta (Molgat 2007, 496–497). Nuorten mahdollisuudet identiteetin tutkailemiseen, kokeiluihin ja itseensä keskittyneeseen elämään eivät ole samanlaisesti mahdollisia kaikille nuorille. Edeltävän lisäksi orastavan aikuisuuden käsitettä ei tule nähdä universaalina. Orastavan aikuisuuden käsite on kuvaava lähinnä teollisesti kehittyneissä maissa, missä nuorten opiskeluajat ovat pidentyneet ja siirtymät työelämään ja perhe-elämään ovat myöhäistyneet (Arnett 2007, 68–70).

Tämän tutkimuksen kontekstissa orastava aikuisuus toimii taustana, jonka pohjalta kansainväliseen vapaaehtoistyöhön lähteneiden nuorten kerrontaa tarkastellaan. Lisäksi tutkimuksen nuoret sijoittuvat myös ikänsä puolesta orastavan aikuisuuden elämänvaiheeseen. Vapaaehtoisjaksossa tiivistyy monia orastavaan aikaisuuteen liittyviä piirteitä, sillä jakso muun muassa tarjoaa nuorelle mahdollisuuden

tarkastella ja haastaa identiteettiään uudessa ympäristössä ja ulkomaille yksin lähteminen edistää irtautumista lapsuudessa luoduista normeista.

2.1.2. Kriittiset hetket ja käännekohtat

Kuten edellä tuli esiin, modernien yhteiskuntien nuorten elämäntapa nuoruudesta aikuisuuteen on yksilöllinen ja usein jokseenkin mutkikas. Koulutusasteelta toiselle saatetaan siirtyä ilman välihuonoa tai mahdollisesti useamman välihuodon jälkeen. Lapsuudenkodista muuttaminen ei välttämättä ole lopullista, vaan jossain vaiheessa nuori saattaa hetkeksi palata takaisin lapsuudenkotiin. Elämäntapasta voidaan paikallistaa hetkiä, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi nuoren elämään ja sen kulkuun. Näitä merkittäviä hetkiä on nimitetty kriittisiksi hetkiksi (critical moments) kuten Thomson ja kumppanit (2002) tekevät tai käännekohtiksi (turnings) Mandelbaumin (1973) mukaan.

Thomson ja kumppanit (2002) nimesivät nuoren elämään ja identiteettiin merkittävästi vaikuttavat tapahtumat kriittisiksi hetkiksi. Kriittisiä hetkiä tarkasteltiin pitkittäistutkimuksen aineistosta, mikä sisälsi suunnilleen 120. nuoren haastatteluita. Nuoret olivat 16–19-vuotiaita englantilaisia tai pohjoisirlantilaisia. Kriittiset hetket paikannettiin aikaan ja paikkaan sekä määriteltiin, kuinka paljon nuoret pystyivät itse vaikuttamaan kyseiseen asiaan. Sairauden aiheuttama kriittinen hetki on yksilön kontrollin ulottumattomissa, kun taas esimerkiksi vapaa-aikaan liittyvät kriittiset hetket voivat olla yksilön valitsemia. Kriittisiä hetkiä paikannettiin haastatteluista tulkitsemalla, mutta myös kysymällä nuorilta itseltään erityisistä hetkistä tai tapahtumista, joilla on ollut merkittäviä seurauksia. Tutkijat myöntävät, että kriittisen hetken puuttuessa kerronnasta he eivät voi tietää, johtuuko puuttuminen kriittisen hetken tapahtumattomuudesta tai esimerkiksi kerronnan vaikeudesta tai haluttomuudesta. Kriittisten hetkien tarkasteleminen toimii työkaluna samankaltaisia haasteita kohtaavien nuorten narratiiveja tarkasteltaessa, jolloin pystyttiin näkemään yhteyksiä nuorten elämään vaikuttaneissa tapahtumissa ja nuorten omassa kerronnassa. (Thomson ym. 2002).

Mandelbaumin mukaan (1973, 181) elämäntapaa tahdittavat käännekohtat (turnings), jotka voivat olla yksittäisiä tapahtumia eli käännekohtia tai vähittäisiä muutoksia. Käännekohtassa yhdistyy sosiaalisia, kulttuurisia ja psykologisia elementtejä, eli käännekohtaan tapahtuttua ihminen on omaksunut uudenlaisia rooleja, solminut suhteita toisiin ihmisiin ja kehittänyt käsitystä itsestään. Kuten Thomsonin ja kumppaneiden (2002) kriittiset hetket, myös Mandelbaumin kuvaamat käännekohtat voivat olla yksilön

suunnittelema ja kontrollissa tai yksilön tahdon ulkopuolella. Mandelbaumin mukaan ymmärtämällä yksilön elämän käännteitä, voidaan ymmärtää yksilön elämän tärkeimpiä vaiheita. (Mt).

Tunnistettava kriittinen hetki länsimaisten keskiluokkaisten nuorten elämäntarinoissa voi olla väli vuosi, jolloin nuori ei ole osa institutionaalista koulu- tai työmaailmaa (Montgomeryn 2007). Vapaus sitovista rakenteista mahdollistaa irrottautumisen tutuista ympyröistä. Montgomery (2007) viittaa väli vuodella itsenäistymisrituaaliin, jossa nuori lähtee tutusta kodistaan ja ottaa välimatkaa perheeseensä ja lopulta palaa aikuisemmaksi muuttuneena. Käsitelmä väli vuodesta on muuttunut kapinallisesta vaihtoehdosta sosiaalisesti hyväksyttävämmäksi, ja osassa länsimaista väli vuoden viettämisestä ympärille on kehittynyt runsaasti kaupallista toimintaa, kuten esimerkiksi väli vuoden viettäjiä suunnattuja kansainvälisiä matkoja ja vapaaehtoistyötä (Simpson 2005). Väli vuosi sijoittuu usein toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulun väliin, jolloin väli vuosi myös valmistaa nuorta itsenäisempään elämään toisen asteen koulutuksen jälkeen. Väli vuotta kriittisenä hetkenä nuoren siirtymässä aikuisuuteen ei ole tutkittu erityisen paljoa, mutta joitain viitteitä väli vuodesta itsenäistymisen aloittavana kriittisenä hetkenä on olemassa. (Montgomery 2007). Suomessa vuoden 2018 toukokuussa julkaistussa nuorten tulevaisuusraportissa (Nuorten Tulevaisuusraportti 2018) 30 prosenttia lukiolaisista ja 18 prosenttia ammattiin opiskelevista suunnittelivat pitävänsä väli vuoden valmistumisen jälkeen. Väli vuosien pitäminen on kuitenkin kaukana Suomen hallituksen linjauksista, joilla pyritään vauhdittamaan nuorten siirtymää toisen asteen koulutuksesta korkeakouluun ja edelleen työelämään. Työelämään siirtymisen nopeuttaminen on hallituksen kärkihanke, johon sisältyy opiskelijavalintojen kehittäminen. Opiskelijavalintojen kehittämisellä pyritään aikaistamaan opintojen aloitusta ja vähentämään tarpeettomia väli vuosia. (Valtioneuvoston tiedote 2017).

Väli vuosi tai tunne välistä elämäkulussa tarjoaa nuorelle mahdollisuuden pohtia suuntaa ja identiteettiä. Siitä huolimatta onko nuoren väli vuosi toivottu tai tahaton, nuoren tulee keksiä väli vuodeksi jotakin tekemistä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kansainväliseen vapaaehtoistyöhön osallistuneita nuoria, joilla useilla vapaaehtoisjakso on sijoittunut väli vuoteen. Kansainvälinen vapaaehtoistyöjakso voidaan nähdä nuoren elämässä edellä kuvatun kaltaisena Mandelbaumin (1973, 181) käänteenä, jolloin jakso on itsessään käännekohta tai käynnistää vähittäisten muutosten prosessin. Yksin uuteen maahan vapaaehtoistöihin lähtevä nuori kehittää itselleen uudenlaisia rooleja, rakentaa identiteettiään uudesta tilanteesta ja ympäristöstä käsin sekä solmii suhteita uusiin ihmisiin.

2.2. Globaalikasvatuksen kentällä

Tarkastelen tässä työssä nuorten kansainvälisiä vapaaehtoisjaksoja merkityksellisinä hetkinä orastavassa aikuisuudessa. Kansainvälisellä vapaaehtoistyöllä on globaalikasvatuksellisia tavoitteita, minkä vuoksi tämän luvun tarkoituksena on tutustuttaa lukija globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin. Näiden periaatteiden tunteminen on tärkeää, kun siirrytään tarkastelemaan tämän tutkimuksen toista tavoitetta: tarkastellaan nuorten vapaaehtoistyöjaksosta kerronnalla tuottamia merkityksiä suhteessa globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin. Tarkastelen näkyvätkö globaalikasvatuksen päämäärät ja ajatus globaalivastuuseen kasvamisesta nuorten kerronnassa vapaaehtoisjaksoista. Ensin tarkastellaan kentällä esiintyviä käsitteitä: kansainvälisyyskasvatus, globaalikasvatus, kehityskasvatus ja kasvatus maailmankansalaisuuteen. Käsitteiden jälkeen tarkastellaan globaalikasvatuksen toimijoita ja lopuksi ajatusta yhteisestä globaalivastuusta.

2.2.1. Kansainvälisyyskasvatuksesta globaalikasvatukseen

”Gloaalikasvatus on toimintaa, joka avaa ihmisten silmät ja mielen maailman monille todellisuuksille ja herättää heidät toimimaan oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman maailman puolesta, jossa ihmisoikeudet toteutuvat kaikille. – – sisältää kehityskasvatuksen, ihmisoikeuskasvatuksen, kasvatuksen kestävään kehitykseen, kasvatuksen rauhaan ja konfliktinratkaisuun sekä kulttuurienvälisen kasvatuksen, ja yhdessä nämä painotukset muodostavat kansalaiskasvatuksen globaalien ulottuvuuden” (Maastricht Global Education Declaration 2002; Räsänen 2011, 15).

Maastrichtin vuoden 2002 kansainvälisyyskasvatuksen konferenssissa hyväksyttiin globaalikasvatukselle yllä olevan lainauksen mukainen määritelmä. Globaalikasvatuksen julistuksessa hyväksytystä globaalikasvatuksen määritelmästä voidaan nähdä kuinka laajasta ja moniulotteisesta asiasta globaalikasvatuksessa on kyse. Globaalikasvatuksen käsitteen alle on kerätty joukko erilaisia käsitteitä ja suuntauksia, joiden taustalta löytyy yhteisiä tekijöitä. Globaalikasvatuksen ja sen sisäkäsitteiden tausta pohjautuu Yhdistyneiden Kansakuntien julistuksiin ja pyrkimyksiin, kuten yleismaailmalliseen ihmisoikeusjulistukseen (1948), vuosituhattulistuksen kehitystavoitteisiin (UN Millennium Declaration MDG 2000) sekä kestävä kehityksen tavoitteisiin (The 2030 Agenda for SDG 2015). YK:n alajärjestöistä erityisesti koulutus-, tiede- ja kulttuurijärjestöllä Unescolla on ollut merkittävä rooli globaalikasvatuksen taustalla.

Unescon mukaan kasvatus on avain rauhaan ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Ne edistävät maailman konfliktien estämistä. (Räsänen 2011, 14). Muuttuvat ja kehittyvät käsitteet ja suuntaukset eivät ole pysähtyneet globaalikasvatukseen, vaan nyt globaalikasvatuksen rinnalle on jalostunut ajatus yhteisestä globaalivastuusta, jonka muodostumista globaalikasvatus tukee (Melen-Paaso & Kaivola 2009, 151).

Kansainvälisyyskasvatusta ja globaalikasvatusta on pidetty toisinaan synonyymeina, mutta nykyään suositaan muotoa globaalikasvatus monimuotoisemman maailmankäsityksen vuoksi (Räsänen 2011). Räsänen mukaan (2011, 17–19) kansainvälisyyskasvatuksen käsite on syntynyt 1970-luvulla, jolloin kansainvälisyys käsitettiin nimenomaan valtioiden kahdenvälisinä suhteina. Suomen Unesco toimikunnan julkaisussa kirjoitettiin jo vuonna 1971, kuinka kansainvälisyyskasvatuksen kolme pyrkimystä ovat maailmanrauha, kansojen välinen yhteistyö sekä kaikkien kansojen ja yksilöiden oikeus olemassaoloon. Globaalikasvatuksen nykykeskusteluun verrattuna Suomen Unesco toimikunnan 70-luvun julkaisussa kansainvälisyyskasvatuksen määritelmässä korostuu erillisten kansojen erittely, jossa kansat käsitetään jokseenkin yhtenäisinä olemassa olevina ryhmittyminä. (Stenius 1971). Globaalikasvatuksessa korostetaan kaikkien maailman yksilöiden yhteistä vastuuta, ilman sidosta kansan käsitteeseen.

Myös maailmankansalaisuus, maailmankansalaisen etiikka ja maailmankansalaisuuteen kasvaminen liittyy globaalikasvatuksen kentän sanastoon. Davies (2006, 6) näkee maailmankansalaisuuden erityispiirteeksi huolen sosiaalisesta oikeidenmukaisuudesta ja aktiivisen kansalaisuuden, joten aktiivisen toimijuuden vuoksi maailmankansalaisuus menee syvemmällä tasolle kuin globaalikasvatuksen globaalin tietoisuuden lisäämisen taso. Maailmankansalainen tunnistaa oikeutensa ja velvollisuutensa sekä oman roolinsa maailmassa, ja haluaa toimia tasa-arvoisen ja kestäväen maailman puolesta (Mt. 6–7). Andreotti (2010, 238–240) korostaa kasvatuksessa maailmankansalaisuuteen nykyisten yhteiskuntien kompleksisuutta sekä epätasa-arvon muotojen tunnistamista. Sen sijaan että globaalikasvattajat antaisivat valmiita ja oikeita vastauksia, heidän tulisi rohkaista osallistumaan keskusteluun ja toimintaan sekä paikallisella että globaalilla tasolla sekä näkemään eroavaisuudet oppimisen mahdollisuutena. Kompleksisessa maailmassa yhteisymmärrykseen pyrkimyksen ja tilanteiden kontekstien ymmärryksen tulisi olla keskiössä. (Mt. 245–248). Toisaalta globaalikasvatuksen tehtäväksi on määriteltävä tukea globaalivastuuseen ja sen kautta hyvään elämään ja kestäväen tulevaisuuteen kasvamisessa (Melen-Paaso, Kaivola & Rohweder 2009, 19–22). Näiden huomioiden pohjalta globaalikasvatus voidaan nähdä eräänlaisena työkaluna niin globaalivastuuseen kuin maailmankansalaisuuteenkin kasvamisessa. Tiivistetysti Opetusministeriön vuonna 2007 aloittamassa Kasvaminen maailmanlaajuisen vastuuseen –

projektissa globaalikasvatuksen määritellään sisältävän kansalaiskasvatuksen globaalit ulottuvuudet. Globaalikasvatuksen tehtävänä on tukea globaalivastuun muodostumista, jonka tehtävänä on aktivoida toimimaan hyvän elämän ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Globaalivastuuseen tähtäävä globaalikasvatus on jatkuva prosessi, jossa elinikäisellä oppimisella on tärkeä rooli. (Mt. 21–22).

Kentän käsitteitä käytetään yhteydestä riippuen eritavoin määriteltyinä, mikä aiheuttaa haasteita yhteisen ymmärryksen saavuttamiseen, ja saa pohtimaan tarkentavien rajausten tarpeellisuutta. Suomessa ensimmäisenä globaalikasvatuksen professorina Oulun yliopistossa toiminut Rauni Räsänen kuitenkin toteaa, että olennaisinta on säilyttää moniulotteisuus, käytetään asiasta nimitystä globaalikasvatus, kestävän kehityksen kasvatus tai kasvatus maailmankansalaisuuteen (ks. Jääskeläinen 2011, 124–127). Räsänen (ks. Jääskeläinen 2011, 127) mielestä ”*voitaisiin myös puhua kasvatuksesta mielekkääseen, eettiseen ja kestävään tulevaisuuteen. Tärkeää on ymmärtää, että tätä kasvatusta tarvitsevat kaikki tässä globalisoituneessa maailmassa, jossa keskinäiset riippuvuussuhteet ovat moninaiset.*”

2.2.2. Globaalikasvatuksen toimijat Suomessa

Gloaalikasvatus kuuluu kiinteästi niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetuksenkin valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan niin, että globaalikasvatuksen tulisi olla läpäisevä näkökulma koulun arjessa ja kaikessa opetuksessa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014). Koulumaailman opettajien lisäksi globaalikasvattajana voi toimia kuka tahansa muukin esimerkiksi kansalaisjärjestöissä tai yrityksissä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana globaalikasvatuksen tarpeellisuus on tunnustettu ja aiheesta on saatavilla runsaasti ilmaisia verkkomateriaaleja (Katso esim. lista koulutusmateriaaleista edu.fi sivuston teema globaalikasvatus ja kansainvälisyys). Suomen kehitysyhteistyöjärjestöjen kattojärjestö Kepa ry (vuoden 2018 loppusyksystä alkaen Fingo ry, Kepan yhdistyttyä Kehys ry:n kanssa) ylläpitää globaalikasvatusverkostoa ja globaalikasvatukseen keskittyntä sivustoa, jonne on muun muassa kerätty tietoa globaalikasvatuksesta, julkaisuja aiheesta sekä globaalikasvatuksen tapahtumakalenteri. Sivustolla globaalikasvatuksen näkökulmat on jaettu kuuteen teemaan, jotka ovat ihmisoikeudet, kestävä kehitys, moninaisuus, rauha, media ja ympäristö. Vaikka globaalikasvatuksen pääpaino on lapsissa ja nuorissa, globaalikasvatuksen kohderyhmä ei ole rajoittunut vain lapsiin ja nuoriin. Globaalikasvatus verkoston jäsenenä on yli 100 kansalaisjärjestöä, jotka toimivat jonkun globaalikasvatuksen näkökulman parissa. (Gloaalikasvatus 2018)

Gloaalikasvatuksen määritelmä ei ole tarkkarajainen mutta pääperiaatteet noudattavat samoja linjoja eri toimijoiden välillä. Yksinkertaisuudessaan globaalikasvatus on toimintaa, joka tukee yksilöitä matkalla aktiiviksi kansalaisiksi. He toimivat globaalin oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja kestäväen kehityksen puolesta.

2.2.3. Ajatus yhteisestä globaalivastuusta

Gloaali vastuu/gloaalivastuu (global responsibility) ei ole yksinkertaisesti selitettävissä eikä sille ole yhteneväistä määritelmää. Globaalikasvatuksen määrittelyssä todettiin globaalikasvatuksen tavoitteeksi globaalivastuun vahvistamisen tukeminen, jolloin globaalikasvatus ilmenee tavoitteellisena toimintana ja globaalivastuu ikään kuin opittavana ominaisuutena. Käytän tässä pro gradu -työssä globaalivastuun yhteen kirjoitettua kirjoitusasua, seuraten näin Opetus- ja kulttuuriministeriön *Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen* -projektin esimerkkiä (Melen-Paason & Kaivolana 2009, 150–155). Globaalivastuun yhtenäisen määritelmän puutteesta huolimatta globaalivastuun käsite on säännöllisesti esiintynyt jossakin muodossa politiikka-asiakirjoissa Suomessa 2000-luvun aikana (Räsänen 2011, 18–19).

Yleisessä keskustelussa vallitsee jonkinlainen yhteisymmärrys siitä, mitä *globaalilla* tarkoitetaan. Gloaali viittaa universaaliin ja rajat ylittävään. Sen sijaan *vastuu* voidaan käsittää kontekstista ja määrittelijästä vaihtuen hyvin eri tavoin, eikä yhtenäistä määritelmää ole. Yhdistettäessä gloaali ja vastuu globaalivastuiksi ollaan niin ikään vaihtelevien määritelmien äärellä. (Biefnot 2003). Biefnot (2003, 10-18) käsittelee artikkelissaan globaalivastuun erilaisia määritelmiä, esittäen esimerkiksi poliittisten ja uskonnollisten johtajien sekä kaupallisen yksityisen sektorin ja tieteen tekijöiden näkemyksiä. Yhteenvetona eri tahojen näkemyksistä Biefnot toteaa globaalivastuun liittyvän köyhyyden poistamiseen, sosiaalisen epätasa-arvoisuuden vähentämiseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja ympäristön suojeluun. Tiivistettynä globaalivastuu tarkoittaa kaiken toiminnan arvioimista myös globaalien vaikutuksien kannalta (Biefnot 2003, 18). Tältä kannalta globaalivastuu tulee käsittää nimenomaan pyrkimyksenä ja ideaalina, sillä on sanomattakin selvää, ettei kaiken toiminnan arvioiminen globaalien vaikutuksien kannalta ole mahdollista jokapäiväisessä elämässä. Ei voida määritellä pistettä, jossa täydellinen globaalivastuu olisi saavutettu. Globaalivastuun vahvistamisessa pyritään lisäämään yksilön tietoisuutta maailmantilasta ja kaikenlaisen toiminnan maailmanlaajuisista vaikutuksista.

2.3. Kansainvälinen liikkuvuus ja vapaaehtoistyö

2.3.1. Nuorten kansainvälinen liikkuvuus

Tässä tutkimuksessa tutkittiin orastavan aikuisuuden elämänvaihetta eläviä nuoria, jotka liikkuvat kansallisvaltioiden rajojen yli. Liikkuvuus on olennainen osa modernia globaalia maailmaa, jossa liikkuvat niin ihmiset, tavarat kuin tietokin (Skrbis, Woodward & Bean 2013, 614–615). Suomessa liikkuvuus nykyään liitetäänkin nimenomaan kansainväliseen liikkuvuuteen, vaikka liikkuvuudella on muitakin ulottuvuuksia (Nikunen 2013, 216–217). Nuorten kansainvälinen liikkuvuus nähdään yleensä positiivisena ja kannustettavana toimintana, josta on hyötyä nuoren itsensä lisäksi myös yhteiskunnalle ja taloudelle. Kansainvälisesti nuoret ovat liikkeessä esimerkiksi vaihto-opiskelun, vapaa-ajan matkustelun kuin myös maahanmuuton vuoksi. (Robertson, Harris & Baldassar 2018, 203–204). Yksi nuorten itsensä valitseman liikkuvuuden muodoista on osallistuminen kansainväliseen vapaaehtoistyöhön. Tässä luvussa käsitellään kansainvälistä vapaaehtoistyötä liikkuvuuden muotona sekä tarkastellaan kansainvälisen vapaaehtoistyön, ohjauksen ja globaalikasvatuksen suhdetta.

Nuoruuteen liitetään oleellisesti ohjaaminen ja hallinta: lapsia ja nuoria ohjataan ajalle tyypillisten arvokäsitysten mukaan aikuisten, yhteisöjen, poliittisen hallinnan ja organisaatioiden toimesta (Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2011, 11–13). Kansainvälisyyteen kannustaminen ja eräänlainen maailmankansalaisuuden tavoittelu voidaan nähdä nuorten ohjaamisena, ja pääsääntöisesti nuorten kansainvälinen liikkuvuus nähdään hyvin positiivisena ja odotettunakin asiana (Nikunen 2013, 215–221). Liikkuvuudesta ja kansainvälisestä liikkuvuudesta puhuttaessa on kuitenkin huomioitava, että kaikki ja kaikkien liikkuvuus ei ole toivottua. Etuoikeutetuista taustoista tulevien nuorten vapaasta tahdosta johtuva liikkuminen nähdään positiivisena ja nuorten sosiaalista pääomaa kasvattavana toimintana. Vastakkaisella puolella on pakotettu liikkuvuus, kuten esimerkiksi pakolaisten liikkuvuus. (Montgomery 2007, 284–285; Skrbis, Woodward & Bean 2013). Pakolaisuus on äärimmäinen esimerkki vähemmän positiivisesta liikkuvuudesta, mutta mahdollisuus liikkuvuuteen ja nuoren oma potentiaali liikkuvuuteen jakavat nuoria myös Suomessa (Nikunen 2017).

Siinä missä edeltävässä luvussa käsiteltyyn globaalikasvatukseen liitetään ajatus elinikäisestä oppimisesta, myös toivotussa kansainvälisessä liikkuvuudessa tausta-ajatuksena on oppiminen. Euroopan Unionin ja Suomen Opetushallituksen (sisältää nykyään myös kansainvälisen liikkuvuuden

ja yhteistyön keskuksen CIMO:n) linjauksissa nuoria kannustetaan liikkuvuuteen ja kansainvälistymiseen tulevaisuuden parempien työllistymisnäkökulmien vuoksi, joten liikkuvuuden tulisi olla nuoren työelämävalmiuksia kehittävää (Nikunen 2013). Työelämävalmiuksien lisäksi on toki muitakin tavoitteita ja ominaisuuksia, joita kansainväliseen liikkuvuuteen kannustamalla tavoitellaan, josta esimerkkinä uusin EU-hanke DiscoverEU. Kyseisessä hankkeessa EU tukee 18-vuotiaiden jäsenmaiden kansalaisten tutustumista Eurooppaan pääasiassa junalla matkustaen, jolloin tavoitteena on vahvistaa nuorten kokemusta eurooppalaisuudesta. Hankkeen kohderyhmän ikähaarukan laajentamista on kaavailtu, mutta toistaiseksi kohderyhmä on rajattu vain 18-vuotiaisiin. (DiscoverEU 2018). Nuorten kannustettavan liikkuvuuden taustalla on siis ajatus kehityksestä ja oppimisesta, joka johtaa sekä nuorten itsensä että yhteiskunnan globaalien kilpailukykyyn paranemiseen (Nikunen 2013). Opiskelijavaihdot ja au pairiksi ulkomaille lähteminen ovat tunnettuja kansainvälisen liikkuvuuden muotoja, mutta kansainvälistä vapaaehtoistyötä ei nähdä yhtä selkeänä konseptina. Millaista liikkuvuutta kansainvälinen vapaaehtoistyö on ja miten sen eri muodot suhteutuvat toivottuun liikkuvuuteen? Millaisia tavoitteita nuorten kansainvälisellä vapaaehtoistyöllä on? Seuraavassa alaluvussa etsitään vastauksia näihin kysymyksiin aiemman kirjallisuuden ja Suomessa toimivien voittoja tavoittelemattomien organisaatioiden tarjoamien materiaalien pohjalta.

2.3.1. Kansainvälisen vapaaehtoistyön muodot ja tavoitteet

Kansainvälisen vapaaehtoistyön kenttä on laaja. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä käytetään sateenvarjokäsitteenä, jolla voidaan viitata koulutettujen ammattilaisten lähettämiseen pitkäaikaiseen vapaaehtoistyöhön (esim. Yhdistyneiden Kansakuntien vapaaehtoiset unv.org), voittoja tavoittelemattomien järjestöjen organisoimaan pitkä- tai lyhytaikaiseen vapaaehtoistyöhön, opiskelijoille järjestettyyn kulttuurienvaihtoon keskittyvään matkaan tai matkatoimistojen vapaaehtoisturismiin (ks. esim. Ausland 2010 Poverty tourism taxonomy 2.0). Näin ollen kansainvälisen vapaaehtoistyön käsite sekoittuu toisinaan vapaaehtoisturismiin käsitteeseen ja englanninkielisessä keskustelussa *international volunteering* käsitteen rinnalla esiintyy usein *volunteer tourism* tai *voluntourism* tai toisinaan myös *development tourism* (ks. esim. Lee & Won 2018; Wearing & McGehee 2013). Tämän tutkimuksen painopiste on kansainvälisessä vapaaehtoistyössä niin, että kansainvälinen vapaaehtoistyö ja vapaaehtoisturismi käsitellään toisistaan erillisinä keinoiltaan ja pohjimmiltaan tavoitteiltaan. Vapaaehtoisturismi on nimensä mukaisesti turismia eli kaupallista, voittoja tavoittelevaa toimintaa, kun taas kansainvälisen vapaaehtoistyön

taustalla on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen ruohonjuuritason toiminta. Raja ei kuitenkaan ole aina kovin selkeä ja Suomessa toimivat kaupalliset vapaaehtoisten välittäjät käyttävät toiminnasta nimeä kansainvälinen vapaaehtoistyö tai vapaaehtoismatka vapaaehtoisturismiin sijaan.

Kansainvälistä vapaaehtoistyötä on tutkittu Suomessa verrattain vähän. Akateemisen tutkimuksen sijaan kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä on tehty selvityksiä lähinnä kansainväliseen vapaaehtoistyöhön liittyvien järjestöjen toimesta tai Opetushallituksen toimesta Euroopan Unionin tukemien ohjelmien puolesta (Ks. esim. CIMO 2017: Eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun vaikutukset tiivistelmä; Korkala 2012). Kotimaassa tehtävää vapaaehtoistyötä on tutkittu runsaastikin (ks. esim. Tanskanen & Danielsbacka 2016; Eskola & Kurki 2001), mutta kansainvälinen vapaaehtoistyö eroaa kokonaisvaltaisuudellaan kotimaassa tehtävästä vapaaehtoistyöstä. Yleensä kotimaan vapaaehtoinen elää tutussa ympäristössä ja käyttää rajatun ajan vapaaehtoistyön tekemiseen, kun kansainväliselle vapaaehtoistyöjaksolle osallistuvan koko elinpiiri muuttuu ja vapaaehtoistyön lisäksi esimerkiksi arjen käytännöt voivat olla uusia ja haastavia. Kotimaan ja kansainvälisen vapaaehtoistyön erilaisuuden vuoksi ei ole perusteltua varsinaisesti paneutua aiemmin tutkittuun kotimaan vapaaehtoistyöhön tässä tutkimuksessa. Kansainvälisesti kansainvälistä vapaaehtoistyötä on tutkittu huomattavasti laajemmin kuin Suomessa, ja kansainvälisissä tutkimuksissa on korostunut kriittinen näkökulma esimerkiksi kansainvälisen vapaaehtoistyön koulutukselliseen arvoon sekä vapaaehtoistyön todellisiin hyötyihin (ks. esim. Sherraden, Lough & McBride 2008; Simpson 2004; Simpson 2005). Kentän laajuus asettaa haasteita tutkimukselle, jonka vuoksi Jones (2011) näkee kritiikin myös rajoittuneena. Sen sijaan, että keskustelu kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä keskittyy määrittämään kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja sen vaikuttavuutta, tulisi tunnistaa ilmiön kompleksisuus. Globaali kansalaisyhteiskunta, turismin monenlaiset muodot sekä monikansallisen yritysmaailman kehittyminen ja sen työmarkkinat ovat osaltaan vaikuttaneet kansainvälisen vapaaehtoistyön kehittymiseen. Kansainvälistä vapaaehtoistyötä tulisi tarkastella osana näitä. (Mt.).

Kuten aiemmin todettiin, kansainväliseen vapaaehtoistyöhön voi hakeutua monia väyliä pitkin, joko omatoimisesti tai kaupallisen yrityksen tai voittoa tavoittelemattoman järjestön avustamana. Itsenäisesti vapaaehtoistöihin ilman välittävää organisaatiota lähteminen on helpottunut verkossa toimivien alustojen, kuten Workaway-sivuston (<https://www.workaway.info>), myötä. Alusta on vapaaehtoiseksi haluavien ja työtä tarjoavien kohtaamispaikka, jolloin välistä puuttuu välittävä organisaatio.

Tämä tutkimus keskittyy kuitenkin nimenomaan taloudellista voittoa tavoittelemattoman kansainvälisten liikkuvuusohjelmien järjestäjän Allianssin Nuorisovaihdon (myöhemmin Nuorisovaihto) kautta vapaaehtoistyöhön osallistuneisiin nuoriin. Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat osallistuneet vähintään yhdelle Nuorisovaihdon koordinoimalle vapaaehtoistyöjaksolle, jonka lisäksi he olivat saattaneet osallistua toiselle jaksolle, jonka lähettävä organisaatio kuului Kansainvälisen vapaaehtoistyön verkostoon (myöhemmin KaVa-verkosto) tai oli Opetus- ja Kulttuuriministeriön valvoma valtakunnallinen nuorisokeskus. Kansainvälisen vapaaehtoistyön KaVa-verkostoon kuuluvat Allianssin nuorisovaihto, Kansainvälinen vapaaehtoistyö KVT sekä Maailmanvaihto -ICYE. Verkoston yhteisiä tavoitteita on *”kulttuurien välinen oppiminen ja globaalin vastuun sekä aktiivisen kansalaisuuden vahvistaminen. Lisäksi tavoitteena on vapaaehtoistoiminnan merkityksellisyyden ja tunnettuuden edistäminen.”* (KaVa Laatuksiteeristö). Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui nimenomaan verkoston kautta vapaaehtoistyöhön lähteneet nuoret, jotta voisi tarkastella toiminnan taustalla olevia globaalikasvatuksellisia tavoitteita, kuten globaalin vastuun vahvistamista. Mikäli tutkimuksen vapaaehtoiset olisivat osallistuneet joko itsenäisesti järjestetyille vapaaehtoistyöjaksolle tai kaupallisen yrityksen kautta, jaksolle ei välttämättä olisi alun perinkään asetettu mainitun kaltaisia tavoitteita.

Tämän tutkimuksen kontekstissa kansainvälinen vapaaehtoistyö tarkoittaa siis osallistumista joko osakustanteiselle vapaaehtoisjaksolle tai Euroopan Unionin tukemalle vapaaehtoisjaksolle, jossa vapaaehtoinen työskentelee ilman rahallista korvausta yleishyödyllisen tahon hyväksi. Nuorisovaihto koordinoi sekä omakustanteisia vapaaehtoistyöjaksoja että Euroopan Unionin tukemia projekteja, joissa osallistujalle koituvat kustannukset ovat pyritty minimoimaan ja ohjelmaan kuuluu muun muassa matkakulukorvaus, vakuutus ja pieni taskuraha. Tuettu vapaaehtoistyö oli nimeltään Eurooppalainen vapaaehtoispalvelu, mutta vuoden 2018 elokuussa Eurooppalainen vapaaehtoispalvelu sisällytettiin Euroopan solidaarisuusjoukot hankkeeseen. Tuetussa vapaaehtoistyössä 18–30-vuotias nuori työskentelee yleensä 6–12 kuukautta jossakin Erasmus+-ohjelmamaassa tai EU:n lähialueiden kumppanuusmaassa. (Euroopan Komissio Erasmus+ Vapaaehtoistoiminta; Nuorisovaihto 2018a). Tärkeintä kohderyhmää tuetussa vapaaehtoistyössä ovat erityisesti korkeakoulutuksen ulkopuolella olevat nuoret. (Nuorisovaihto 2018a). Korkeakouluopiskelijoilla on pääsääntöisesti hyvät mahdollisuudet kansainväliseen liikkuvuuteen, mutta korkeakoulutuksen ulkopuolellakin olevia nuoria tulee tukea kansainvälisessä liikkuvuudessa. Kansainvälisen liikkuvuuden on nähty edistävän nuorten pärjäämistä tulevaisuudessa (esim. Nikunen 2015; Heath 2007) ja tuettujen kansainvälisten liikkuvuusjaksojen avulla pyritään mahdollistamaan kansainvälinen liikkuvuus mahdollisimman monille nuorille.

Nuorisovaihdon koordinoimissa omakustanteisissa ohjelmissa vapaaehtoisjaksojen pituudet vaihtelevat parista viikosta vuoteen ja kohdemaita on ympäri maailmaa. Tarjolla on monenlaisia työtehtäviä ruohonjuuritasolla, joihin ei yleensä vaadita aiempaa korkeaa osaamista. Työtehtävät liittyvät esimerkiksi ympäristön hoitoon, tapahtuman järjestämiseen ja lasten ohjaamiseen tai opettamiseen. Osallistuja maksaa Allianssin Nuorisovaihdolle osallistumismaksun, jolla katetaan hallinnollisia kuluja. Globaalin etelän projekteissa usein myös kohdemaiden vastaanottava yhteystoimisto perii osallistumismaksun, joilla mahdollistetaan ja tuetaan toiminnan jatkuvuutta. Sopivaan projektiin sijoittamisen ja projektin aikaisen majoituksen ja ruokailun lisäksi vapaaehtoiselle tarjotaan lähtijävalmennus, tietoa ja tukea sekä todistus osallistumisesta. Suurimmassa osassa vapaaehtoistyöohjelmia ei ole yläikärajaa, eli osallistujat eivät nuorisovaihdon nimestä huolimatta ole pelkästään nuoria. (Nuorisovaihto 2018b, 2018c).

Vapaaehtoistyöohjelmissa on usein mukana useita osapuolia: lähettävä organisaatio, vapaaehtoinen, vastaanottava organisaatio sekä paikallinen yhteisö, jossa vapaaehtoistyötä tehdään ja johon työn on tarkoitus jollakin tavalla vaikuttaa. Erityisesti globaalin etelän kohdemaisissa tehtävään kansainväliseen vapaaehtoistyöhön kohdistunut kritiikki on usein keskittynyt kyseenalaistamaan toiminnan hyötyä paikallisen yhteisön kannalta (esim. Simpson 2005). Kuka on kansainvälisen vapaaehtoistyön todellinen hyötyjä, vapaaehtoinen vai vastaanottava taho? Kritiikin valossa globaalin vastuun vahvistamisen tavoite kansainvälisen vapaaehtoistyön kontekstissa on erityisen mielenkiintoinen kysymys. Globaalikasvatuksen painopiste on kuitenkin nimenomaan vapaaehtoiseksi lähtijässä ja tavoitteet näyttävät ymmärrettävinä siitä näkökulmasta, että eläminen vieraassa kulttuurissa ja erilaisten ihmisten tapaaminen haastaa ihmisen totuttuja käsityksiä. Jaksolla opitun hyödyntäminen kotimaahan palattuaan on usein osoittautunut haastavaksi (Diprose 2012), joka herättää kysymyksen siitä, kuinka vapaaehtoisia tulisi tukea globaalivastuuseen kasvamisessa myös jaksolta palattuaan.

2.4. Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tehtävänä on tarkastella kansainvälisen vapaaehtoistyöjakson merkityksiä nuorelle, joka elää orastavan aikuisuuden elämänavaihetta.

Tutkimuksen tutkimuskysymyksiksi on määritelty seuraavat:

1. Millaisia merkityksiä nuoret aikuiset antoivat vapaaehtoisjaksoille?
2. Ilmentävätkö nämä merkitykset käännekohtia nuorten elämässä?
3. Miten jaksosta tuotetut merkitykset suhteutuvat globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin?

Toisen tutkimuskysymyksen tehtävänä on tarkastella, onko vapaaehtoisjakson aikana esiintynyt tai onko vapaaehtoisjakso kokonaisuudessaan ollut jonkinlainen käännekohta nuorelle. Käännekohdan määrittäminen perustuu haastattelujen kerronnan merkityksistä tekemääni tulkintaan, eikä haastateltava itse aina nostanut kyseistä asiaa tai jaksoa käännekohtaksi. Kiinnitän huomiota sekä pieniin että suuriin käännekohtiin. Kertomusten luonteeseen kuuluu poikkeuksellisten asioiden korostaminen ja merkityksenannot (Hyvärinen 2017b, 145), minkä vuoksi käännekohtien, eli merkittävien ja poikkeuksellisten tapahtumien, tarkastelu kertomuksista on mielekästä. Käsitelmäni käännekohdasta perustuu Mandelbaumin (1973, 181) ajatukseen käänneistä elämässä sekä Thomsonin ja muiden (2002, 339) ajatukseen haastattelussa kerrotusta kriittisestä hetkestä, jolla on seurauksia nuoren elämään ja identiteettiin.

3. TUTKIMUKSEN MENETELMÄT, AINEISTO JA TOTEUTUS

3.1. Kohderyhmän tavoittaminen

Tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten luonteen vuoksi oli alusta asti selvää, että aineisto tulisi kerätä haastattelemalla kansainväliseen vapaaehtoistyöhön osallistuneita nuoria. Ilman vapaaehtoistyöhön osallistuneilta nuorilta kysymistä on vaikea tarkastella nuorten kerrontaa, joka syntyy haastatteluissa. Haastatteluiden sijasta olisin toki voinut käyttää aineistona esimerkiksi nuorten vapaaehtoistyöjaksolla kirjoittamia blogitekstejä tai haastattelukutsun sijasta lähettää kirjoituspyynnön, mutta nämä olisivat muokanneet tutkimusasetelmaa. Kirjoitettu kertomus

kokemuksesta on jäsennellympi kuin suullisesti kerrottu (Aaltonen & Leimumäki 2010, 100). Sen lisäksi Tuomen ja Sarajärven (2018, 63–64) mukaan haastattelun erityinen etu on joustavuus. Haastattelussa kerätään tietoa nimenomaan halutusta asiasta ja sekä haastattelija että haastateltavaa voivat tarkentaa, selventää ja toistaa puhettaan (mt. 63–64). Oman aineiston kerääminen haastateltavien löytämisestä lähtien vaatii aikaa ja työtä. Haastateltavien löytämistä helpotti henkilökohtaiset kytkökseni Allianssin nuorisvaihtoon, joka välittää suomalaisia nuoria vapaaehtoisiin ulkomaille. Nuorisovaihdon lähestyminen haastateltavien tavoittamiseksi oli perusteltua myös koska Nuorisovaihto on osa KaVa-verkostoa ja näin ollen toiminnassa pyritään noudattamaan KaVa-verkoston laatukriteerejä.

Haastateltavat tavoitettiin Nuorisovaihdon sähköpostilistan kautta. Sähköpostilistalle lähetettiin saatekirje (Liite 1), jossa oli perustiedot tutkimuksesta sekä linkki elektroniseen lomakkeeseen. Elektroninen lomake sisälsi kolme osa-aluetta, joista ensimmäisessä kysyttiin vastaajan taustatietoja, kuten ikä, asuinpaikka ja sukupuoli. Toisessa osassa kysyttiin haastattelun tueksi perustietoja vapaaehtoisjaksosta, eli minkälaiselle ja kuinka pitkälle jaksolle vastaaja oli osallistunut ja missä kohdemaassa. Viimeisessä osiossa kysyttiin vastaajan yhteistietoja yhteydenottoa varten sekä tarjottiin mahdollisuutta jättää kommentteja ja kysymyksiä. Yhteydenottolomakkeen täytön jälkeen kohderyhmään kuuluneisiin vastaajiin otettiin yhteyttä sähköpostitse haastattelun sopimista varten.

Kohderyhmään kuului 18–29-vuotiaat kansainväliseen vapaaehtoistyöhön Allianssin Nuorisovaihdon kautta osallistuneet nuoret. Vapaaehtoistyön työtyypillä, kestolla tai kohdemaalla ei ollut väliä. Elektronisessa lomakkeessa kysyttiin ikää, jotta voitiin varmistaa vastaajan kuuluminen kohderyhmään. Haastateltavien alaikäraja määritettiin 18 vuotta, jotta haastateltavat ovat täysi-ikäisiä ja voivat itsenäisesti suostua haastatteluun. Koska tutkimuksessa haluttiin tarkastella nuorten orastavan aikuisuuden aikana osallistumalle vapaaehtoisjaksolle antamia merkityksiä, haastateltavien yläikärajaksi määritettiin 29 vuotta. Suomen nuorisolaki (1285/2016) määrittelee nuoret alle 29-vuotiaiksi. Lisäksi orastavan aikuisuuden väljästi määritellyn ikähaarukan mukaan orastavan aikuisuuden voidaan katsoa päättyvän suunnilleen ikävuosien 25 ja 30 välissä (Juvonen 2015).

3.2. Narratiivinen tutkimusote

Maailma on täynnä tarinoita, joita kertomalla ja kuuntelemalla välitetään ja tuotetaan tietoa ja ymmärrystä. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään narratiivisen tutkimuksen piirteitä. Tieteellisessä keskustelussa narratiivisuus voi tarkoittaa useampaa asiaa, mutta yhteistä narratiiviselle lähestymistavalle on ajatus kertomuksista tiedon, ajattelun ja elämän rakentajina, jäsentäjinä ja välittäjinä. (Heikkinen 2001, 116; Hänninen 2002, 15). Ensinnäkin narratiivisuus voidaan ajatella näkökulmana ja tiedonkäsityksenä. Tällöin narratiivisuus liitetään usein konstruktivistiseen tai postmoderniin näkökulmaan (Heikkinen 2001, 119) tai referentiaaliseen, konstruktionistiseen tai ontologiseen käsitykseen (Hänninen 2002, 126–127). Toiseksi, tutkimusaineisto voi olla luonteeltaan narratiivinen eli kertomusmuotoinen. Selvin esimerkki narratiivisesta tutkimusaineistosta on omaelämäkerrat tai elämäkertahaastattelut, mutta kertomuksia voidaan löytää kaikenlaisista laadullisista aineistoista (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 158). Kolmanneksi narratiivisuudella voidaan viitata myös erilaisiin narratiivisiin analysointitapoihin, kun esimerkiksi tuotetaan aineistosta juonellinen, ajassa etenevä tarina. Viimeiseksi, narratiivisuus käytännöllisenä työvälineenä viittaa narratiivisuuden soveltamiseen ammatillisessa työssä esimerkiksi narratiivisessa psykoterapiassa. (Heikkinen 2001, 116–126).

Narratiivisuus ja tarinallisuus sekä kertomus ja tarina käsitetään toisinaan toistensa synonyymeina ilman sen suurempia eroja (ks. esim. Heikkinen 2001; Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 157). Hänninen (2002, 19–20) erottaa kertomuksen ja tarinan niin, tarina on juonellinen merkityskokonaisuus ja kertomus on merkkien muodossa esitetty tarina. Yhdestä tarinasta voidaan kertoa monta toisistaan poikkeavaa kertomusta (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 157). Olipa sitten kyseessä narratiivisessa tutkimuksessa kertomus tai tarina, yhteistä on merkityksien analyysi tapahtumaketjussa. (Hänninen 2002, 30–31).

Narratiivisen aineiston kertomukselle on esitetty erilaisia edellytyksiä, joista vaativammassa edellytetään kertomuksen tunnuspiirteiden toteutumista: kertomuksella tulee olla alku, keskikohta ja loppu (Eskola & Suoranta 1998 17–19; Heikkinen 2001, 121). Toisaalta voidaan ajatella, että kertomuksessa esiintyvän selkeän lopun sijasta tärkeämpää ja kertomuksen mielenkiintoiseksi tekevää on kertomuksessa tapahtuva muutos. Kertomus suhteuttaa yhteen vähintään kaksi erillistä tapahtumaa. Kokemisen ja muutoksen kertomuksilla tehdään maailmaa, itseään ja menneisyyttä ymmärrettäväksi. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 157–159). Haastattelut etenevät harvoin täysin

johdonmukaisesti kertomuksen tunnuspiirteiden mukaan ja kertomuksen sijasta voikin olla hyödyllisempää käyttää kerronnallisuuden käsitettä kuten Aaltonen ja Leimumäki (2010, 101) esittävät: ”*Pikemmin kuin yhtä yhtenäistä kokonaisuutta (kertomus) tutkimme prosessia, jossa kokemus kerronnallistuu erilaisin keinoin*” Kerronnallisuuden taso voi vaihdella heikosta voimakkaaseen, riippuen siitä kuinka paljon kerronnassa on kokemuksellisuutta. Kerronnalla välitetään lukijalle tai kuulijalle kokemusta eli kerronta on kokemuksellista. (Hyvärinen 2017b, 144–146; Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 157–159).

Haastattelut ymmärretään kertomuksina, jossa haastateltava kertoo tutkijalle menneestä tapahtumasta eli tässä tutkimuksessa kokemuksestaan vapaaehtoisjaksolla. Kerronnallaan haastateltava jakaa kokemuksensa tutkijan kanssa ja samalla hänellä on mahdollisuus ottaa kokemukseen etäisyyttä ja reflektoida sitä. (Hänninen 2002, 22). Hänninen (2002, 55) korostaa, ettei kerronta ole vain valmiin tuotteen sanalliseksi tekemistä, vaan kerronta on jäsentymistä ja muotoilua, jossa myös kuulijalla on roolinsa. Kerronnalla ihmiset luovat ymmärrystä niin itsestään ja kokemuksistaan kuin ympäröivästä maailmastakin. Kertomuksilla tuotetaan vastauksia perustavanlaatuisiin kysymyksiin, kuten siihen kuka olen. (Heikkinen 2001, 116–118; Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 157–158).

Haastattelussa tuotettu kerronta kokemuksesta on ainutlaatuinen ja mikäli haastattelut toistettaisiin uudestaan, kerronnalla voitaisiin tuottaa hyvinkin erilaisia merkityksiä erilaisin vivahtein. Myös haastattelun ajankohdalla on merkitystä. Heti vapaaehtoisjakson jälkeen kerrottu kertomus olisi hyvin todennäköisesti erilainen kuin muutaman vuoden takainen kokemus, jolloin kertojalla on ollut aikaa käsitellä ja unohtaa. Osa tämän tutkimuksen haastateltavista totesikin, että haastattelussa tuntui erikoiselta taas syventyä kokemukseen, josta ei ole hetkeen puhunut. Toiset kertoivat jakson jälkeen tarvitseensa aikaa analysoida tapahtunutta, jotta itsekin pystyi ymmärtämään tapahtunutta paremmin. Kerronta kokemuksesta ja kokemuksen jälkeen tulleet uudet kokemukset muokkaavat yksilön näkemystä (Heikkinen 2001, 119). Ajankohdan merkitys haastatteluihin on hyvä tiedostaa, sillä mikäli haastattelut olisivat toteutettu palanneen vapaaehtoisen voimakkaimman reflektoinnin aikana, olisi kertomuksista voinut nousta esiin hyvin erilaisia merkityksiä.

3.3. Teemahaastattelu

Keräsin aineiston haastatteluilla, joihin sovelsin teemahaastattelun periaatteita. Voisi sanoa, että haastattelut olivat nimenomaan teemahaastatteluita, sillä olihan haastattelujen tukena teemamuotoinen haastattelurunko, joka on oleellinen osa teemahaastatteluita. Teemarunko varmistaa, että kaikkien haastateltavien kanssa käsitellään jokseenkin samoja teemoja, vaikka muuten haastattelun muoto on avoin. (Eskola & Suoranta 1998, 64–65). Teemat tukivat haastattelun kulkua, mutta haastattelijana pyrin houkuttelemaan esiin nuorten omaa kerrontaa, joten haastateltavilla oli mahdollisuus sanallistaa kokemuksensa kertomukseksi. Hyvärisen (2017b, 152) mukaan kertomuksia haluavan haastattelijan tärkeimpiä ominaisuuksia on kuunteleva asenne, jolloin haastattelussa ei edetä ennalta laaditun kysymyslistan tai teemaluettelon perusteella. Aloittelevana tutkijana teemamuotoinen haastattelurunko toi varmuutta haastattelutilanteeseen, vaikka pääpuhujan rooli olikin haastateltavalla. Kiinnitin erityistä huomioita hiljaisuuden sietämiseen ja Hyvärisenkin (2017b, 152) listaamien periaatteiden mukaan en koskaan keskeyttänyt haastateltavaa, toisinaan osoitin kuuntelemista esimerkiksi varmistamalla ”ymmärsinkö oikein, että...”, osoittamalla empatiaa sekä pyytämällä täsmennyksiä ja esimerkkejä. Haastatteluissa tuli hetkiä, joissa haastateltava esimerkiksi yllättäen aloitti ”ai niin, unohdin kertoa että...”, minkä jälkeen seurasi kertomus jostakin vapaaehtoisjaksolla tapahtuneesta asiasta tai haastateltavan tärkeäksi kokemasta asiasta. Edellä kuvatun kaltaiset hetket vahvistavat käsitystäni siitä, että haastateltavat saivat tarpeeksi tilaa kerronnalleen. Näin ollen haastatteluja tukevasta teemarungosta huolimatta jokainen haastattelu oli omanalaisensa ja tarjosi haastateltavalle mahdollisuuden luoda omia kertomuksia. Kerronnallaan haastateltava tulkitsee omaa kokemustaan ja toisinaan neuvottelee itsensä kanssa. Haastattelu on kuitenkin aina vuorovaikutusta, jossa haastattelijalla ja haastateltavalla on omat roolinsa.

Haastattelut ovat arkikeskustelusta poikkeavia tilanteita, missä haastateltavat ovat tienneet osallistuvansa tutkimushaastatteluun. Sonja Miettinen (2006, 33) on huomauttanut, että haastattelutilanteessa kerrottavaksi saattaa muodostua arkipäiväisiä asioita, joita ei ilman kaikista kiinnostunutta haastattelijaa kerrotaisi. Haastateltavalle kerrottu kertomus kokemuksesta on erilainen kuin spontaanisti kaverille kerrottu kertomus, jossa ei ole taustalla tutkijan tutkimuksellisia tavoitteita. (Ruusuvoori & Tiittula 2017, 39). En voi tietää kuinka paljon haastattelussa osoittamani kiinnostus ohjasi haastateltavia kertomaan tietyistä asioista. Sillä etten koskaan keskeyttänyt haastateltavaa ja osoitin kuuntelevani kaiken kerronnan ajan, yritin houkutella esiin nuoren omaa vapaata kerrontaa ja tärkeäksi kokemia asioita. Jokainen haastateltava on erilainen, jolloin toisten

kanssa kerronta eteni vaivattomasti ja kysymykseni olivat vain kuin pieniä suuntamerkkejä mihin suuntaan voitaisiin mahdollisesti jatkaa. Toisissa haastatteluissa tukeuduttiin enemmän haastattelurunkoon. Haastattelupyynnössä kerrottiin, että haastattelussa vapaaehtoisena ollut pääsee kertomaan omin sanoin kokemuksestaan, mutta silti jotkut haastateltavista saattoivat odottaa strukturoidumpaa haastattelua.

Haastattelurungon teemojen muodostamista ohjasivat luonnollisesti tutkimukselle määritellyt tehtävät ja tutkimuskysymykset. Haastattelujen tavoitteena oli tarjota nuorelle mahdollisuus kertoa omin sanoin kokemuksestaan, mutta jokaisella haastatteluja tukeneella temalla oli ennalta määritetty oma aihealueensa, jonka käsittelyä teema tuki. Seuraavaksi esitellään lyhyesti haastatteluja tukenut teemahaastattelurunko, jonka viisi teemaa olivat seuraavat:

- 1) Kokemus
- 2) Lähtöpäätös ja lähteminen
- 3) Odotukset ja odotuksien toteutuminen
- 4) Merkityksellisyys
- 5) Vaikutukset

Kokemus-teema toimi haastattelun aiheeseen virittäytymisenä ja tarkoituksena oli antaa haastateltavalle mahdollisuus kuvailla jaksonsa kokemusta mahdollisimman vapaasti, jolloin haastateltava saattaa ottaa esille mielenkiintoisia asioita, joita haastattelijalla ei ollut osannut edes olettaa. Haastattelut haluttiin aloittaa mahdollisimman laajalla avauskysymyksellä eli pyynnöllä kertoa kokemuksestaan. Hirsjärvi ja Hurme (2015, 106) suosittelevat aloittamaan haastattelun laajalla avauskysymyksellä: ”*laaja-alaisuus antaa haastateltavalle mahdollisuuden käsitellä aihetta häntä itseään kiinnostavasta näkökulmasta ja hänen kykyjään vastaavalla tavalla*”. Haastateltava kannustaa laajalla avauskysymyksellä haastateltavaa puhumaan hänen oman mieltymyksensä mukaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2015, 106). Sen lisäksi haastattelijalla on tilaisuus oppia laajasta vastauksesta haastateltavan tyylistä, jolloin haastattelijalla pystyy paremmin mukautumaan haastateltavan tyyliin ja näin tukemaan häntä kerronnassa. Haastattelun aluksi haastateltava kuvaili vapaaehtoiskokemustaan ja sitä millaisessa paikassa oli ollut kuten itse halusi.

Kokemuksesta siirryttiin teemaan, joka käsitteli päätöstä osallistua jaksolle ja lähtemistä. Lähtöpäätöksestä ja lähtemisestä keskustelemalla pyrittiin lisäämään ymmärrystä osallistumiseen johtaneista syistä ja lähtemisen sujuvuudesta. Lisäksi tähän teemaan liittyi keskustelu siitä, miten

nuori kiinnostui lähtemään vapaaehtoistyöhön ulkomaille ja minkäläinen kuva hänellä oli muodostunut kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä ennen lähtöä. Ennen lähtöä jaksoon kohdistuneista odotuksista, toiveista ja tavoitteista keskusteltiin kolmannen teeman, odotukset ja odotuksien toteutuminen, alla. Merkityksellisyyttä käsittelevässä teemassa pyrittiin rohkaisemaan haastateltavaa pohtimaan jakson merkityksellisyyttä sekä nuoren että paikallisen yhteisön kannalta. Paikallinen yhteisö on paikka, johon jakso sijoittui ja jossa työtä tehtiin. Vaikutukset-teemassa nuorta pyydettiin pohtimaan vapaaehtoisjakson jälkeistä aikaa, kuten esimerkiksi mahdollisia jakson vaikutuksia nuoren elämään, ajatuksiin ja toimintatapoihin paluun jälkeen.

Teemojen rajat eivät olleet tarkkarajaisia ja niiden käsittelyn järjestelyä oltaisiin voitu vaihdella, mikäli haastateltavan kerronta olisi edennyt teemoista poikkeavassa järjestyksessä. Järjestyksestä ei kuitenkaan erityisesti poikettu haastatteluissa, todennäköisesti koska haastattelun teemat etenivät avaavan kokemus-teeman jälkeen jokseenkin ajallisessa järjestyksessä niin että lähtöpäätöksestä päädyttiin haastattelun lopussa vaikutuksiin jakson jälkeen. Haastattelurunko siis tuki haastateltavia kertomaan vapaaehtoisjaksostaan ajallisesti etenevänä kertomuksena.

3.4. Aineiston kuvaus

Aineisto muodostuu seitsemästä teemahaastatteluista, jotka tein keväällä 2018. Elektronisen lomakkeen kautta vapaaehtoiseksi haastatteluun ilmoittautui yhteensä 12 henkilöä, mutta haastatteluja ei saatu sovittua kaikkien kanssa tai ilmoittautuneet eivät kuuluneet tutkimuksen kohderyhmään. Haastateltavaksi ilmoittautui vain naisia. Toteutuneet haastattelut kestivät yhteensä reilut kuusi tuntia, joten keskimääräisesti yksi haastattelu kesti hiukan vajaan tunnin. Haastatteluiden ajankohdasta ja paikasta sovittiin sähköpostitse ja lopulta haastatteluista toteutettiin muun muassa yliopistolla ja kahviloissa sekä videopuheluna Skype-palvelun välityksellä. Skype-haastattelua käytettiin pitkän maantieteellisen etäisyyden vuoksi, koska muutoin haastatteluista ei olisi voitu toteuttaa lainkaan. Näin ollen Skype-haastattelulle taattiin mahdollisuus haastatteluun halukkaille ympäri Suomea. Kansainväliseen vapaaehtoistyöhön osallistuneet nuoret ovat yleensä kokeneita Skype-palvelun käyttäjiä, koska toisinaan palvelua käytetään ennen jaksoa haastatteluun ja myös jakson jälkeen on tavanomaista pitää Skypellä yhteyttä uusiin kansainvälisiin tuttavuuksiin.

Kaikkien haastateltavien vapaaehtoistyöjaksot ovat tapahtuneet aikavälillä 2015-2017 ja nuoret ovat osallistuessaan olleet 18–24-vuotiaita. Seitsemästä vapaaehtoisesta kolme oli osallistunut vapaaehtoisjaksolle kahdessa kohdemaassa. Useammille jaksoille osallistuneiden haastatteluissa painottui ensimmäinen jakso. Yhteensä vapaaehtoiset olivat olleet kahdeksassa eri maassa, joista vain Saksassa oli ollut useampi. Saksan vapaaehtoisjakso oli yhdelle vapaaehtoiselle ensimmäinen kokemus ja kahdelle muulle toinen. Seitsemän muuta kohdemaata ovat Costa Rica, Intia, Italia, Kreikka, Moldova, Slovenia ja Tansania. Kahdeksan tässä mainitun kohdemaan lisäksi kaksi vapaaehtoista sivusi myös kahta muuta maata, joissa he olivat olleet vapaaehtoisina. Näitä maita ja kokemuksia ei ole erikseen listattu tähän, koska kyseessä ei ollut muiden jaksosten kaltaisesti organisoitu vapaaehtoistyö ja molemmissa haastatteluissa nuoren kertomus keskittyi toisiin vapaaehtoistyökokemuksiin. Kokonaiskuvan vuoksi nämä kokemukset ovat kuitenkin mainittu tässä.

Jaksojen pituudet vaihtelivat muutamasta viikosta pisimmillään yhdeksään kuukauteen. Kymmenestä jaksosta noin puolella vapaaehtoistyötä tehtiin ainakin osittain lasten parissa. Lasten parissa työtä tehtiin esimerkiksi koulussa, päiväkodissa ja lastenkodissa. Sosiaalisten projektien lisäksi edustettuna olivat muun muassa erilaiset kulttuuri- ja maatalousprojektit.

3.5. Analyysin kuvaus

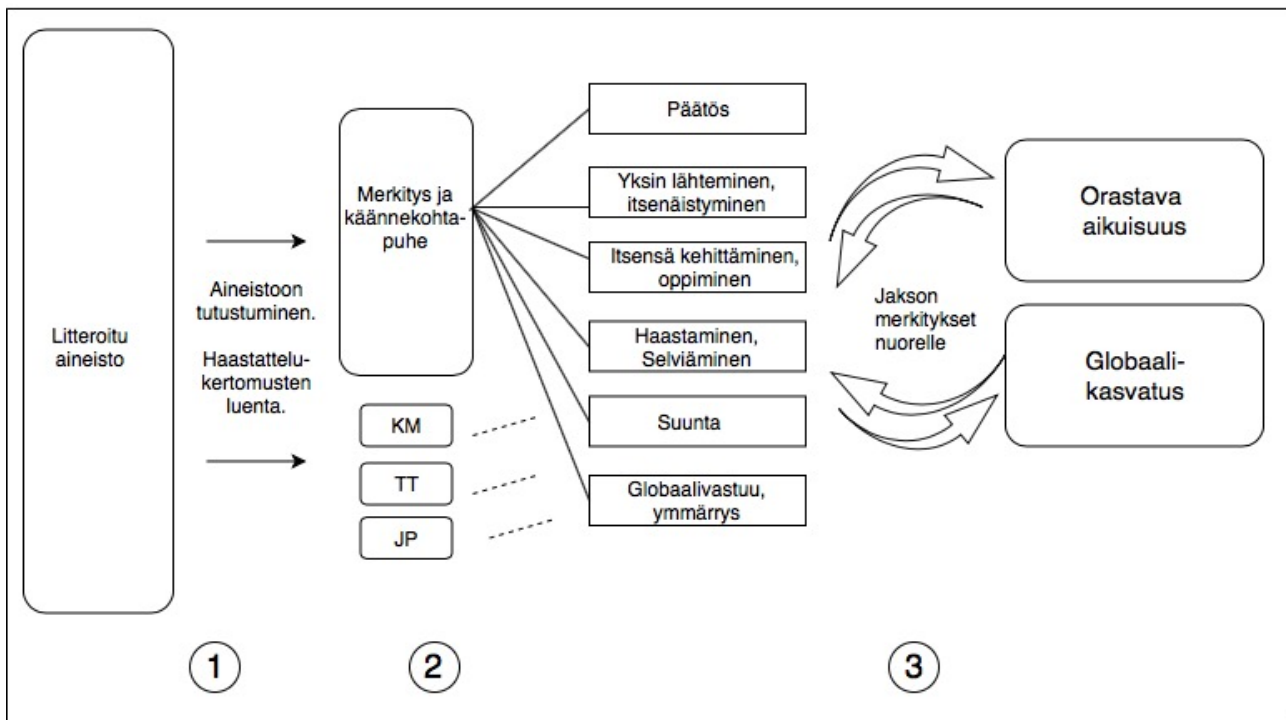
3.5.1. Analyysin eteneminen

Tässä tutkimuksessa aineistoa sekä lähestyttiin narratiivisella otteella että aineiston analyysissä keskityttiin kerrontaan ja kerronnan tuottamiin merkityksiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston käsittelyn ja analyysin vaiheet limittyvät toisiinsa, ja niin tapahtui myös tässä tutkimuksessa. Aineiston analyysin esivaiheena voidaan pitää jo litterointia eli haastattelunauhoitusten purkamista tekstiksi, sillä litteroinnin tarkkuus määräytyy tutkimuskysymysten ja analyysitavan mukaan (Ruusuvoori & Nikander 2017, 367). Haastattelut litteroitiin sanatarkasti ja pilkutusella kuvataan puheen rytmiä.

Tämän tutkimuksen analyysin etenemisestä voi tunnistaa kolme vaihetta, jossa ensimmäisessä luin haastattelukertomuksia yksitellen. Toisessa vaiheessa koodasin aineiston, jonka pohjalta

muodostettiin teemaluokkia. Unohtamatta suhdetta koko haastattelukertomukseen, viimeisessä vaiheessa teemoja eli merkitysluokkia käsiteltiin yksitellen tutkimuskysymyksiin palaten. Aineisto on syytä tuntea hyvin, joten ensin tutustuin aineistoon lukemalla sitä ja saavuttaen näin kokonaiskuvan kerätystä aineistosta. Aineisto oli minulle toki tuttua, koska sekä tein haastattelut itse että litteroin haastattelut nauhoituksesta tekstiksi. Koska lähestymistapani on aineistolähtöinen, pyrin aineistoa lukiessa hiljentämään ennakko-oletukseni ja antamaan aineistolle mahdollisuuden yllättää minut. Lukiessa kirjoitin muistiinpanoja kiinnostavista huomioista ja kiinnitin erityisesti huomiota samankaltaisuuksiin ja eroavaisuuksien kertomusten välillä. Alasuutari (2011, 30–37) jakaa laadullisen aineiston analyysin kahteen osaan, jotka ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Erottelu on analyttinen, sillä vaiheet limittyvät aina toisiinsa. Vaiheiden analyttinen erottaminen voi joka tapauksessa auttaa tutkijaa ymmärtämään miten analyysissä on edetty. Havaintojen pelkistäminen saattaa herättää mielikuvan runsaan tekstiaineiston puristamisesta tietynlaiseen muottiin, mutta yksinkertaisimmillaan kyse on analyysissä tutkimuksen näkökulman ja tutkimuskysymysten huomioimisessa sekä raakahavaintojen yhdistelystä havaintojen joukoksi, josta päästään arvoituksen ratkaisemiseen eli toisin sanoen tulkintaan (Alasuutari 2011, 30–37). Aineiston keruun ja litteroinnin jälkeen minulla oli sata sivua mielenkiintoista aineistoa, jota lähdin ensimmäisessä vaiheessa lukemaan avoimin mielin mutta tutkimuskysymykset mielessä pitäen.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston tematisointi on usein ensimmäinen lähestymistapa (Eskola & Suoranta 1998, 126–127). Aineistoa on usein paljon ja teemoittelulla voidaan erottaa tutkimusongelman kannalta keskeisimmät aiheet. Kun tunsin aineistoni riittävän hyvin ja olin tehnyt alustavia muistiinpanoja kiinnostavista huomioista, aloitin Eskolan ja Suorannan (1998, 126–127) kuvaileman teemoittelun koodaamalla aineiston. Kävin koko aineiston läpi koodaten sen neljällä koodilla: merkitys- ja käännekohtapuhe, jakson pituus, kohdema ja työtyyppi. Jakson pituus, kohdema ja työtyyppi ovat huomioitavia tekijöitä, mutta varsinaisesti huomio keskittyy haastatteluissa tuotettuun merkitys- ja käännekohtapuheeseen. Koodaaminen toimii alustavana työkaluna, josta voidaan edetä varsinaiseen analyysiin ja edelleen tulkintaan, joka on Alasuutarin (2011, 30–37) jaottelun mukaan arvoituksen ratkaisemista. Eskola ja Suoranta (1998, 126) varoittavatkin jättämästä aineiston analyysia vain ”*tematisoinnin nimissä tapahtuneeksi sitaattikokoelmaksi*”. Koodauksen jälkeen aineistosta olikin muodostunut juuri edellä kuvatun kaltainen sitaattikokoelma, jonka vuoksi analyysin etenemisen kuvion jälkeen esitellään merkitysluokkien analyysin periaatteet.

Kuvio 1. Analyysin eteneminen

Kuviossa 1 esitetään analyysin eteneminen kolmen vaiheen mukaan. Ensimmäisessä vaiheessa litteroituun aineistoon tutustuttiin ja haastattelukertomuksia luettiin yksi kerrallaan. Toisessa vaiheessa koko aineisto koodattiin neljällä koodilla: merkitys- ja käännekohtapuhe, kohdemaata (KM), työtyyppi (TT) sekä jakson pituus (JP). Kolme viimeiseksi mainittua koodiluokkaa ovat taustatekijöitä analyysissä ja kuvion katkoviivat kuvaavat analyysin tukemista. Kolmannessa vaiheessa merkitys- ja käännekohta puheesta muodostettuja merkitysluokkia analysoitiin tutkimiskysymyksiin palaten ja teoriataustaan peilaten. Kolmannen vaiheen kaarevat kaksisuuntaiset nuolet kuvaavat vuoropuhelua analyysin tuloksien ja teoriataustan välillä, eli kolmannessa vaiheessa tarkastellaan vapaaehtoisjakson merkityksiä nuorille suhteessa orastavaan aikuisuuteen ja globaalikasvatukseen.

3.5.2. Merkitys- ja käännekohtapuhe

Koodin merkitys- ja käännekohtapuhe alle kerättiin hyvin laajasti kaikenlainen puhe jakson merkityksestä. Merkityspuheesta esiintyi kolme aikavaihetta: puhe lähtöpäätöksen muodostumisesta, ajatuksista ennen lähtöä ja lähdöstä itsessään; puhe kokemuksesta ja jaksolla olemisesta sekä puhe jakson jälkeisestä elämästä. Merkitys- ja käännekohtapuheeksi merkittiin kaikki, missä puhuttiin

muutoksesta, löytämisestä, suunnasta, tulevaisuudesta, kehittymisestä, kasvamisesta, oppimisesta, merkityksistä, välistä, elämäntilanteesta, mahdollisuuksista, haasteista, kodista ja perheestä, identiteetistä sekä lähtöpäätöksestä. Kun kaikki merkitys- ja käännekohtapuhe oli kerätty erilleen, se jaettiin uudelleen teemoihin. Sen sijaan että olisin luokitellut koodattua aineistoa ennalta määrätyn mallin mukaan, luin koodattua aineistoa läpi ja merkitsin toistuville aiheille teemasanoja. Tarkastelin teemasanoja ja etsin samankaltaisuuksia, yhteneväisyyksiä ja poikkeavuuksia, joista lopulta muodostin uusia teemoja. Kutsun näitä teemoja merkitysluokiksi. Merkitys- ja käännekohtapuheesta muodostui kuusi merkitysluokkaa, jotka ovat:

1. Päätös
2. Yksin lähteminen ja itsenäistyminen
3. Haastaminen ja selviäminen
4. Itsensä kehittäminen ja oppiminen
5. Suunta
6. Globaalivastuu ja ymmärrys

Nämä kuusi merkitysluokkaa havainnollistavat sitä, miten vapaaehtoisjaksosta kerrottiin ja minkälaisia merkityksiä kerronta tuotti. Merkitysluokat muodostavat siis eräänlaisen kehyksen sille minkälaisia merkityksiä haastatteluissa vapaaehtoisjaksolle annettiin. Merkitysluokat eivät ole yksiselitteisiä vaan ne kietoutuvat toisiinsa. Näiden merkitysluokkien tunnistaminen ei kuitenkaan yksinään vielä riitä tutkimuksen tulokseksi, jonka vuoksi merkitysluokkiin syvennyttiin vielä lisää. Lukijalle merkitysluokkiin syventyminen esitetään aineistolainauksien esimerkkien muodossa, niin että jokaisesta merkitysluokasta on poimittu havainnollistavia esimerkkejä analyysin tuloksien esittelemiseen. Poimittujen esimerkkien kautta tarkastellaan merkityksiä ja sisältöä analysoimalla kerronnan ristiriitaisuutta, neuvottelua, toimijuutta, toistoa sekä hypoteettista kerrontaa.

Tutkimuksen tehtävänä on myös tarkastella kerronnasta merkityksien kautta käännekohtien piirteitä. Oliko vapaaehtoisjakso nuorelle merkittävä hetki tai käännekohta? Käännekohtien kannalta vapaaehtoisjaksot olivat nuorille erilaisia: osalle jakso oli selkeästi suuri muutos ja osalle pienempi. Kerrontaa ja sisältöä tarkastelemalla merkitysluokkien sisältä olisi voitu paikantaa myös yksittäisiä merkittäviä hetkiä ja käännekohtia. Esimerkki paikannetusta yksittäisestä merkittävästä hetkestä on lähdönhetki lentokentällä, mikä toistui useammalla haastateltavalla merkittävänä itsensä ylittämisen hetkenä. Tiettyjen paikannettavien merkittävien hetkien ja käännekohtien sijasta käännekohdat

käsitetään kuitenkin analyysin tuloksissa laajemmin. Merkitysluokkien merkitysten esittelyn kautta kuvataan myös nuorten käännekohtiin liittyvää kerrontaa.

Analyysin tuloksissa esitetään merkitysluokkiin sijoitettuja aineistolainauksia esimerkkeinä ja paikoitellen yksittäisiin lainauksiin syventyen. Aineistolainauksien analysointi osana merkitysluokkia ei kuitenkaan tarkoita, että lainaukset olisi täysin irrotettu alkuperäisestä kontekstistaan eli koko haastattelukertomuksesta. Analyysiä tehdessä palasin jatkuvasti luokitelluista lainauksista kokonaisen kertomuksen pariin varmistaakseni, etten tulkitse lainausta asiayhteydestä irrotettuna.

3.6. Eettiset kysymykset ja lähdekritiikki

Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina useita ratkaistavia ja huomioitavia eettisiä kysymyksiä, joista ensimmäisiä tulee pohtia jo aihetta valittaessa. Tutkijoilla ei ole käytössään eettisistä kysymyksistä valmista seurattavaa säännöstöä, vaan eettisten kysymysten huomioiminen on tutkijan omalla vastuulla. (Eskola & Suoranta 1998, 38–39). Täysin ilman linjauksia tutkijoiden ei onneksi tarvitse edetä, sillä apuna on esimerkiksi tutkimuseettisen lautakunnan hyvän tieteellisen käytännön kriteerit (HTK 2012), joita on parhaimman ymmärryksen mukaan pyritty seuraamaan tässä tutkimuksessa.

Oman lisänsä eettisten kysymysten pohdintaan tuo aineiston kerääminen haastatteluilla. Haastattelussa ovat tutkijan ja haastateltavan kohtaamista. Eettisyys liittyy haastateltavien kunnioittavaan kohtaamiseen: haastateltavat antavat aikaansa ja jakavat kokemuksensa tutkijan kanssa, jolloin tutkijan tulee hyvän tutkimuseetiikankin vuoksi huolellisesti kuunnella haastateltavaa (Hyvärinen 2017a, 26–27). Haastattelijana ja laajemmin tutkimuksen tekijänä koen tarpeelliseksi tunnistaa oman positioni, joka on väistämättä vaikuttanut tämän tutkimuksen valintoihin. Läheinen suhteeni kansainväliseen vapaaehtoistyöhön ja omat kokemukseni kansainvälisen vapaaehtoistyön kentältä loivat ennako-oletuksia, joita olen pyrkinyt hiljentämään. Toisaalta omien kokemuksieni vuoksi minun oli haastattelijana helppo osoittaa empatiaa ja kuuntelua, ja osittain myös samaistua haastateltavan kertomukseen. Empatialla tarkoitan tässä haastateltavan kerrontaan mukautumista kantaa ottamatta. Tunnistan myös haastateltavien kerrontaan samaistumisessa piilevän vaara, sillä samaistuminen voi rajoittaa ja estää tutkijaa näkemästä muuta kuin haluamansa. Tutkimuksen

tekeminen onkin ollut jatkuvaa kyseenalaistamista ja keskustelua itseni kanssa, kun olen pyrkinyt perustelemaan valintoja ja pitämään mieleni avoimena.

Tutkimuksen haastateltavat ilmoittautuivat vapaaehtoiseksi haastatteluun täyttämällä elektronisen lomakkeen ja useampi haastateltavista totesi kokemuksesta puhumisen olevan heille mieluisaa. Haastatteluun osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja kesken haastattelunkin haastateltava saa kieltäytyä vastaamasta tai keskeyttää koko haastattelun. (Hyvärinen 2017a, 26–27). Perustiedot tutkimuksesta kerrottiin haastateltaville niin sähköpostilla välitetyssä saatekirjeessä (Liite 1), elektronisessa lomakkeessa kuin suullisesti haastattelutilanteessakin. Samalla kerrottiin myös haastatteluaineiston huolellisesta säilyttämisestä ja osallistujien anonymiteetin suojelusta. Tutkimusraportissa haastateltaviin viitataan liittämällä heihin ensimmäisen vapaaehtoisjakson kohdemaata. Tutkimusraportista on pyritty jättämään pois kaikki tarpeettomat haastateltavien tunnistusta helpottavat asiat, vaikka useimmat haastateltavat totesivatkin, että olisivat voineet antaa haastattelun myös omalla nimellään. Vapaaehtoiskokemus on useille nuorille mieluinen puheenaihe, mistä puhumalla halutaan muun muassa innostaa muita nuoria lähtemään. Haastateltavat saivat itse ehdottaa heille mieluisaa haastattelupaikkaa, jotta haastattelut toteutettiin mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Haastatteluista kaksi toteutettiin videopuheluna Skype-palvelun välityksellä, minkä lisäksi haastatteluja tehtiin kahviloissa, yliopistolla sekä yhden haastateltavan harjoittelupaikassa.

Eettisiä toimintaperiaatteita kunnioittaen haastatteluissa kerättiin tietoa tämän tutkimuksen tarpeisiin, eikä haastateltavilta kyselty tutkimukseen liittymättömistä asioista, vaikka haastattelun aikana haastateltavan uteliaisuus jotakin muuta asiaa kohtaan olisikin herännyt (Hyvärinen 2017a, 26). Rajanveto tutkimuksen tarpeisiin hankitun tiedon ja haastattelijaa mahdollisesti muuten kiinnostavan tiedon välillä ei tosin ole kovin suoraviivainen, sillä mahdollisimman avoimina toteutetut haastattelut jättävät tilaa yllätykselle eikä haastattelun aikana ole välttämättä ihan selvää, mikä asia tulee muodostumaan erityisen tärkeäksi. Välillä haastatteluun kuulumattomalta vaikuttava asia voikin osoittautua jälkikäteen hyvin merkittäväksi. Tämän lisäksi tutkimuksen aihe on valittu tutkijan kiinnostuksen mukaan, jolloin tutkijan kiinnostus on väistämättä vaikuttaa haastatteluihin.

Haastatteluiden alussa kerroin lyhyesti, kuka olen sekä yhteyksistäni Allianssin Nuorisovaihtoon. Tutkimusta ei ole toteutettu yhteistyössä Nuorisovaihdon kanssa, mutta Nuorisovaihto auttoi suuresti kohderyhmän tavoittamisessa välittämällä haastattelupyynnön Nuorisovaihdon entisten osallistujien sähköpostilistan kautta. Tämän lisäksi KaVa-verkoston globaalikasvatukselliset tavoitteet raamittavat tutkimuksen asetelmaa kansainvälisen vapaaehtoistyön ja globaalikasvatuksen suhteen.

Henkilökohtaisista yhteyksistäni huolimatta kaikki tutkimuksessa käytetty Nuorisovaihtoa ja KaVa-verkoston koskeva tieto on saatavilla vapaasti ja julkisesti verkkosivuilta. Koska olin haastattelun alussa lyhyessä esittelyssäni lyhyesti viitannut myös itse osallistuneeni kansainväliseen vapaaehtoistyöhön, olivat useimmat haastateltavat kiinnostuneita myös minun kokemuksistani. Varsinaisen haastattelun jälkeen, nauhoituksen sammutettua ja lähtöä tehdessä, roolit saattoivatkin muuttua ja haastateltavasta tuli ikään kuin haastattelija, joka kyseli minun kokemuksistani. Haastateltavat olivat antaneet minulle aikaansa ja jakaneet oman kokemuksensa, joten koin myös velvollisuudeksi antaa omaa aikaani heille ja kertoa omista kokemuksistani, mikäli he alkoivat niistä kyselemään. En kokenut tätä ongelmaksi, koska haastateltava oli jo kertonut omasta kokemuksestaan, jolloin minun vastaukseni eivät voineet ohjata hänen kerrontaansa. Kiinnitin erityisen huolellisesti huomiota mukavan ja avoimen ilmapiirin säilyttämiseen myös haastattelun jälkeen, jotta omista kokemuksistani kertomalla luonut haastateltavalle mielikuvaa, että arvostelisin ja vertailisin hänen kokemuksiaan omiini. Kaikista haastatteluista erottiin, tai Skype-haastatteluiden tapauksessa yhteys suljettiin, hyväntuulisessa hengessä. Haastateltaville jäi minun yhteystietoni, joten kysymyksiä tai kommentteja herätessä he olisivat voineet ottaa vielä myöhemmin yhteyttä.

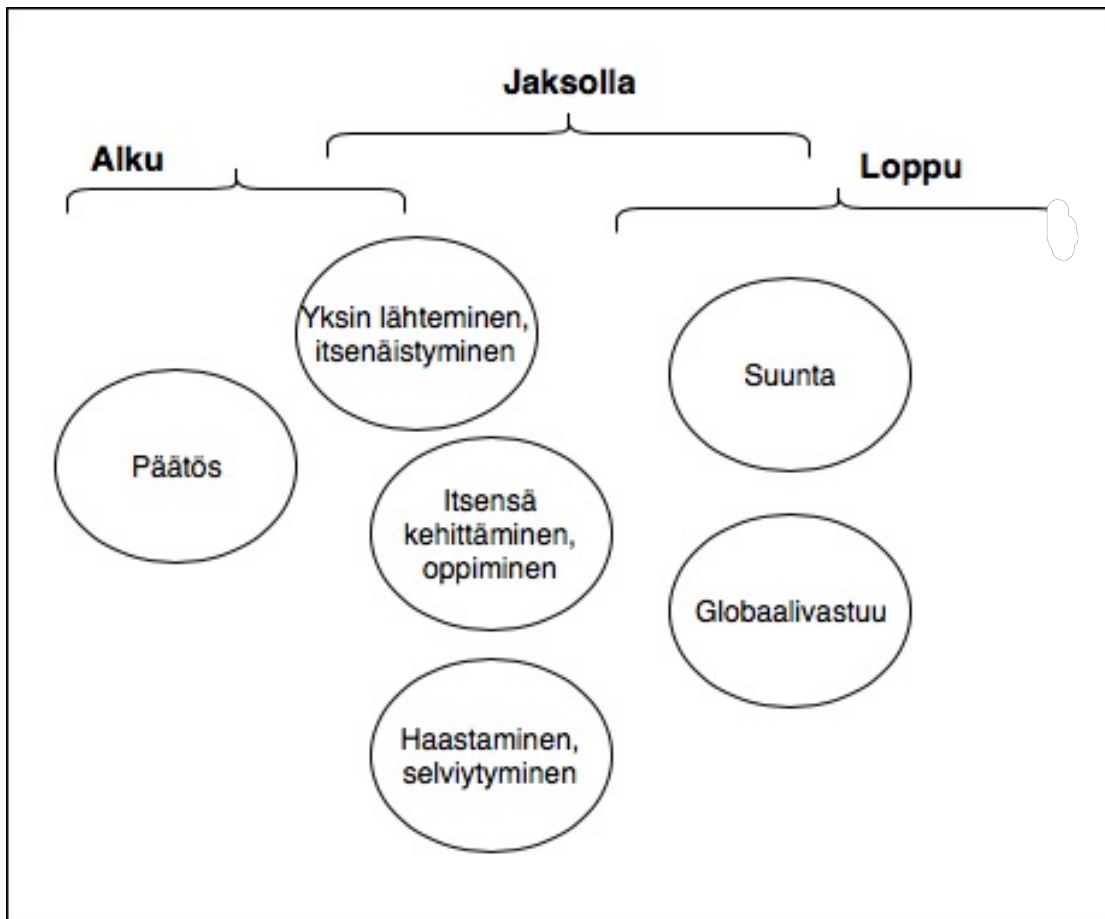
Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella nuorten vapaaehtoisjaksoille antamia merkityksiä. Tutkimuksen tarkoituksen vuoksi tutkimusote pyrittiin valitsemaan niin, että haastateltavilla on mahdollisuus omaan vapaaseen kerrontaan. Omaääninen kerronta mahdollistaa merkityksien luomisen. Omaäänisyys merkityksien välittäjänä sekä analyysin aineistolähteisyys luovat narratiiviselle tutkimukselle eettistä arvoa (Hänninen 2002, 34).

Tutkimuksessa on pyritty käyttämään monipuolisesti erilaisia lähteitä, joita on tarkasteltu kriittisesti. Lähdeviitteet on merkitty tutkimusraportin tekstiin ja lähdeluetteloon hyvän tutkimusetiikan mukaisesti. Teoreettisessa taustassa globaalikasvatuksesta ja globaalivastuusta osana päälähteitä on käytetty Opetusministeriön julkaisuja. Julkaisut eivät ole akateemisia, mutta julkaisut valottavat hyvin sitä, millaista keskustelua aiheesta käydään sekä minkälaisia pyrkimyksiä globaalikasvatukselle on asetettu Suomessa. Toisaalta Opetusministeriön julkaisujen rinnalla on käytetty muita kansainvälisiä akateemisia lähteitä.

4. VAPAAEHTOISJAKSON MERKITYKSIÄ NUORTEN KERTOMANA

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen havainnot analyysissä syntyneiden merkitysluokkien mukaisesti. Tarkoitukseni on tuoda esiin haastattelemieni vapaaehtoisten jaksoilleen antamia erilaisia merkityksiä ja tarkastella annettuja merkityksiä suhteessa nuorten orastavan aikuisuuden elämänvaiheeseen ja globaalikasvatuksen periaatteisiin. Aineiston perusteella ei voi eikä pyritä tekemään yleistyksiä tai arvioimaan jakson vaikuttavuutta. Tämän lisäksi haluan korostaa, että merkitysluokkien painottumisessa on eroja haastateltavien välillä ja analyysin tuloksien esittelyssä olen pyrkinyt tuomaan esille näitä eroja. Haastateltavat jakoivat henkilökohtaisia kertomuksia kokemuksistaan, joita esittelen analyysin aineistolainauksien kautta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tutkimus keskittyisi haastateltaviin henkilökohtaisesti yksilöinä, vaan kiinnostuksen kohteena on kerronnalla tuotetut merkitykset, jotka neuvottelevat yhteiskunnan asettamien odotusten ja normien kanssa.

Jatkossa käytän samanaikaisesti käsitteitä haastateltava, vapaaehtoinen ja nuori. Usein liitän vapaaehtoiseen kohdemaan nimen, jolloin tarkoitukseni on esimerkiksi selventää mihin lainaukseen kyseinen huomio liittyy. Vaikka osa haastateltavista oli osallistanut vapaaehtoisjaksolle kahdessa kohdemaassa, selkeyden vuoksi viittaan tekstissä jokaiseen nuoreen vain yhden kohdemaan kautta. Tekstissä käytettävässä kohdemaassa nuori on ollut ensimmäisellä vapaaehtoisjaksolla ja haastateltavan puhe painotti tätä kokemusta. Osaltaan vapaaehtoisten kohdemaiden mukana kuljettaminen rakentaa lukijalle analyysissä kertomusta, sillä jokaisen nuoren kerronta kokemuksista on omanlaistansa ja nuorten kerronnassa on erilaisia painotuksia eri merkitysluokkien välillä. Analyysin merkitysluokkien esittely on oma kertomuksensa, joka etenee vapaaehtoisjaksolle osallistumisen päätöksestä aikaan vapaaehtoisjakson jälkeen. Jatkossa myös vapaaehtoisjakso, vapaaehtoistyöjakso tai yksinkertaisimmillaan jakso tarkoittavat kaikki samaa eli nuoren osallistumaa kansainvälistä vapaaehtoistyöjaksoa.

Kuvio 2. Aineiston merkitysluokkien painottuminen

Kuviossa 2 esitetään merkitysluokkien painottuminen jakson eri vaiheisiin: aikaan ennen jaksoa ja jakson alkuun, jaksolla oloon sekä viimeisenä jakson loppuun ja sen jälkeiseen aikaan. Merkitysluokat esitetään kuviossa tiettyyn kohtaan sijoitettuina ympyröinä, millä ilmennetään merkitysluokan painotusta kyseiseen vaiheeseen. Kuviossa esitetystä painotuksesta huolimatta merkitysluokat eivät yksioikoisesti ala ja loppu tietyssä vaiheessa. Jakson loppua kuvaavaa kaarta ei ole lopusta suljettu, millä ilmennetään merkitysluokkien ja merkitysten kehittymistä myös jakson loputtua.

4.1. Päätös

Ennen vapaaehtoistyöjaksolle lähtöään nuoret ovat saaneet jostain idean lähdöstä ja tehneet päätöksen lähtemisestä. Vapaaehtoisjaksolle osallistuminen alkaa päätöksen tekemisestä, joten myös merkitysluokista ensimmäisenä esitellään ajallisesti ensimmäisenä tapahtunut päättämisen luokka.

Päätös lähtemisestä on ollut merkittävä ensimmäinen askel, jonka jälkeen vapaaehtoistyöjakso on voinut alkaa konkretisoitua. Päätöksen tekeminen ja puhe päätöksestä ei noussut haastatteluissa spontaanisti esille, vaan päätöksestä puhuminen oli teemahaastattelurungon ensimmäinen teema. Tämän merkitysluokan anti ei siis ole huomio, että päätöksestä puhuttiin, vaan sen sijaan tarkastellaan tyyliä, millä päätös tehtiin sekä päätökseen tekemisen taustalla olevia tekijöitä. Ensimmäiseksi eritellään päätöksen muodostumisen tyyliä ja lähtöön liittyviä tunteita, jonka jälkeen tarkastellaan nuorten elämäntilanteiden merkitystä lähtöpäätöksessä.

Varsinaisesti vapaaehtoistyötä tai työn tyyppiä tärkeämpi tekijä osallistumisessa oli useammalla haastateltavalla nimenomaan ulkomaille lähteminen, joka näyttäytyy totutusta elämästä poikkeavana, uutena ja erilaisena vaihtoehtona. Haastatteluissa todettiin muun muassa että ”*ihan sama mitä mä teen siellä*” (Kreikan vapaaehtoinen) ja ”*mää vaan lähen johonkin*” (Saksan vapaaehtoinen). Au pairiksi lähteminen on vapaaehtoistöihin lähtemistä tunnetumpi tapa lähteä maailmalle, ja useat kertoivatkin ensin ajatelleensa au pairiksi lähtemistä. Vapaaehtoistöihin au pair -jaksolle lähtemisen sijasta päädyttiin monipuolisempien tai itselle sopivammalta tuntuvien mahdollisuuksien vuoksi. Kokeileminen ja uusien kokemusten hankkiminen on osa orastavan aikuisuuden identiteetin tutkailua. Orastavassa aikuisuudessa nuoret näkevät ympärillä olevat mahdollisuutensa, mutta myös ymmärtävät mahdollisuuksien ajan rajalliseksi. Koetaan, että mahdollisuuksiin on tartuttava nyt, sillä kolmekymppisenä asetetaan aloilleen ja vapaus on rajoittunutta. (Arnett 2004, 10). Arnettin ajatus orastavasta aikuisuudesta kokeilemisen ja mahdollisuuksien elämänvaiheena toteutui nuorten haastatteluissa.

Nuoret tekivät päätöksen osallistumisesta keskenään erilaisin perustein. Haastateltavien päätöksen muodostuminen vapaaehtoisjaksolle osallistumisesta voidaan jakaa kolmeen päätösluokkaan:

1. Spontaani
2. Muiden kokemusten ohjaama
3. Aikaisempien omien kokemusten ohjaama

Osalle haastateltavista päätös lähdöstä syntyi jokseenkin spontaanisti esimerkiksi nettiä selaamalla tai osallistumalla oppilaitoksessa järjestettyyn infotilaisuuteen kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä. Spontaanisti osallistumispäätöksen tehneet kertoivat muita enemmän jännityksestä ja tunteesta: jaksolle hyväksymisen jälkeen on pakko osallistua. Toiseen luokkaan, eli muiden kokemusten ohjaamaan, sijoittuu kaksi haastateltavista. Ensimmäinen toisen luokan haastateltavista oli jo monta

vuotta aikaisemmin kuullut toisen vapaaehtoistyö kokemuksesta ulkomailla ja kertoi siitä asti unelmoineensa mahdollisuudesta. Nuoren unelmapuhe vapaaehtoisjaksosta loi mielikuvan heikommassa asemassa olevien auttamisesta, jossa vastaanottava taho saa konkreettista apua aikaansa ja apuaan antavalta vapaaehtoiselta, minkä palkkiona on hyvä mieli. Toinen toisen luokan haastateltavissa oli kasvanut ympäristössä, joka oli vastaanottanut kansainvälisiä vapaaehtoistyöntekijöitä, jolloin itse vapaaehtoiseksi lähteminen oli lähes itsestäänselvyys. Viimeisessä luokassa aikaisemmat omat kokemukset, kuten aiempi osallistuminen vapaaehtoisjaksolle tai aikaisempi kokemus kyseisestä kohdemaasta ohjasivat haastateltavien päätöstä. Tässä kohden tulee huomioida, että useat haastateltavista olivat osallistuneet useammalle kuin yhdelle vapaaehtoistyöjaksolle, jolloin vähintään toista osallistumista ohjasi vapaaehtoisen aikaisempi oma kokemus.

Mä olin semmosessa elämäntilanteessa, et mä olin just niinko valmistunu koulusta, et mä opiskelin tota niinko kuvataidetta, niinkö kuvallisen ilmasun perustutkinnon sain valmiiksi ja sitte, ehän mä niinkö, ei mulla sit ollu töitä sen jälkeen oikee, mä niinko yritin ettii töitä, mä olin työttömänä, olinko mä nyt puoli vuotta työttömänä, ja sitte mä aattelin et no ihan sama, mä lähen au pairiks tai mä lähen vaan niinko johonkin. (*Vapaaehtoisena Kreikassa*)

Näin kertoi Kreikassa vapaaehtoisena ollut nuori siitä, miten hän kiinnostui osallistumaan kansainväliseen vapaaehtoistyöhön. Kerronnassa toistuu useamman kerran työttömyys: valmistumisen jälkeen ei ollut töitä, hän yritti etsiä töitä, oli työttömänä ja lisää vielä työttömyyden arvioidun keston. Toiston voidaan tulkita ilmentävän tapahtuneen voimakkuutta ja toistolla haastateltava voi myös pyrkiä korostamaan tapahtuman merkityksellisyyttä (Aaltonen & Leimumäki 2010, 106–107). Kun töiden etsiminen ei johtanut työllistymiseen, haastateltava toteaa ”*sitte mä aattelin et no ihan sama*”, eli hän päätti lopettaa työn etsimisen ja näin poiketa normista, jossa valmistumisen jälkeen odotetaan työelämään siirtymistä. Työttömyys tuntui turhautavalta ja alkoi vaihtoehtoisten vaihtoehtojen etsintä. Thomsonin ja muiden (2002) kriittisten hetkien paikantamisen mukaan tämä turhautumisen hetki voitaisiin merkitä yhdeksi käännekohtaan johtaneeksi hetkeksi. Työttömyyteen turhautuminen johti vapaaehtoisjaksolle lähtemiseen, josta tuli merkittävä kokemus nuoren tulevaisuuden ja identiteetin kehittymisen kannalta.

Kreikan vapaaehtoisen päätös osallistumisesta sijoittuu ensimmäiseen päätösluokkaan, eli päätös oli spontaani. Tässä toki huomataan, että vaikka päätös nimenomaan kansainväliseen vapaaehtoistyöhön osallistumisesta oli spontaani, oli taustalla turhautuminen työttömyyteen, joka oli johtanut ajatuksiin

etsiä palkkatyölle vaihtoehtoja liikkuvuuden kautta. Liikkuvuus luo jo sanana mielikuvaa muutoksesta ja rutinoituneen elämän muutoksesta (Skrabis, Woodward & Bean 2013). Haastattelussa nuori kertoi myös aiemmista positiivisista kokemuksista kansainvälisestä liikkuvuudesta, jotka osaltaan ohjasivat hänen valintaansa. Lopulta hakukoneeseen syötetyt hakusanat halvalla ulkomaille johtivat tuettuun kansainväliseen vapaaehtoistyöhön hakemiseen. Tuettu vapaaehtoistyö tarkoittaa tässä osallistumista Euroopan Unionin rahoittamaan Eurooppalaiseen vapaaehtoispalveluun, joka on vuonna 2018 sisällytetty Euroopan solidaarisuusjoukot hankkeeseen (Nuorisovaihto 2018a).

Mua rupes jännittää ihan hirveesti, mä en saanu yöllä unta ja mä olin niinku vihanen ittelleni että mä olin niinku laittanut sen hakemuksen, että se oli vaan jotenkin iha kauhiää ja kaikki kauhukuvat pyöri päässä, mut sit mä tiesin että mä en enää voi perua tätä et mun on pakko mennä sinne nyt, kyllä se jännitti tosi paljon. Ei oo ikinä jännittänyt niin paljoo, mutta, oli se kyllä aika, aika hurjaa. (*Vapaaehtoisena Kreikassa*)

Lähdön lähestyessä jännitys otti vallan. Yllä olevassa lainauksessa jännitystä korostetaan toistolla ja kerrotaan jännityksen aiheuttamista asioista: yöllä ei saanut unta, itseensä kohdistuva viha ja kauhukuvat. Kokemuksesta eli menneestä tapahtumasta kerrotaan yleensä menneessä aikamuodossa, jolloin kertova, tämänhetkinen minä koetaan menneestä minästä erilliseksi (Aaltonen & Leimumäki 2010, 102–103). Aikamuodon muuttamisella nykyaikaan, kuten tässä ”*mun on pakko mennä sinne nyt*”, nykyhetken kertoja samaistuu aikaisempaan kokeneeseen minään. Tunne pakosta on ollut merkittävä.

Hallinta jaksoon liittyen siirtyy pois nuorelta itseltään, kun nuori on tehnyt päätöksen osallistumisesta ja lähettänyt hakemuksen. Erityisesti spontaanisti osallistumispäätöksen tehneillä hakemuksen hyväksymisen ja lähdön varmistumisen jälkeen tuli esiin puhe pakosta ja uskaltamisesta. Tunne pakosta voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen, jossa ensimmäinen osa liittyy järjestelmän kunnioittamiseen: kun on hyväksytty jaksolle, jakson peruminen ei ole enää suotavaa. Järjestäjien työtä kunnioittava hakija on sitoutunut osallistumiseen. Tämän sitovuuden piirteen voisi katsoa olevan yksi erottavista tekijöistä järjestöjen organisoidun vapaaehtoistyön ja itse hankitun organisoimattoman vapaaehtoistyön eroista. Toinen, kenties merkittävämpi osa, liittyy itsekunnioituksen säilyttämiseen sekä muiden että omassa mielessä. Nuori on kertonut jaksolle hakemisesta ja hyväksymistä muille, joten peruminen uskalluksen puutteen vuoksi tuntuisi pahalta. Goffmanin sanoin peruminen voisi siis johtaa minän nujertavaan kasvojen menetykseen. Kasvojen menetys aiheuttaa häpeää, sillä ihmisillä on pyrkimys säädellä itsestämme muille antamaamme

vaikutelmaa. (Goffman 1967, 5–9). Mikäli nuori olisi perunut osallistumisensa hyväksymisen jälkeen, hänen muille antamansa vaikutelma rohkeasta lähtijästä olisi romuttunut. Muiden reaktioiden sijasta merkittävämpi tekijä olisi todennäköisesti ollut nuoren pettymys itseensä ja oman uskalluksen puutteeseen.

No siinä oli toki sitä että pääsi tekeen jotain käytännöllistä, mut oli siin hyvin egoistisetkin ne lähtökohdat et halus sitte, kyllähän siinä sai ihan erilaista semmosta sosiaalista meriittiä kun sä oot ollu vapaaehtoistyössä Intiassa, sua katotaan ihan eri tavalla, sä oot, sä oot vaan niin paljon edistyksellisempi ja rohkeampi ja altruistisempi kuin kukaan muu siinä huoneessa sillä hetkellä oleva, kyllä siin oli paljon sitäkin asetelmaa. Ja kun oli kerran, oli kerran sanonut sen et mä laitoin hakemuksen sinne, niin tavallaan siit ei ollut enää paluuta, sit ei voi enää sanoo et enpäs meekään, sit pitää mennä. Mut oli siin kans semmosta et piti saada se oma elämä lähteen liikkelle, et ei voinu enää asuu kotona, piti saada mennä ilman että, et kukaan niinku seuraa, tuijottaa vierestä ja arvostelee sitä, et sä et ollu kyllä yhtään tommonen lapsi, nii, en oo lapsi enää. (*Vapaaehtoisena Intiassa*)

Intiassa ollut nuori antaa lähdölleen monta syytä: käytännön tekeminen (lukion teoreettisen opiskelun jälkeen), sosiaalinen meriitti sekä itsenäistyminen kodin ja perheen malleista. Itsenäistymisen ja yksin lähtemisen merkityksiin perehdytään tarkemmin seuraavassa luvussa. Intiassa ollut nuori teki päätöksen lähdöstä spontaanisti ja myös hän kertoo aineistolainauksessa pakon tunteesta. Kerronnassa nuori kuvailee Intiassa vapaaehtoistyössä olleiden olevan muiden mielestä edistyksellisempiä, rohkeampia ja altruistisempia, jonka jälkeen toteaa, ettei lähtöä voi enää perua sen jälkeen kun on *sanonut* laittaneensa hakemuksen. Nimenomaan muille hakemisesta kertominen on ollut merkittävä hetki. Päätös ja hakeminen ovat ikään kuin osa vapaaehtoisjaksoa ja nuori kokee jo vapaaehtoisjaksolle Intiaan hakemisella saavansa sosiaalista tunnustusta muilta, jonka vuoksi lähtöä ei voi enää peruuttaa. Nuorten opiskelijoiden kansainvälisen liikkuvuuden on todettu jossain määrin kohottavan sosiaalista statusta niin liikkujan omissa kuin myös toisten silmissä (Nikunen 2013, 218). Nuori otti itse esille sosiaalisen meriitin saamisen, joten myöhemmin haastattelussa kysyin miltä ajatus sosiaalisen statuksen noususta tuntui jakson jälkeen:

Se meni just niinku mä olin aatellut sen menevänkin. Se kaikki menee just sillä tavalla, mut nyt ehkä ongelmana on se et kun on ollut siellä, niin, en mä koe että mulla pitäis olla sitä sosiaalista statusta, et se mitä mä tein siellä, niin, ei mua niinku pitäis niinku kattoo sillä tavalla

kuin mua katotaan sen takia. Et se on hyvin, se on hyvin kiillotettu kuva. (*Vapaaehtoisena Intiassa*)

Nuoren oletus sosiaalisen statuksen noususta muiden silmissä siis toteutui, mutta jakson jälkeen sosiaalisen statuksen nousu ei tuntunut enää oikeutetulta. Jakson jälkeen nuori suhtautuu kokemukseen ja tekemänsä vapaaehtoistyön vaikutuksiin kriittisesti, joka muodostaa mielenkiintoisen ristiriidan lähtöpäätökseen vaikuttaneiden syiden kanssa. Ennen jaksolle lähtöä nuoren jaksolle antama merkitys painottui enemmän muihin ihmisiin ja miten muut ihmiset näkevät nuoren jakson kautta. Sosiaalinen meriitti ja perheestä itsenäistyminen ovat esimerkkejä tästä. Koettu jakso muokkaa jaksolle annettavia merkityksiä, kuten myös haastaa nuoren käsitystä itsestään ja käsitystä kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä.

Tämän merkitysluokan viimeisenä esitetään esimerkki aikaisempien omien kokemusten ohjaamasta päätöksestä. Saksassa olleen vapaaehtoisen osallistumispäätös oli kehittynyt pitkän ajan kuluessa:

Emmää sitä sen kummemmin ehkä miettinyt muuta, mä olin siks vaan halunnut sitä tosi pitkään jo, jostakin siitä asti kun mä alotin lukemaan saksaa koulussa, nii sitte, nii sit, ehkä sitä oli kerännyt jo niinku miettimään siinä vuosien aikana sen verran, ettei se, se ei sitte kun lähti, se oli se käytännön toteutus vaan. (*Vapaaehtoisena Saksassa*)

Saksan vapaaehtoisen päätös muodostui aikaisempien positiivisten kokemusten ohjaamana, eikä jo pitkään mielessä ollut lähtö jännittänyt. Lukiossa tehty retki Saksaan oli jättänyt halun palata maahan harjoittelemaan saksan kieltä käytännössä. Kyseessä oli pitkäaikaisen toiveen toteutus ja nuorella oli ollut aikaa sopeutua ajatukseen lähdöstä. Lähtöön vaikutti elämäntilanne, jota hän kuvaa tyhjäksi väliksi:

”oli semmonen tyhjä väli elämässä siinä kohtaa, et ei ollu mitään koulupaikka tiedossa, tai työpaikkaa, nii sit mä aattelin et no nyt on hyvä tilaisuus” (*Vapaaehtoisena Saksassa*)

Nuori kuvaa elämäntilannetta koulu- ja työmaailman ulkopuolella tyhjäksi väliksi. Nuoren valitsema ilmaisu tyhjästä välistä ilmentää nuoren sisäistyneen siirtymien sääntelyn normatiivisuuden. Tehokkaat siirtymät ensin koulusta toiseen ja lopulta työelämään ovat normi, tai vähintäänkin odotettu ideaali. Vapaaehtoistyöjaksolle osallistuminen on vaatinut kaikilta nuorilta sopivan elämäntilanteen, jossa nuorilla on ollut mahdollista järjestää tarpeeksi aikaa osallistumiselle.

Lyhyille, korkeintaan muutaman viikon mittaisille vapaaehtoisjaksoille on voitu lähteä esimerkiksi kesäaikaan lomalla, mutta pidemmissä jaksoissa kyseessä on ollut jonkinlainen välitila. Pidemmille vapaaehtoistyöjaksolle lähteneiden nuorten elämäntilanne on ollut lähtemiseen sopiva, eli nuoret ovat olleet rakenteiden ulkopuolella ilman koulu- tai työpaikkaa. Orastava aikuisuus on luonteva elämänvaihe vapaaehtoisjakson kaltaisille kokeiluille, sillä orastavassa aikuisuudessa nuori usein tuntee olevansa välitilassa ja elämänvaiheessa on aikaa kokeiluihin (Arnett 2004, 3–10).

On merkittävää huomata, että seitsemästä nuoresta neljällä vapaaehtoistyöjakso sijoittui välivuoteen lukiosta valmistumisen jälkeen. Yhden nuoren kohdalla välivuosi johtui siitä, ettei hän ollut päässyt kouluun, mutta kolmen muun nuoren kohdalla välivuoden pitäminen oli ennalta päätetty. Lukion jälkeen nuoret kaipasivat taukoa teoreettiseen opiskeluun ja jonkinlaista vaihtelua elämään. Usein työnteko kotimaassa näyttäytyy ensisijaisena vaihtoehtona välivuoden viettoon, mutta halu kokeilla jotain erilaista on vienyt kansainvälisen vapaaehtoistyön pariin. Kansainvälinen vapaaehtoisjakso on ollut nuorille merkittävä kokemus, jonka aikana on oppinut uusia taitoja kuin myös oppinut itsestään ja maailmasta tai vähintään saanut kaivattua ”*perspektiiviä omaan elämään*” (Saksan vapaaehtoinen). Vapaaehtoistyöjakso on voinut tarjota nuorelle myös väylän tulevaisuuden suuntien selkiintymiseen. Tulevaisuuden suunnan selkiintymiseen ja vapaaehtoistyöjakson vaikutuksiin koulutuksen- ja työllistymisen suhteen palataan käsiteltäessä merkitysluokkaa suunta (4.5. Suunta). Välivuosi tai muu sopiva ”väli” on tehnyt tämän merkittävän kokemuksen mahdolliseksi, joka herättääkin kysymyksen kyseisten välitilojen arvosta nuorten elämänculussa.

4.2. Yksin lähteminen ja itsenäistyminen

Yksin lähtemisen ja itsenäistymisen merkitysluokassa eritellään vapaaehtoistyöjaksoa itsenäistymiskokemuksena sekä yksin lähtemisen merkityksiä. Vapaaehtoisjakson merkitys itsenäistymiskokemuksena saattaa olla varsin merkittävä. Vapaaehtoisjaksolle lähdetään useimmiten yksin, ja usein vapaaehtoisjakso on myös ensimmäinen kerta yksin ulkomailla. Tämän tutkimuksen haastateltavista yksi lähti ensimmäiselle vapaaehtoisjaksolle toisen suomalaisen kanssa, mutta kaikki muut lähtivät jaksolle Suomesta yksin. Nuoret kuvailivat irtautumista ja vapautumista aiemmasta elämästä ja kotona asetetuista normeista. Suomesta yksin alkanut matka ja erityisesti hetket lentokentällä toistuivat useammalla haastateltavalla merkittävänä hetkenä, jolloin joutui selviytymään itse. Yksin ja itsenäisesti vapaaehtoisjaksolle lähteminen voidaan nähdä jopa

jonkinlaisena itsenäistymisriittinä: hetkenä, jolloin nuori saa ja joutuu vastaamaan itse kaikesta. Lähtö saattaa jännittää, mutta se koetaan tarpeelliseksi ja ollaan valmiita kohtaamaan haasteita. Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin yksin lähtemisen merkityksiä, minkä jälkeen käsitellään jakson aikaisen asumismuodon vaikutuksia ja itsenäistymistä lapsuuden malleista.

ehkä just se ku lähti yksin, nii ni, jotenki, jotenki se et niinku et mä pärjään yksin ja tällä lailla.
Se oli aika tärkeä sillon jotenkin, et, kaikki vaan sujuu. (*Vapaaehtoisena Sloveniassa*)

Yksin lähtemiselle annettiin useita merkityksiä. Yksin lähteminen saattoi olla nuorelle eräänlainen itsenäisen pärjäämisen kokeilu. Yllä olevassa Slovenian vapaaehtoisen lainauksessa yksin lähtemiselle annetaan merkitys itsenäisen selviytymisen kautta. Nuorelle oli tärkeää havaita, että yksin lähtemisestä huolimatta ”*kaikki vaan sujuu*”. On huomioitava, että nuori kertoi myös jaksolla koostamistaan haasteista ja niistä selviytymisestä, joten sujuminen kytkeytyy myös haasteiden ylittämiseen. Yksin lähteminen ei tarkoita, että jaksolla oltaisiin oikeastaan oltu yksin. Uusiin ihmisiin tutustuminen, uudet ystävät ja erilaisten ihmisten tunteminen oli haastatteluissa toistuva teema. Yksin lähtemistä perusteltiin myös halulla tutustua muihin ihmisiin, sillä yksin ollessaan ollaan alttiimpia tutustumaan uusiin ihmisiin. Toisilta vapaaehtoisilta kuullut tarinat heidän reissuistaan toimii inspiraationa ja rohkaisevina esimerkkeinä.

en mä tiedä miks mä, no, ehkä mä aattelin, et, ei ketään kiinnosta niin paljoo. Tai, no oli siin, niin, oli siin se juttu että lähtee yksin, että ei sinne lähetä kaverin kaa sillee pitää hauskaa vaan emmä tiedä, niin halus semmosen oman seikkailun tavallaan. (*Vapaaehtoisena Tansaniassa*)

Edeltävän lainauksen kerronnassa jäsennetään kokemusta, kun Tansaniassa ollut nuori pohtii, minkä vuoksi on lähtenyt jaksolle yksin. Ensin nuori toteaa, ettei ketään kaveria varmaan olisi kiinnostanut lähteä mukaan, jota seuraa varsinainen syy, jossa tehdään ero yksin lähtemisen ja kaverin kanssa matkustamisen välille. Vapaaehtoisjakso nähdään kaverin kanssa matkustamisesta poikkeavaksi, ehkä itseään haastavaksikin kokemukseksi. Yksin lähdettävälle vapaaehtoisjaksolle ja kaverin kanssa tehtävälle vapaa-ajan lomareissulle annetaan erilaisia odotuksia: vapaaehtoisjakso on seikkailu uuteen maahan ja kulttuuriin, mutta myös tutkimusmatka itseensä.

Useimmiten tärkeimpiä ihmisiä nuorelle olivat muut vapaaehtoiset sekä mahdollinen isäntäperhe. Nuoret asuivat vapaaehtoisjaksolla joko yhdessä toisten vapaaehtoisten kanssa tai paikallisessa perheessä. Vapaaehtoisjakso on hyvin kokonaisvaltainen kokemus, koska jakson ajaksi nuori muuttaa

uuteen maahan ja mahdollisesti myös uuteen perheeseen. Toisaalta myös muiden vapaaehtoisten yhteisöstä voi muodostua perheen kaltainen yksikkö, kuten kävi Kreikan vapaaehtoisen kohdalla. Haastateltava kertoi parhaan asian koko jaksossa olleen ”*se kämppä*” jossa hän asui yhdessä kymmenen muun vapaaehtoisen kanssa. Yhteiselo oli tiivistä ja suhteet muiden kanssa muodostuivat kiinteiksi, sillä kaikki asunnossa asuvat nuoret olivat samanlaisessa tilanteessa eli asumassa ulkomailla ilman tuttua omaa tukiverkkoa.

Mä aattelin et se on mulle helpompi lähtee, ainakin ekaks, niinku perheeseen. Sillai niinku au pair-tyyppisesti, ko en ollut kauheesti matkustellu (*Vapaaehtoisena Saksassa*)

Kymmenestä jaksosta neljällä vapaaehtoinen asui paikallisessa perheessä. Vapaaehtoisten sijoittaminen paikallisen perheen luo on kohtalaisen yleistä osassa kohdemaita, eikä vapaaehtoiseksi lähtevä useinkaan voi itse vaikuttaa asumismuotoonsa. Neljästä perheessä asuneesta vapaaehtoisesta yksi oli hyväksynyt perheasumisen sen kummemmin miettimättä ja kolme oli erityisesti toivonut perheasumista. Perheasumista toivoneet kertoivat perheasumisen tuovan turvaa ja luovan erityisen yhteyden paikalliseen kulttuuriin ja tapoihin. Itsenäistymisen kannalta perheasumisen voidaan nähdä helpottavan vapaaehtoisen taakkaa: uudessa ympäristössä, kulttuurissa ja tilassa on kuitenkin edelleen vapaaehtoisesta huolehtiva isäntäperhe. Turvan lisäksi perheasumisessa on kuitenkin myös sopeuduttava uuden perheen arkeen, joka voi aiheuttaa haasteita ja rajoittaa itsenäisyyttä. Cost Rican vapaaehtoinen ei erityisesti toivonut perheasumista ja haastattelussa totesi, että olisi lopulta mieluummin asunut yksin:

Tosi outoo laittaa mut siihen tilanteeseen, koska mie oon niinku tottunut olemaan niin itsenäinen, niin sit mie joudun takas siihen perheasumiseen ja vielä myös se ku se perhe ei oo mulle niin tuttu ni mie en viitti sanoa siitä vaan enemmänkin meen niitten niinku juttujen mukana. (*Vapaaehtoisena Costa Ricassa*)

Costa Rican vapaaehtoinen oli muuttanut omilleen Suomessa jo kauan ennen vapaaehtoisjaksoa ja perheasumiseen sopeutuminen oli haastavaa jo kertaalleen itsenäistyneelle nuorelle. Kerronta perheasumiseen takaisin joutumisesta esittää isäntäperheeseen sijoittamisen epämieluisana ja taantumusta ilmentävänä. Itsenäistymässä olevalle nuorelle kotoa pois muuttaminen on saavutus. Orastavan aikuisuuden elämänvaiheessa nuori usein muuttaa pois lapsuudenkodistaan, mutta väliaikainen paluumuutto lapsuudenkotiin ei ole tavaton. Mikäli kertaalleen pois muuttanut nuori muuttaa takaisin vanhempien luokse, sujuvan siirtymän vuoksi vanhempien tulisi suhtautua orastavaa

aikuisuutta elävään nuoreen aikuisena eikä enää teini-ikäisenä. (Arnett 2004, 51–53). Costa Rican vapaaehtoisen tilanteessa itsenäistä elämää rajoittava perheasuminen yhdistettynä kulttuurieroihin toi jaksolle haasteita. Lisähaastetta tilanteeseen toi nuoren tunne siitä, että paikallinen isäntäperhe oli ottanut hänet luokseen asumaan lähinnä asumisesta maksettavan korvauksen vuoksi eikä halusta tutustuttaa vapaaehtoinen paikalliseen kulttuuriin ja tapoihin. Tilanteessa nuori koki, että yksin asuminen olisi ollut helpompaa.

Muuttaminen on monien nuorien elämässä kriittinen hetki, joka ei ole vain fyysisen tilan ja ympäristön muutos vaan myös sosiaalinen muutos (Montgomery 2007, 283–284). Intiassa vapaaehtoisena olleelle nuorelle puolen vuoden jakso oli selkeä irtiotto ja konkreettinen eronteko lapsuuden malleihin. Seuraavassa aineistolainauksessa haastateltava kuvailee, että hän olisi mielestään ollut valmis muuttamaan lapsuudenkodistaan jo aiemmin, mutta taloudelliset syyt pitivät hänet lapsuudenkodissa.

Mä oon lähtenyt valmistumisen jälkeen ja se on kaikki aikalailla vaan kiteytynyt siihen et mä, mun piti itsenäistyä. Mä olin valmis muuttamaan kotoo jo kuustoist vuotiaana, mut se ei taloudellisesti ollut järkevää koska mä kävin koulua naapurikunnassa, niin se olis ollut vaan täydellisen epäviisasta muuttaa siinä vaiheessa pois kotoo, niin lukion jälkeen, mulla oli aika valtava tarve vaan vastustaa kaikkee, niitä kuviota minkälaiset mulle oli niinku lapsesta asti luotu, millanen sen elämän pitää olla, niin ehkä tän asetelman kautta mä sitten lähin Intiaan, mua ei lähtökohtaisesti motivoinut se työ mitä mä menin sinne tekemään, mut se tarkoitus ehkä oli vaan päästä pois täältä ja aloittaa se oma elämä. Mikä olikin sitte aika, mä oon hirveen onnellinen et mä tein sen valinnan, et se on ollu tähän mennessä mun paras valinta. (*Vapaaehtoisena Intiassa*)

Vapaaehtoistyöjaksolle ulkomaille lähteminen oli nuoren oma itsenäinen päätös ja vapaaehtoisjaksolla tehty konkreettinen eronteko kontrolloituun lapsuuteen edisti itsenäistymistä. Itsenäistymisen kaipuu oli tärkeämpi tekijä jaksolle lähdeettäessä kuin varsinainen halu tehdä vapaaehtoistyötä. Nuoren kerronta tekee eroa tulevaisuuden elämään liittämällä sanan *elämä* eteen pronominin *se*. Valinnalla kuvastetaan muutosta ja eroa aikaisempaan. Ensimmäisen kerran hän viittaa kodin asettamien odotusten mukaiseen tulevaisuuteen. Toinen viittaus on nuoren itsenäisen lähdön jälkeen, kun hän kokee saaneensa tilaa aloittaa omannäköiseen elämään kasvaminen. Lainauksen lopettama toteamus parhaasta valinnasta kuvastaa jakson tärkeää merkitystä nuoren siirtymässä itsenäisempään elämänvaiheeseen.

4.3. Haastaminen ja selviäminen

Must se oli hienoo et tulee tavallaan semmosii et okei mä pystyn tähän ja sit seuraavaks voi lähtee johkin pitemmälle, et selviytyy, aina kaikki ei mee ihan sillee ruususesti mut sit kuitenkin pystyy selvittäään. Oppii tavallaan et vaikkei niinku uskois et uskaltaa, mut sit kuitenkin uskaltaa. (*Vapaaehtoisena Italiassa*)

Näin kertoi Italiassa vapaaehtoisena ollut nuori haasteiden ylittämisestä ja uskalluksen lisääntymisestä. Vapaaehtoisjaksolla kohdataan väistämättä haasteita, joihin vapaaehtoiset reagoivat eritavoin. Jokainen haastateltavista kertoi vapaaehtoisjaksollaan kohtaamistaan haasteista. Kerronta haasteista ei jäänyt kohdattujen haasteiden kuvailuun vaan haastatteluissa kerrottiin, miten haasteista selvitettiin, mitä niistä mahdollisesti opittiin tai mitä auttoi haasteiden ylittämässä. On huomioitava, että vaikka kaikki nuoret kertoivat kohtaamistaan haasteista, haastatteluissa kerrottiin myös etukäteen jännitetyistä haasteista, joita ei lopulta jaksolla kohdattukaan. Jaksolla oltiin valmiita kohtaamaan haasteita, joiden myötä voidaan oppia itsestään, toiminnastaan ja maailmasta. Haasteista kertomista leimasi positiivinen kerronta selviytymisestä ja oppimisesta, joka voi osittain johtua haasteiden kohtaamisesta jo kuluneesta ajasta. Haastamisesta ja selviämisestä kertova merkitysluokka esitellään kolmen aineistolainauksen avulla, joista ensimmäinen yllä esitetty lainaus ilmentää positiivista kerrontaa haasteiden ylittämisestä johtaneeseen uskaltamisen lisääntymiseen. Toiset kaksi esiin nostettua esimerkkiä tästä merkitysluokasta kertovat kulttuuristen haasteiden ylittämisestä erityisesti lasten kasvatuksessa ja viimeisessä esimerkissä tarkastellaan ihmisenä kasvamista haasteena.

Nuoret kertoivat hyvin erilaisista haasteista, jotka liittyivät esimerkiksi kielimuuriin, kulttuurieroihin, itsenäistymiskipuiluihin, omien arvojen kyseenalaistamiseen sekä turvallisuuteen. Kulttuurieroihin liittyvät haasteet liittyivät esimerkiksi erilaiseen aikakäsitykseen ja käsityksiin lasten kasvattamisesta. Yli puolet haastateltavista oli työskennellyt ainakin toisella vapaaehtoisjaksollaan jossain määrin lasten kanssa. Seuraavassa lainauksessa Tansaniassa ollut vapaaehtoinen kertoo jaksolla kohtaamistaan haasteista lasten kasvattamiseen liittyvien erojen suhteen. Lainauksessa hän viittaa me-muodolla häneen ja samassa paikassa vapaaehtoisena olleeseen saksalaiseen vapaaehtoiseen.

meijän maissa ei nyt ehkä tehtäis ihan tällä tavalla ja, ja et meijän maissa ei ehkä niinku tollee lyötäis niitä lapsia esimerkiks, tai, tai opeteta niitä kaks vuotiaina vielä kirjottaa kun ne ei

osaa edes pitää kynää kädessä tai semmosia pedagogisia asioita jaettiin ehkä yhdessä mut sitte, sit me aateltiin et ei me nyt tietenkään voia niinku sanoo niille opettajille et hei ei tällee saa tehdä tai että tää on nyt tyhmää, ette te voi tehdä noin mut sit me kuitenkin jollain tavalla, yritettiin, niinku tuoda sitä meidän osaamista sillä tavalla että me saatiin jotain tunteja kuitenkin välillä pitää siellä, niin sit me aateltiin niin et me tehään nää nyt meidän omalla tavalla että sit ku ne opettajat on kuitenkin siellä kattomassa nii ehkä niille tulee siitä jotain ajatuksia mutta me ei nyt tietenkään ruvettu, mitään, paasaamaan koska se ois ollu tosi epäkunnioittavaa varsinkin siellä niinku vanhempia ihmisiä kohtaan, pitää olla tosi kunnioittava. (*Vapaaehtoisena Tansaniassa*)

Lainauksen esimerkki kertoo, kuinka nuori on kohdannut vapaaehtoistyössä haasteita liittyen kulttuurisiin lasten kasvat- ja opetuskäsityksiin. Hän on tunnistanut erilaisuudet, mutta tunnistaa myös kulttuuriin liittyvän vanhempien ihmisten kunnioittamisen eikä näin ollen suoraan kertonut ajatuksistaan lasten varsinaisille opettajille. Nuori kertoi haastattelussa hypoteettisen vaihtoehdon mitä he olisivat voineet tehdä, eli kertoa lasten opettajille että heidän toimintansa on nuorista väärin ja tyhmää. Näin ei kuitenkaan tehty, mutta asiasta kerrottiin silti haastattelussa. Hyvärisen (2010, 77) mukaan tämän kaltaisella hypoteettisen kertomuksen esiin nostamisella voidaan haluta varmistaa, että kuulija ymmärtää kertojan näkökulman asiasta ja samalla korostetaan tapahtuman tärkeyttä. Toisen vapaaehtoisen vertaistuki oli tärkeää ja nuori koki jakavansa samankaltaisen kulttuurin ja arvopohjan Saksasta tulleen vapaaehtoisen kanssa. *Paasaamisen* sijasta nuoret näkivät ratkaisuksi omien tuntien opettamisen heidän omalla tavallaan. Tansanian vapaaehtoisen kerronta erilaisista opetuskäsityksistä on esimerkki nuorten vapaaehtoisten kokemista kulttuurisista haasteista.

Tansanian vapaaehtoisen haastattelu ei ollut ainoa, jossa nuori kertoi lasten lyömisestä jaksolla. Aihe nousi haastatteluissa esille kuin ohimennen niin, että kerronnan oletuksena oli kuulijan tietoisuus tämänlaisesta erosta lasten kasvatuksessa eri maissa. Samassa yhteydessä nostettiin esille oma kulttuurinen tausta ja arvot, joihin ei kuulu lyöminen. Kerronta lyömisestä ei ollut arvottavaa vaan ennemminkin raportoivaa. Aihe nähtiin tarpeeksi tärkeäksi, että se nostettiin kerronnassa esiin mutta kuvauksen tyyllillä otettiin etäisyyttä tapahtuneeseen. Vapaaehtoisjaksolla kohtaamistaan haasteista selvittääkseen voi joutua toimimaan oman moraalikäsityksen vastaisesti ja haasteista selviäminen edellyttää sopeutumista ja luovuutta.

Globaalin etelän kohdemaissa vapaaehtoiset sijoittuvat toisinaan opetustehtäviin ilman vaatimusta aikaisemmasta opetuskokemuksesta ja näin oli myös Tansanian vapaaehtoisen kohdalla.

Vapaaehtoiseen kuitenkin kohdistuu odotuksia paikallisen yhteisön puolesta, jolloin vapaaehtoisen odotetaan tekevän hänelle osoitettuja tehtäviä. Yhdessä kulttuuristen erojen kanssa tämä voi aiheuttaa ristiriitoja ja haasteita, mikäli vapaaehtoinen esimerkiksi kokee oman koulutuksen puutteen esteeksi työtehtävien suorittamiseen. Kotimaassaan opettajaksi epäpätevien nuorten sijoittamista opetustehtäviin globaalien etelän maissa on aiheellisesti kyseenalaistettu. Kritiikki on kohdistunut myös erityisesti vapaaehtoisturismiin liitettyyn ajatusmalliin, jossa kaikki tekeminen, myös ilman pidemmän tähtäimen suunnitelmaa ja taitoja, nähdään hyödylliseksi paikallisen yhteisön kannalta. (Simpson 2004). Toisaalta haasteita aiheuttaa myös tehtävien puute ja liian yksinkertaiseksi koetut tehtävät, joten vapaaehtoiseksi lähtijät kohtaavat myös rakenteellisia haasteita vapaaehtoistyön järjestämisen puolelta. Kulttuuriin eroihin ja työtehtäviin liittyvistä haasteista huolimatta vapaaehtoisjakson suurimpana haasteena voi myös ilmetä nuoren itsensä kohtaaminen ja ihmisenä kasvaminen, joten tämän merkitysluokan viimeisessä aineistolainauksessa tarkastellaan Kreikassa olleen nuoren jakson haastavaa alkua.

Se oli mulle semmonen kriisi, et mä en osannut niinkö odottaa tuommosta että, jotenkin se, siis jotenkin se ku kuvittelee jostain asiasta ihan muuta ja sitte, niinkö sillee positiivisesti ja sitte se ei ookaan sitä niin, sä oot vieraassa maassa, sä oot ainut suomalainen, ja sulla ei oo kavereita, niin siinä on tosi yksin, niin selviytymiskeinoja, no sitte oikeestaan ensin mää niinkö ihan eristäydyin, et mää en niinkö halunnut tutustua kehenkään, et mää vähä niinkö tai mulle se on vähän niinkö sillee et mä tarviin niinkö aikaa olla yksin, niin mää kävelin ympäri kaupunkia ja niinkö, siel oli semmonen metsä niin mää siellä monesti kävelin ja kuuntelin musiikkia ja jotenki niinkö yritin ymmärtää että mitä, mitä tää mun elämä niinkö nyt on ja miten tästä niinkö selviää ja mitä mää nyt niinkö teen. (*Vapaaehtoisena Kreikassa*)

Kreikan vapaaehtoinen kävi vapaaehtoisjakson alussa läpi kriisin, kun kuvitelmat eivät kohdanneet todellisuutta. Lainauksessa hän tekee eroa kriisissä olevaan itseensä puhuessaan itsestään toisessa persoonassa ”sä” ja esittää aktiivisemmän selviytyvän toimijan ensimmäisessä persoonassa. Kriisi on tärkeä oppimiskokemus, josta selviytyäkseen oli pysähdyttävä refleктоimaan elämäänsä. Thomsom ja muut (2002) paikansivat haastattelututkimuksessa kriittiset hetket tiettyyn paikkaan ja ajankohtaan nuoren elämänkulussa. Kansainvälinen vapaaehtoisjakso on voinut kokonaisuudessaan olla merkittävä ja käänntekevä kokemus nuoren elämässä, mutta tässä tapauksessa erityiseksi käännekohtaksi voitaisiin paikantaa myös esimerkiksi tämä nuoren kertoma jakson aloittanut kriisi. Vapaaehtoisjakson alussa koettu kriisi haastaa nuoren kykyä sopeutua uuteen tilanteeseen ja asettaa nuoren miettimään elämäänsä ja identiteettiään. Nuorella olisi ollut vaihtoehtona keskeyttää

vapaaehtoisjakso ja palata Suomeen, mutta sen sijaan hän löysi keinoja selvitä kriisistään. Nuori odotti saavansa uusia kavereita helposti, mutta tutustuminen ei sujunutkaan odotuksien mukaan ja hän kärsi yksinäisyydestä. Selviytymiskeinona hän kertoi mielenkiintoisesti eristäytymisen, eli ennen uusiin ystäviin tutustumista hänen tulikin tutustua itseensä uudessa tilanteessa. Identiteettiin liittyvien kysymysten ja oman paikkansa pohtiminen kuuluvat orastavaan aikuisuuteen (Arnett 2004, 3–17). Kun edeltävät yhdistetään myös nuoren elämää ravistavaan kansainväliseen muuttoon, voidaan kohdata hyvinkin suuria haasteita.

4.4. Itsensä kehittäminen ja oppiminen

Sanotaan näin et mä muutuin tosi paljon siellä ja mä ehkä niinku, niin kliseiseltä kuin se kuulostaakin, löysin itseni siellä, et siel niinku, siel sai ajatukset kasaan eri asioissa, tälläi et. Sillai et, nii. Se oli ehkä sellanen tärkein et niinku, oppi tuntemaan itsensä aika hyvin, vois sanoo näin. (*Vapaaehtoisena Sloveniassa*)

Näin kertoi Sloveniassa vapaaehtoisena ollut nuori jaksos merkityksestä itsensä kehittämisen ja oppimisen kannalta. Itsensä kehittäminen ja oppiminen muodostaa oman merkitysluokkansa, sillä haastatteluissa toistui kerronta uusien taitojen oppimisesta ja ihmisinä kehittymisestä. Haastateltavien kerronnasta ilmeni, että itsensä kehittäminen on jaksolla merkittävää ja koettiin tärkeäksi. Kerronnassa tuotiin esiin, ettei vapaaehtoisjaksolle lähdetty vain oleilemaan, vaikka erityisiä tavoitteita tai odotuksia ei välttämättä korostettukaan. Vieraaseen kulttuuriin ja uusiin ihmisiin tutustumisen lisäksi itsensä kehittäminen nostettiin yhdeksi tärkeimmäksi erottavaksi tekijäksi lomamatkaan verrattuna. Mahdollista oppimista ei oltu pystytty määrittelemään ennen jaksolle lähtemistä, koska jaksolla opittavia asioita ei oletettu eikä oltu osattu kuvitellakaan opittavan, minkä lisäksi suuri osa oppimisesta oli muuta kuin helposti kuvattavia ja tunnistettavia taitoja. Haastateltavat nostivat esille jaksolla kehittämiään työelämässä arvostettuja ominaisuuksia ja taitoja, mutta nuoret eivät liittäneet näitä erityisesti työelämän kontekstiin. Aikaisemmassa tutkimuksessa nuorten todettiin kerryttävän kansainvälisellä vapaaehtoisjaksolla globaaleilla työmarkkinoilla tarvittavia ominaisuuksia, kuten kulttuurienvälisiä ymmärrystä ja kulttuurisensitiivisyyttä, kommunikointitaitoja ja valmiutta kansainväliselle uralle tulevaisuudessa (Jones 2011). Se, miten vapaaehtoisena olleet nuoret osaavat hyödyntää ja tuoda esiin keräämäänsä oppia kansainvälisestä ympäristöstä, jää avoimeksi kysymykseksi tämän tutkimuksen perusteella.

Kielitaito on yksi helpoiten tunnistettavista taidoista, joita kansainvälistymällä voi oppia. Jokainen haastateltava mainitsi haastattelussa kielitaidon kehittymisen, joko niin että kielitaito oli yksi tai jopa tärkein syy osallistua jaksolle tai jakson aikana jonkun kielen taitaminen kehittyi. Yleisin kehittyvä kieli oli englanti, mutta vapaaehtoiset oppivat tai kehittivät taitojaan myös monissa muissa kielissä kuten espanjassa ja saksassa mutta myös kannadan, kreikan ja swahilin kielissä. Maailman valtakielissä kehittymisen lisäksi vapaaehtoisjakso voi mahdollistaa vähemmän puhuttuihin kieliin tutustumisen.

Kielitaidon kehittymisen ohella korostettiin itsestään oppimista ja jokainen haastateltavista mainitsi kokemuksen lisänneen rohkeutta ja uskallusta. Rohkeus esitettiin valmiutena itsenäiseen matkustukseen ja esimerkiksi uskallukseen osallistua itseään kiinnostaviin projekteihin. Nuorten kerronnalla perusteella rohkeuden voisi nähdä myös rohkeutena olla oma itsensä, joka liittyy itsensä tuntemiseen ja henkiseen kasvuun. Kansainvälistymiseen on usein liitetty henkinen kasvu ja itsensä kehittäminen (ks. esim. Nokkala 2007).

Se oli kyllä yksinkertaisesti sanottuna mun elämän paras kokemus, et must tuntu et mun elämä kyllä niinkö muuttu sen jälkeen, et se on aika hurjaa, että jotenkin eka sinne ulkomaille lähti vaan että aatteli et pitää olla hauskaa ja ehkä oppii jotakin, mutta kyllä se oli niinkö tosi iso asia mun elämässä, niinkö kyllä se on mun elämän paras kokemus. Mää opin niin paljon eri asioita, mitä mä en niinkö osannut kuvitellakaan että vois oppia, että kun vaan lähtee ulkomaille niinku vapaaehtoistöihin ja asuu niinkö eri ihmisten kans nii siinä voi oppia ihan hirveesti asioita, niinkö paljon enemmän mitä voi koulussa oppia siis, joitain asioita ei oo ikinä käsiteltykään kouluissa. Kyllä se on mulle tosi tärkeä kokemus. (*Vapaaehtoisena Kreikassa*)

Yllä oleva aineistolainaus Kreikassa olleelta vapaaehtoiselta ilmentää kuinka merkittävä kokemus vapaaehtoisjakso voi olla nuorelle. Vapaaehtoisjakso oli hyvin tärkeä oppimiskokemus. Kerronta korostaa kokemuksen tärkeyttä ja oppimista, joka poikkeaa formaalista koulussa opittavista asioista. Lisäksi kerronta painottaa vapaaehtoisjakson aikaansaamaa muutosta. Haastattelun kerronnan perusteella vapaaehtoisjakso on ollut Kreikassa olleelle nuorelle käännekohta, joka on vaikuttanut nuoren identiteettiin ja elämään.

4.5. Suunta

Yksi esille nostettava merkitysluokka on suunnan löytyminen elämään. Suunnan löytymisellä tarkoitetaan tässä kohden tulevaisuuden suunnitelmien tai haaveiden selkiintymistä, kuten esimerkiksi omalta tuntuvan opiskelu- tai työalan löytymistä. Lisäksi haastatteluissa nostettiin esiin ammatillisen varmuuden kehittyminen sekä valmius hakeutua ulkomaille opiskelemaan tai työskentelemään tulevaisuudessa. Vapaaehtoisjaksolle on annettu samansuuntaisia merkityksiä myös aiemmissa tutkimuksissa, kuten esimerkiksi Andrew Jonesin (2011) tutkimuksessa, jossa kohderyhmänä oli 18–25-vuotiaita nuoria Iso-Britanniasta, Australiasta ja Uudesta-Seelannista. Nuoret uskoivat kansainvälisen vapaaehtoisjakson hyödyttävän tulevaisuuden työnhaussa, ja vapaaehtoisjaksolle osallistumisen jälkeen tulevaisuudessa ulkomailla työskentely nähdään aiempaa todennäköisempänä. Jones haastatteli myös Lontoossa päämajaansa pitävien kansainvälisten yritysten henkilöstöhallinnon asiantuntijoita, jotka pääsääntöisesti arvostivat nuorten välivuoteen sijoittunutta kokemusta kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä. (Jones 2011).

Aikaisempia merkitysluokkia käsiteltäessä todettiin, että Kreikan vapaaehtoinen lähti vapaaehtoisjaksolleen ilman suuria odotuksia ja kuvaili lähinnä haluavansa tauon elämästään Suomessa eli työttömänä työnhakemisesta. Satunnainen valinta työskennellä lasten kanssa johti kuitenkin oman suunnan löytymiseen:

Mä olin siellä päiväkodissa töissä niin, se oli ihan vaan semmonen satunnainen valinta se päiväkotia mut sen jälkeen mä oon työskennellyt ainoastaan lasten kanssa, että tavallaan mä löysin sen oman jutun, et se oli kyllä aika omituista, et, nii et en mä olettanut niinko ollenkaan et ton jälkeenhän mä sit lähin au pairiksi ja nyt mä oon koulunkäyntiavustajana ja, niinkö joo, et se lähti niinkö oikeestaan siitä, et se oli aika merkittävää (*Vapaaehtoisena Kreikassa*)

Oman suunnan löytyminen eli lasten kanssa työskenteleminen on yllättävä käänne, jota nuori ei odottanut jaksolta. Nuori olisi voinut pelkästään todeta, että hän on päätenyt sattumalta työskentelemään lasten kanssa niin vapaaehtoisjaksolla kuin sen jälkeenkin. Kerronnassa hän kuitenkin nimeää lasten kanssa työskentelemisen omaksi jutukseksi, samalla hän nostaa lasten kanssa työskentelyn merkitykselliseksi tulevaisuuden suunnan kannalta. Orastavaan aikuisuuteen kuuluu työ- ja uramahdollisuuksien pohdinta ja kysymykset siitä mitä työelämältään haluaa. Työtä ei nähdä vain haluttujen asioiden ostamisen mahdollistajana vaan työlle asetetaan palkan lisäksi muitakin odotuksia. (Arnett 2004, 143–145). Uusien asioiden ennakkoluuloton kokeileminen voi johtaa

uuteen suuntaan työelämän suhteen ilman harkittua pohdintaa kuten Kreikan vapaaehtoisen kohdalla kävi. Työn kokeminen itselleen merkitykselliseksi on tärkeää.

Se merkitsee kyllä aika paljon, koska nyt mie tiiän mitä mie haluan tehdä mun tulevaisuudella.

(Vapaaehtoisena Costa Ricassa)

Costa Ricassa vapaaehtoisena ollut nuori osallistui vapaaehtoisjaksolle koska ei päässyt lukion jälkeen opiskelemaan. Nuori oli hakenut jatko-opintoihin jo aiemmin, mutta siitä huolimatta vapaaehtoisjaksosta muodostui merkittävä tulevaisuuden suunnan näyttäjä. Haastattelun alkupuolella nuori kertoi kansainväliseen vapaaehtoistyöhön osallistumisen olleen hänen pitkäaikainen unelmansa, joten ensin ei-toivotettu välivuosi mahdollistikin unelman toteutumisen. Haastattelussa nuori totesi, että jälkikäteen ajateltuna oli ihan hyvä, ettei hän päässyt ensimmäisellä hakukerralla jatko-opintoihin:

Tavallaan se oli myös ihan hyvä etten mie päässyt silloin kouluun, koska jos mie, jos mie oisin päässyt kouluun, niin en mul, en mie ois saanu sitä ikinä aikaseks, et mie oisin lähtenyt sinne, mutta nyttenkö mie en päässyt kouluun niin mie lähin sinne. *(Vapaaehtoisena Costa Ricassa)*

Ilman välivuotta hän ei olisi tullut lähteneeksi vapaaehtoisjaksolle, josta kuitenkin muodostui tärkeä kokemus tulevaisuuden suunnittelun suhteen. Kerronnassa nuori pohtii kouluun pääsemisen merkitystä ja reflektoi mennyttä käännekohtaa. Opiskelupaikan puuttumisesta johtuva tahtomaton välivuosi pakotti nuoren poikkeamaan kulttuurisista ja yhteiskunnallisista odotuksista, minkä ihanteiden mukaisesti välivuosia tulisi välttää. Jaksolla oltuaan nuori kuitenkin koki jakson kokemuksena niin merkitykselliseksi, että totesi pohtivansa uutta välivuotta vapaaehtoistyössä myös mahdollisten korkeakouluopintojen aikana.

4.6. Globaalivastuu ja ymmärrys

Viimeisessä merkitysluokassa keskitytään globaalivastuun eri osa-alueisiin. Kuten itsensä kehittämisen ja oppimisen merkitysluokassa, myös tässä luokassa on pitkälti kyse ihmisenä kehittymisestä ja oppimisesta. Tämän luokan painopiste on kuitenkin nimenomaan oppimisessa, joka nuoren henkilökohtaisen kehittymisen lisäksi yhdistyy ajatukseen yhteisestä globaalivastuusta.

Kaikki kuusi merkitysluokkaa havainnollistavat kerronalla tuotettuja merkityksiä vapaaehtoisjaksosta. Tämän viimeisen merkitysluokan käsittelyssä vastataan erityisesti viimeiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen, miten tuotetut merkitykset suhteutuvat globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin. Sen lisäksi, että merkitysluokkana globaalivastuu ja ymmärrys painottuu jakson loppupuolelle ja jakson jälkeiseen aikaan, luokka esitellään viimeisenä, jotta uusien globaalivastuuseen keskittyvien merkityksien esittelyn lisäksi voidaan huomioida myös aiemmin esiin nostettuja merkityksiä.

Tutkimuksen alun teoriaosuudessa perehdyttiin globaalikasvatuksen kautta globaalivastuun käsitteeseen, jonka todettiin olevan moniulotteinen. Haastatteluissa keskityttiin nuorten kerrontaan vapaaehtoisjakson kokemuksesta, eikä haastattelija haastatteluissa maininnut globaalikasvatusta tai globaalivastuuta. Nuoria ei siis ohjattu puhumaan globaalikasvatuksen aihepiiristä, vaan nuoret nostivat itse aihepiiriin kuuluvia asioita esille kerronnassaan.

Gloaalivastuuseen kasvaminen tulisi ymmärtää jatkuvana prosessina, millä ei ole alkua tai loppua (Melén-Paaso, Kaivola & Rohweder 2009, 19–22). Haastatteluissa kerronnan piirteitä, mitkä yhdistyivät ajatukseen globaalivastuusta, olivat muun muassa kerronta ymmärtämisestä ja kunnioittamisesta, sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, suvaitsevaisuudesta, tasa-arvosta sekä aktiivisesta kansalaisuudesta. Nuoren vapaaehtoisjaksolle antamat merkitykset, valmius käsitellä globaalivastuuseen liittyviä kysymyksiä sekä pyrkimys ymmärrykseen ovat osa nuoren globaalivastuuseen kasvamisen prosessia. Nuorten globaalivastuuseen kasvamisen prosessia tarkastellaan seuraavaksi aineistolainauksilla havainnollistettujen kerronnan merkityksien kautta. Intiassa ollut nuori pohtii jakson vaikutuksia elämäänsä Intian kastijärjestelmään tutustumisen kautta:

Mul oli aikaisemmin semmonen että on Suomessa sosiaaliluokkia, et on niinku koulussa opitaan se et on ne coolit tyypit, sitten on ne nörtit tyypit, sitten on ne hiljaset tyypit, on tämmösii tiettyi kategorioita jotka seuraa meitä, niinku meidän perus kasvujaksot. Mut siellä mä luulen et mä väsähdin niin paljon että mä lakkasin siellä välittämästä niistä, no siellähän on paljon rankempi se kastiluokkasuus, niin se on aika räikyvää, räiskyvää ja kirkuvaa siellä, mä kyllästyin siihen, mä rupesin vastustaan sitä siellä, ja muutenkin niinku ylipäättään mä väsyin niin paljon et mä lakkasin välittämästä siitä, niin siinä vaiheessa kun mä oon tullu Suomeen, niin mä oon hengannut semmosten ihmisten kanssa joiden kanssa mä en ois välttämättä todellakaan hengannut niinku ilman tota reissua. – – kyllähän siitä sanotaan että kulttuurien tämmöseksi yhteisymmärrykseksi, niin kyllähän musta siellä rasisti tuli – – Et

tavallaan kun ne stereotypiat pitääkin paikkansa, tai siellä syntyy tiettyjä stereotypioita, niin siinä vaiheessa kun ne, ne on iholla, kun ne on fyysisesti iholla, niin kyllä ne niinkun, kyllä ne voimistuu siellä. Mut samalla, niin, on kyllä myös valmis näkeen sen niinku ihonvärin yli, kun sit siellä tapas niin montaa niinku persoonaa ja tosi eri tyyppisiä siis ihan yksilöitä niinku kaikki muutkin täällä, nii tota, pystyy kans niinku näkeen sen yli. (*Vapaaehtoisena Intiassa*)

Yllä olevasta lainauksesta käy ilmi, kuinka kerronnan aikana kokemusta reflektoidaan ja kerronnassa neuvotellaan itsensä kanssa. Kerronnassa on myös ristiriitaisuutta, joka ilmentää merkityksien pohtimista. Nuori palaa kerronnassa aikaan ennen jaksolle lähtöään ja kuvailee koulussa omaksuttua ihmisten jakoa erilaisiin kategorioihin. Suomen sosiaaliluokkiin viittauksen jälkeen nuori selventää esimerkeillä, mitä tarkoittaa kyseisellä ilmauksella. Eläminen Intiassa ja kastiluokkaisuuteen tutustuminen muutti käsityksen ihmisten luokkiin jakamisen tarpeellisuudesta ja jakson jälkeen Suomessa oleva kaveripiiri on monimuotoistunut. Kerronnan yllättävänä hetkenä nuori toteaa, että hänestä tuli jaksolla rasisti. Kulttuurienvälisen yhteisymmärryksen lisääminen on yksi kansainvälisen vapaaehtoistyön tavoitteista, mutta kerronnassa siihen viitataan kriittisesti. Haastattelijan kysyvän minimipalautteen (lainauksessa toinen – –) jälkeen rasistiksi muuttumista perusteellaan stereotypioilla ja stereotypioiden syntymisellä. Stereotypioiden kohteeseen viitataan pronomiinilla *ne* ja niiden iholla olemista korostetaan toistolla sekä vielä selvennetään että tarkoitetaan fyysisesti iholla olemista. Tämän jälkeen kerronnassa seuraa jälleen käänne, kun nuori toteaa kuitenkin pystyvänsä näkemään ihmiset yksilöinä. Lainauksen lopun toteamus ihonvärin yli näkemisestä ja ihmisten käsittämisestä yksilöinä voidaan nähdä ristiriitaisena aikaisemman kerronnan kanssa, mutta kerronnassa nuori esittää nämä ristiriitaisuuden sijaan yhtäaikaisina mahdollisuuksina. Vapaaehtoisjakso uudessa kulttuurissa, ja erityisesti Intian eriarvoistavan kastijärjestelmän näkeminen käytännössä, kasvatti nuoren tietoisuutta eroista, ja nuori joutui prosessoimaan ja pohtimaan eroja.

Tärkeänä merkityksenä nousi esiin jaksolla opittu muiden ihmisten parempi ymmärtäminen ja kunnioittaminen. Jotta yhteiselo uudessa kulttuurissa ja erityisesti monikulttuurisissa vapaaehtoisryhmissä sujuisi, toisia ihmisiä on opittava ymmärtämään paremmin. Ymmärtäminen alkaa toisia kunnioittavasta kuuntelemisesta:

Sellast ehkä et oppii kans kuunteleen niinku enemmän tai sillee arvostaan enemmän muitten mielipiteitä, sillee ehkei aina ois just samaa mieltä, tai just saattaa, ku mullakin on monesti

aika vahvoi mielipiteit jostain asioista mut sit se et oppii oikeesti niinku myös kuunteleen muita kunnolla ja sillee, kyl sen niinku huomaa et on ollu. (*Vapaaehtoisena Italiassa*)

Italiassa ollut nuori on ymmärtänyt, että samaa mieltä olemisen sijasta tärkeämpää on pyrkimys ymmärrykseen ja toisten ajatusten kunnioittaminen. Pyrkimys ymmärrykseen ja toisten kunnioittaminen ovat globaalikasvatuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta välttämättömiä (Melén-Paaso 2010, 5–12).

toisten ihmisten niinkö, ehkä semmonen ihmisten ymmärtäminen paremmin, että niinku toisten, semmosta niinku kulttuurierojen ymmärtäminen, et ei sit sitä voi vaan lukee että, sä voit niinko lukee kirjasta et kaikkia pitäis ymmärtää, mut tuolla se, sitä niinku testataan koko ajan että haluuks sä ymmärtää niitä ja hyväksyä kaikki erot, että kyllä siellä meijänkin kämpässä niin, oli siellä tosi paljon semmosia kulttuurisia yhteentörmäyksiä mutta jotenkin me aina selvitettiin ne, ja se oli kyl aika siistii. Ja sitä jotenkin, aluks ne oli tosi ärsyttäviä ja me niinkö riideltiin, niinkö erityisesti turkkilaisten kanssa niin, riideltiinkin monista asioista, koska me oltiin niin erilaisia, mutta sitte, niinkö sillee kliseisesti että kyllä se on niinku rikkaus että kun on erilainen ja sitä oppi sitte niinkö ymmärtään kun sen niinkö kokee, millasta se on niinkö elää eri kulttuurista tulevan ihmisen kans, se oli aika tärkeetä. (*Vapaaehtoisena Kreikassa*)

Kreikassa olleen vapaaehtoisen kerronnassa korostuu henkilökohtaisen kokemuksen korostus, jonka kautta opitaan ymmärtämään eri kulttuureista tulevia ihmisiä paremmin. Ymmärtämisen kehittyminen esitetään asiana, jota ei voi oppia kirjoista lukemalla. Nuori kertoo esimerkin, kuinka kymmenen hengen monikulttuurisessa asunnossa esiintyi kulttuuria yhteentörmäyksiä ja riitoja, jotka ensin tuntuivat ärsyttäviltä. Myöhemmässä vaiheessa nuori kuitenkin tunnistaa jaksolla käydyt riidat tärkeiksi oppimiskokemuksiksi, joiden kautta oppi ymmärtämään muita paremmin. Globaalikasvatuksen kontekstissa on korostettu henkilökohtaisen kokemuksen merkitystä, joka herättää yksilön toimintaan (Lampinen 2009). Laajuudessaan ja moniulotteisuudessaan globaalivastuuseen kasvaminen voi vaikuttaa haastavalta ja mahdottomaltakin. Edeltävän vuoksi yksilöiden ja yhteiskunnan toimijoiden pienet ruohonjuuritason askeleet on nähty merkittäväksi globaalivastuuseen kasvamisessa. (Melén-Paaso, Kaivola & Rohweder 2009). Monikulttuurinen asunto haasteineen ja iloineen näyttäytyi nuorelle kuin globaalin maailman tiivistettynä pienoismallina, jossa sujuvaan yhteiseloön vaadittiin ymmärrystä, vuorovaikutusta ja erilaisuuden hyväksymistä. Haastattelussa nuori kertoi vasta jaksolla ymmärtäneensä mitä kulttuurienvälisellä

ymmärtämisellä tarkoitetaan, koska ei ollut aiemmin kotipaikkakunnallaan kokenut tarvinneensa sitä. Jaksolla opittu ei katoa jakson päättymisen jälkeen, vaan jakson jälkeen nuori voi jatkaa kohti globaalivastuuta kasvamista muuttuneista lähtökohdista käsin.

Mie ootin Costa Ricalta, mitä, mie en ees ossaa sannaos koska must tuntuu et mie ootin Costa Ricalta ehkä enemmänkin semmosta erilaista mitä, mitä vaikka arki niinku on Suomessa, mut se on ihan täysin samanlaista se arki, ei se, siis se on vaan aina se et paikka on eri, ihmiset on eriä (*Vapaaehtoisena Costa Ricassa*)

Vapaaehtoisjakso tarjoaa mahdollisuuden elää arkea vieraassa kulttuurissa. Costa Rican vapaaehtoisen tärkeä oivallus vapaaehtoisjaksolta liittyi omien ennakkoluulojen murtumiseen, kun kohdemaan arki osoittautuikin samanlaiseksi kuin Suomessa. Nuori on lähtenyt jaksolle ajatuksella, että hän tekee ja näkee jotain erilaista, mutta arkielämä rakentuu samankaltaisista asioista ympäri maailmaa. Jakso auttoi nuorta näkemään muut ihmiset tuntemattomien muukalaisten sijasta inhimillisinä toimijoina, mikä on tärkeä havainto globaalivastuuseen kasvamisen kannalta.

Ajatukseen yhteisestä globaalivastuusta liittyi kiinteästi yksilöiden näkeminen aktiivisina toimijoina. Vapaaehtoisjaksolle osallistuminen on vaatinut nuorelta aktiivista toimintaa, johon on kuulunut muun muassa tiedonhankintaa, päätöksentekoa, matkan valmistelua ja erityisesti haasteiden ylittämistä ja kasvamista kuten aiemmissa merkitysluokissa osoitettiin. Mikäli KaVa-verkoston vapaaehtoistyötoiminnalle osoitetut tavoitteet täytyvät, aktiivisena kansalaisena toimiminen jatkuu myös jaksolta palaamisen jälkeen (KaVa Laatuksiteeristö). Haastatteluissa kerrottiin kiinnostuksesta tehdä vapaaehtoistyötä jatkossa niin Suomessa kuin uudestaan ulkomaillakin. Useimmilla haastateltavilla ei ollut kokemusta kotimaan vapaaehtoistyöstä ennen jaksolle lähtöä, mutta jakson jälkeen nuoret olivat joko aikeissa hakeutua tai olivat jo hakeutuneet vapaaehtoistyön pariin. Omasta vapaaehtoisjaksosta kertomalla on myös innostettu muita osallistumaan kansainväliseen vapaaehtoistyöhön. Kokemuksista oli kerrottu mielellään kavereille, mutta osa nuorista oli jakson jälkeen kertonut kokemuksistaan myös virallisemmissa yhteyksissä, kuten oppilaitosvierailuissa. Jakson jälkeen osa nuorista oli löytänyt uusia mahdollisuuksia aktiiviseen kansalaisuuteen ja kansainvälistymiseen esimerkiksi osallistumalla kansainvälisiin ihmisoikeuskoulutuksiin.

just mä hain sellaseen, no kaikkeen, mut mä hain erityisesti tälläseen monikulttuuriseen työhön, et kiinnostaa niinko ihmiset jotka tulee erilaisista lähtökohdista, et ite hain tämmöseen, erityisesti tämmöseen kaveritoimintaan et jos, niinku, vaikka joku tämmönen

maahanmuuttajanainen joka on muuttanut tänne ja on ihan pihalla kaikesta, niin sillä tavalla ehkä vähä ymmärtää sitä itekin, kun menin Saksaan ja olin aivan pihalla kaikesta, enkä osannut ees junaa käyttää, niin ymmärtää se et on niin vaikeeta käydä vaikka ruokakaupassa, niin sit mä aattelin et se vois olla ihan kiva juttu. (*Vapaaehtoisena Saksassa*)

Saksassa ollut vapaaehtoinen on jakson jälkeen hakenut monenlaiseen kotimaan vapaaehtoistyöhön ja erityisesti monikulttuuriseen kaveritoimintaan. Nuori perustelee kiinnostusta kotimaan vapaaehtoistyöhön esittämällä erilaisista lähtökohdista tulleet ihmiset kiinnostuksenkohteekseen mutta perustelee kotimaan vapaaehtoistyöhön hakeutumista myös eräänlaisella kokemusasiantuntijuudella. Jaksolla saatu kokemus ulkomailla asumisesta helpottaa toisen ihmisen asemaan asettumista, eli lainauksen esimerkissä Suomeen muuttaneen maahanmuuttajan asemaan asettumisessa. Kerronta Suomeen muuttaneesta ”*ihan pihalla kaikesta*” olevasta maahanmuuttajanaisesta on hypoteettista kerrontaa mahdollisesti tapahtuvasta asiasta. Merkitystä korostetaan myös kerronnan toistolla niin että hypoteettinen Suomeen muuttaja ja vasta vapaaehtoisjaksolleen ulkomaille saapunut nuori kuvataan samoilla sanoilla kaikesta pihalla oleviksi. Nuoren kerronnan konkreettiset esimerkit uuden arjen haastavista käytännöistä, kuten junalla matkustaminen ja ruokakaupassa asioiminen, tuovat haasteet lähemmäksi kuulijaa ja kertoja varmistaa, että kuulija ymmärtää mitä pihalla oleminen tässä tarkoittaa. Globaalikasvatuksessa on tunnistettu henkilökohtaisen suhteen merkitys, eli kuinka henkilökohtainen kytkös parhaimmillaan edistää paremman maailman puolesta toimimaan ryhtymistä (Lampinen 2009, 11). Saksassa olleen nuoren kerronta välittää kuvaa henkilökohtaisen kokemuksen tärkeydestä aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamisessa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Olen tässä tutkimuksessa tarkastellut kansainväliselle vapaaehtoistyöjaksolle osallistuneiden nuorten kerrontaa vapaaehtoisjaksosta sekä kerronnalla tuotettuja merkityksiä. Tarkastelun taustalla on ollut ajatus erityispiirteisestä orastavan aikuisuuden elämänvaiheesta sekä yksilöiden globaalivastuuseen kasvamisesta globaalikasvatuksella. Analyysin tuloksissa esitettiin kuusi nuorten kerronnasta nousutta merkitysluokkaa, joilla havainnollistettiin aineiston tärkeimpiä merkityksiä.

Merkitysluokilla pyrittiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin eli siihen, miten nuoret merkityksellistivät vapaaehtoisjaksoaan, oliko vapaaehtoisjakso jonkinlainen käännekohta sekä miten tuotetut merkitykset suhteutuvat globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin. Merkitysluokilla havainnollistettiin nuorten kerronnan erilaisia merkityksiä, ja analyysin tuloksien esittelyssä pyrittiin tuomaan esiin kerronnan monimuotoisuutta.

Tässä viimeisessä luvussa esitän tutkimuksen johtopäätökset ja pohdin tutkimuksen luotettavuutta. Luvun aloittaa pohdinta vapaaehtoisjakson merkityksistä orastavaa aikuisuutta elävien nuorten polulla aikuisuuteen. Nuoret tunnistavat heihin kohdistuvia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia odotuksia, ja rakentavat omannäköistä reittiä aikuisuuteen odotuksia muokaten. Toisessa alaluvussa keskityn pohtimaan tutkimuksen tuloksia erityisesti kolmannen tutkimuskysymyksen kannalta, eli miten nuorten kerronnan merkitykset suhteutuvat globaalikasvatukseen ja globaalivastuuseen. Viimeiseksi arvioin tutkimusta ja sen tavoitteen täyttymistä.

5.1. Omannäköisellä polulla aikuisuuteen

Nuorten vapaaehtoisjaksolle kerronnassaan antamia merkityksiä kuvaavat tutkimuksen kuusi merkitysluokkaa, jotka ovat päätös, yksin lähteminen ja itsenäistyminen, haastaminen ja selviäminen, itsensä kehittäminen ja oppiminen, suunta sekä globaalivastuu ja ymmärrys. Vapaaehtoisjaksolla tehtävä työ ei korostunut nuorilla erityisen merkittävänä, vaan sen sijaan merkityksissä korostui mahdollisuus oppia tuntemaan itsensä paremmin. Vapaaehtoisjakson yksi tärkeimmistä merkityksistä voi olla itsenäistymisen, yksin lähtemisen ja haasteista selviytymisen kautta itsensä tuntemaan oppiminen paremmin. Vapaaehtoisjaksolla opitaan itsestä ja muista, pohditaan elämän tärkeitä kysymyksiä ja kyseenalaistetaan malleja ja rooleja. Usein jaksolle lähdetään halusta kokeilla jotain erilaista sekä kokea erilaista kulttuuria, mutta erilaisuudesta huolimatta uutta kulttuuria pyritään ymmärtämään ja sen tapoja omaksumaan omista lähtökohdista käsin. Osallistumispäätöksen tekeminen on osa vapaaehtoisjaksolle lähtemistä: lähdetään toteuttamaan unelmaa tai pidempiaikaista suunnitelmaa, tai päätetään spontaanilla päätöksellä ravistella oman elämän tottuja malleja.

Vapaaehtoisjakson merkitykseen liittyen yksi tutkimuksen tehtävistä oli tarkastella, onko vapaaehtoisjaksolla ollut käännekohtan piirteitä tai onko jakso kokonaisuudessaan ollut käännekohta nuoren elämäkulussa. Analyysin perusteella voidaan todeta vapaaehtoisjaksojen olleen nuorille

merkittäviä kokemuksia, joissa on osalla ollut käännekohtan piirteitä. Sen sijaan että nuorten kerronnasta olisi pyritty paikantamaan yksittäisiä käännekohtia, käännekohdat käsitettiin analyysissä laajemmin. Osalla nuorista vapaaehtoisjakso näyttäytyi Mandelbaumin (1973, 181) kuvaamaan kaltaisena käänteenä, jossa nuori omaksuu uudenlaisia rooleja, kehittää käsitystä itsestään ja solmii suhteita uusiin ihmisiin. Vapaaehtoisjakso on voinut olla yksittäinen käänne tai jakso on voinut aloittaa vähittäisempien muutosten prosessin.

Modernissa yhteiskunnissa, kuten Suomessa, nuorten elämäntilanne on yksilöllistynyt ja siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen on pitkittynyt. Yksilöllistyneestä elämäntilanteesta huolimatta nuorten elämän ohjaamisessa ja hallinnoinnissa pyritään tehokkaisiin siirtymiin ja välivuosien minimoimiseen (ks. Suomen hallituksen linjauksista vähentää välivuotia esim. Valtioneuvoston tiedote 2017). Vuoden 2018 nuorten tulevaisuusraportissa sekä yläkoululaiset, ammattiin opiskelevat että lukiolaiset nostivat työn merkityksen korkealle, ja nuoret haluavat löytää oman paikkansa työelämässä. Toisella asteella opiskeltaessa tulevaisuuden suunta ei kuitenkaan usein ole tiedossa, mistä kertoo nuorten halukkuus välivuosiin. Oman kiinnostuksen mukaan vietetystä välivuodesta voi muodostua identiteettiään rakentavalle ja orastavan aikuisuuden elämäntilannetta elävälle nuorelle käänneentekevä kokemus, kuten tapahtui osalle tämän tutkimuksen vapaaehtoisjaksolle osallistuneista nuorista. Kansainvälinen vapaaehtoisjakso sijoittui useimmilla haastateltavilla joko välivuoteen tai muuhun nuoren itsensä kuvaamaan välitilaan.

Orastavan aikuisuuden yksi keskeinen piirre on tunne välitilasta, kun nuori on jo itsenäistynyt lapsuuden normeista mutta ei kuitenkaan koe aikuisuuden velvollisuuksia vielä rajoittaviksi (Arnett 2004, 3–10). Orastava aikuisuus on kokeilemisen aikaa ja vapaaehtoisjakso tarjosi nuorille mahdollisuuden uuden kokeiluun, itsensä haastamiseen ja oppimiseen. Kokemuksena vapaaehtoisjakso voi olla merkittävä suunnan näyttäjä. Suunta ei tarkoita vain tulevaisuuden työ- tai opiskelusuuntaa vaan myös laajemmin ajateltuna itsensä kehittämisen ja oppimisen, minuuden ja maailmankatsomuksen suuntaa. Elämästä halutaan tehdä itsensä näköinen, joka näkyy muun muassa halusta löytää merkityksellisyttä ja omalta tuntuva suunta työelämään.

Erityisesti pidemmälle vapaaehtoisjaksolle osallistuminen poikkeaa suoraviivaisen etenemisen ideaalista, jossa koulutusasteelta toiselle siirrytään ilman taukoja ja valmistumisen jälkeen päästään heti kiinni työelämään. Nuoret itse tunnistivat elämäntilanteeseen liittyvät kulttuuriset odotukset korostaen oman valintansa olleen jotakin tavallisuudesta poikkeavaa. Juvosen (2015, 44–45) mukaan kulttuuriset odotukset voidaan ajatella tulkintamalleina, jotka tiedostetusti tai tiedostamatta ohjaavat

yksilön toimintaa. Kulttuuriset odotukset ovat jatkuvassa liikkeessä, sillä niitä muokataan, uudistetaan ja tuotetaan jatkuvasti ihmisten toiminnassa. Käsitys normaalista ja oikeanlaisesta tavasta toimia ja elää neuvotellaan jatkuvasti uudelleen. (Mt. 44–45). Kansainvälistä vapaaehtoistyötä tarjotaan erilaisena vaihtoehtona väli vuoden viettoon. Nuorten kerronnassa kansainvälisen vapaaehtoistyön kiinnostavuus liittyi usein erilaisuuden tavoitteluun. Nuorten elämänsä kulkuun kohdistuu odotuksia yhteiskunnan puolelta ja odotetun elämänsä kulun mallista poikkeaminen ottaa osaa kulttuuristen odotusten muovaamiseen. Samaan aikaan kun kulttuuriset odotukset ja oletettu elämänsä kulku odottaa nuorten aikuistumisprosessin jokseenkin suoraviivaista etenemistä, nuorten kansainvälinen liikkuvuus nähdään tärkeäksi ja nuoria kannustetaan kansainväliseen liikkuvuuteen (Nikunen 2017). Elämänsä kulkuun kohdistuvat odotukset eivät ole kaikille nuorille samanlaisia, sillä Suomessa tarvitaan myös osaajia, jotka ovat saaneet kansainvälisestä liikkuvuudesta tarvittavia taitoja ja asenteita globaalissa, modernissa yhteiskunnassa toimimiseen. Nuorten suoraviivaisen etenemisen ohjeistus ei olekaan tarkoitettu kirjaimellisesti kaikille nuorille. Kansainvälinen liikkuvuus on pääomaa, joka voi parantaa nuoren tulevaisuudennäkymiä ja työllistymistä. Tämän pääoman tavoittelu on kuitenkin suositeltua vain osalle nuorista. (Mt.).

Nuorten vapaaehtoisjaksolle antamat monet merkitykset, kuten esimerkiksi itsenäistyminen, oppiminen ja tulevaisuuden opiskelu- ja työsuunnan selkiintyminen, puhuvat nuorten tehostettuja siirtymiä vastaan. Vapaaehtoisjakso voi olla koulu- ja työpaikan ulkopuolella olevalle nuorelle merkittävä suunnannäyttävä. Tämän lisäksi vapaaehtoisjakso voi olla identiteettiään vielä rakentavalle nuorelle käännteentekevä kokemus. Sen sijaan että kaikilta nuorilta odotetaan tehokkaita siirtymiä, nuoria tulisi kannustaa etenemään omannäköisellä polulla kohti aikuisuutta. Toteamukset siitä, kuinka nuori on löytänyt vapaaehtoisjaksolta joko oman juttunsa tai itsensä, kertovat vapaaehtoisjakson merkityksellisyydestä ja arvosta.

5.2. Globaalivastuu: nuoret herkistyvät ja muokkaavat periaatteita

Tämän tutkimuksen nuoret ovat osallistuneet globaalikasvatuksellisia tavoitteita sisältävälle kansainväliselle vapaaehtoistyöjaksolle. Tämä alaluku keskittyy viimeiseen tutkimuskysymykseen, eli seuraavaksi analyysin tuloksia pohditaan suhteessa siihen, miten nuorten kerronnan merkitykset suhteutuvat globaalikasvatuksen ja globaalivastuun periaatteisiin.

Gloaalikasvatuksen periaatteiden omaksumisen kannalta orastava aikuisuus on hedelmällinen elämänvaihe, sillä elämänvaiheeseen kuuluu oleellisesti identiteettikysymykset ja mahdollisuuksien kartoittaminen. Gloaalikasvatukseen ja globaalivastuuseen kasvamiseen liittyvät kysymykset nivoutuvat esimerkiksi identiteetin rakentamiseen ja pohdintoihin tulevaisuuden suunnasta: Mitä haluan elämältä ja miten näen itseni globaalissa maailmassa? Gloaalikasvatus on muun muassa perusopetuksen opetussuunnitelmissa läpäisevä näkökulma (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014), mutta globaalikasvatuksen kohderyhmään kuuluvat kaikenikäiset kansalaiset. Orastavaan aikuisuuteen liittyviä kysymyksiä pohtivia nuoria tulisi tukea huomioimaan myös globaalivastuun näkökulmia. Tämän tutkimuksen aineiston analyysissä havaittiin, että nuoren kansainvälinen vapaaehtoistyöjakso orastavan aikuisuuden elämänvaiheen aikana voi herkistää nuorta käsittelemään globaalivastuuseen liittyviä kysymyksiä.

Opetusministeriön Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen -projektissa globaalikasvatuksen tavoitteeksi on määritelty avata ”*ihmisten silmät ja mielen maailman todellisuudelle ja herättää heidät globaaliin vastuuseen*” (Melen-Paaso, Kaivola & Rohweder 2009, 22). Gloaalikasvatus ei ole määriteltyjä taitoja tai kirjasta lukemalla opittavaa tietoa. Sen sijaan globaalikasvatuksen periaatteita voi omaksua eri tavoin ja periaatteet voivat näyttäytyä eri lailla. Analyysissä tulkittujen merkitysluokkien esittelyssä huomattiin nuorten antavan kerronnassa vapaaehtoisjaksolle monenlaisia merkityksiä. Nuorten antamista merkityksistä voidaan tunnistaa globaalikasvatuksen periaatteisiin liittyviä merkityksiä, kuten kerronta ymmärtämisestä, toisten kunnioittamisesta, sosiaalisesta tasa-arvosta ja aktiivisesta kansalaisuudesta. Myös muut nuorten kerronnan merkitykset, kuten esimerkiksi itsenäistyminen, itsensä tunteminen ja oppiminen, voidaan välillisesti liittää globaalivastuuseen kasvamiseen. Vapaaehtoisjakso haastoi nuoret kyseenalaistamaan opittuja ajatusmalleja. Kerronnassa globaalikasvatukseen liittyviä merkityksiä tuotiin esiin muun muassa itsensä kanssa neuvottelun kautta sekä kerronnalla toisen asemaan asettumisesta. Paitsi että globaalikasvatuksen tavoitteet näkyivät nuorten tarinoissa, he myös muokkaavat niitä. Gloaalivastuuseen kasvaminen on jatkuva henkilökohtainen prosessi, johon liittyy halu ja valmius käsitellä globaalivastuuseen liittyviä kysymyksiä.

Gloaalivastuun ja ymmärtämisen merkitysluokassa korostettiin henkilökohtaisen kokemisen merkitystä. Maailman tapahtumien seuraaminen on usein mahdollista lähes reaaliajassa eri kanavien kautta, ja internet on helpottanut kansainvälistä kommunikaatiota, mutta siitä huolimatta henkilökohtaisilla kohtaamisilla ja fyysisesti uuteen paikkaan matkustamisella on paikkansa. Erityisesti pidemmällä vapaaehtoisjaksoilla nuori elää arkielämää toisessa maassa ja kulttuurissa.

Kokemusta arjen elämisestä ulkomailla ei voi saada median tai internetin välityksellä. Toisinaan tärkein oppi toisessa kulttuurissa elämisessä on ihmisten sekä ihmisten perustarpeiden ja arkielämän samanlaisuus kulttuurista riippumatta, kuten nähtiin Costa Rican vapaaehtoisen tapauksessa. Globaalivastuuseen kasvaminen ei toki yksinomaan vaadi toiseen maahan matkustamista, mutta toisessa kulttuurissa asumisen potentiaali globaalivastuuseen kasvamisessa on hyvä tunnistaa.

Henkilökohtaisella kokemisella on siis usein merkittävää rooli globaalikasvatuksessa ja globaalivastuuseen kasvamisessa. Henkilökohtaisesta kokemisesta alkaneesta innostuksesta tulisi kuitenkin edetä pidemmälle, kuten Lampinen (2009, 14) toteaa: *”Kulttuurien kohtaamisesta alkanutta innostusta on syytä laajentaa kehityskasvatuksen ja ympäristökasvatuksen näkökulmiin. Kestävän kehityksen ympäristönäkökulmien lisäksi kulttuurien välisen lukutaidon kehittäminen ja konflikteihin perehtyminen auttavat hahmottamaan uusia ratkaisuja.”* Nuorten positiiviset kokemukset vapaaehtoisjaksolta olivat saaneet nuoret osallistumaan uudelleen vapaaehtoisjaksolle, minkä lisäksi osa nuorista oli jakson jälkeen aloittanut vapaaehtoistyöt kotimaassa ja yksi nuorista oli osallistunut kansainväliseen ihmisoikeuskoulutukseen. Vapaaehtoisjakso, joka on henkilökohtainen kokemus kulttuurien kohtaamisesta, voi siis toimia innoittajana aktiiviseen kansalaisuuteen ja globaalivastuuseen kuuluvien teemojen parissa työskentelyyn. Nuoren vapaaehtoisjakso tulisi nähdä laajemmassa ulottuvuudessa, niin että tunnistetaan jaksolle osallistuneen herkkyys aktiiviseen kansalaisuuteen ja globaalivastuuseen kasvamisessa. Jotta jaksolle osallistuneet voisivat jatkaa jakson mahdollisesti aloittamaa kasvua globaalivastuuseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen, osallistuneita tulisi tukea ja ohjata globaalikasvatuksen eri näkökulmien pariin myös jakson jälkeen. Kansainvälisen vapaaehtoistyön toimijat voisivat ottaa nykyistä vahvemmin kantaa siihen, miten kansainvälinen vapaaehtoistyö sijoittuu globaalikasvatuksen kentälle, minkälaisia tavoitteita kansainvälisellä vapaaehtoistyöllä on globaalikasvatuksen suhteen ja miten nuoria tuetaan globaalivastuuseen kasvamisessa. Otettaessa kantaa edeltäviin kysymyksiin ei tulisi sivuuttaa nuorten näkemyksiä, sillä toiminnallaan nuoret joka tapauksessa osallistuvat globaalikasvatuksen periaatteiden muokkaamiseen.

Tämän tutkimuksen perusteella ei voida vastata kysymykseen, onko vapaaehtoisjaksolle osallistuneiden nuorten tunne globaalivastuusta vahvistunut, eikä tähän kysymykseen vastaaminen ollut tämän tutkimuksen tarkoitus. Sen perusteella, minkälaisia merkityksiä nuoret nostivat kerronnassa esiin, voidaan todeta, että vapaaehtoisjakson anti globaalivastuun suhteen perustuu sen tarjoamaan mahdollisuuden kasvaa ja kehittyä jaksolla ihmisenä sekä halusta ymmärtää, kunnioittaa ja toimia aktiivisena kansalaisena. Vapaaehtoisjaksosta voi muodostua merkittävä oppimiskokemus,

vaikka nuoren alkuperäisenä osallistumisyyneä olisi esimerkiksi ollut halu pitää hauskaa. Vapaaehtoisjaksolle osallistuva nuori voi kasvaa monin eri tavoin kohti globaalivastuuta, mutta minkään globaalikasvatuksellisten tavoitteiden täyttyminen vapaaehtoisjaksolla ei ole itsestäänselvyys. Jaksolle lähtevät nuoret ovat jo osallistumis päätöstä tehdessä kiinnostuneita tutustumaan uuteen kulttuuriin ja maahan. Siten he ovat jo herkistyneitä globaalikasvatuksen periaatteille.

5.3. Tutkimuksen arviointia

Tässä alaluvussa tarkastelen tutkimuksen tavoitteen täyttymistä ja puutteita sekä esitän arvioni tämän tutkimuksen luotettavuudesta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa millaisia merkityksiä orastavan aikuisuuden elämänvaihetta elävät nuoret antavat kansainväliselle vapaaehtoisjaksolle sekä tarkastella olivatko vapaaehtoisjaksot nuorille merkittäviä hetkiä tai jonkinlaisia käännekohtia. Lisäksi annettuja merkityksiä tarkasteltiin suhteessa globaalikasvatukseen ja globaalivastuuseen. Haastateltavien nuorten kerronta oli keskenään erilaista ja monimuotoista, ja analyysin tuloksien esittelyssä säilytettiin kerronnan ja merkityksien monipuolisuus. Haastateltavien määrä oli kohtalaisen pieni, ja yleistettävän tuloksen sijasta tavoitteena oli luoda uudesta näkökulmasta katsaus nuorten kansainväliseen vapaaehtoistyöhön. Orastavaa aikuisuutta, kansainvälistä vapaaehtoistyötä ja globaalikasvatusta ei oltu aiemmin tarkasteltu yhdessä.

Tämä tutkimus ei ota osaa kansainvälisen vapaaehtoistyön hyötyjistä käytävään keskusteluun, eli siihen hyötykö kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä enemmän vapaaehtoinen, paikallinen yhteisö vai joku muu taho (esim. Simpson 2005). Ottaen huomioon erityisesti globaalissa etelässä tehtävään kansainväliseen vapaaehtoistyöhön kohdistuneen kritiikin, olisi syytä huomioida vapaaehtoisen kokemukselle antamien merkityksien lisäksi myös vapaaehtoistyön merkitys paikallisessa tahossa. Tämän tutkimuksen puitteissa ei voitu tarkastella nuorten vapaaehtoisjaksoja paikallisten tahojen kannalta eikä se ollut tutkimuksen tarkoitus. Asia nostettiin tässä esille, koska nuorelle merkittävä kokemus ja mahdollinen globaalivastuun vahvistuminen asettuvat mielenkiintoiseen ristiriitaan, mikäli vapaaehtoistyön nähtäisiin vaikuttavan paikalliseen tahoon vahingollisesti. Jälleen kerran tulee kuitenkin muistaa kansainvälisen vapaaehtoistyön monimuotoisuus ja toiminnan taustalla olevat erilaiset periaatteet. Tämän tutkimuksen nuorista vain osan vapaaehtoisjakso sijoittui globaalin etelän kohdemaahan.

Nostamalla esiin orastavaa aikuisuutta elävien nuorten kansainvälisille vapaaehtoisjaksoille antamia merkityksiä ja niiden suhdetta globaalivastuuseen tämä tutkimus avasi keskustelua vapaaehtoisjaksojen roolista orastavan aikuisuuden elämänvaiheessa ja globaalikasvatuksessa. Tämän tutkimuksen anti on nuorten vapaaehtoisjaksoille antamien monipuolisten merkityksien näkyväksi tekeminen. Tarve tämän aiheen tutkimukseen ei lopu tähän yhteen keskustelunavaukseen, vaan luonnollisesti tutkimus herätti jatkokysymyksiä. Tarkastelemalla isommalla aineistolla nuorten kansainvälisestä vapaaehtoisjaksosta saamia valmiuksia voitaisiin kehittää globaalikasvatusta kansainvälisen vapaaehtoistyön saralla sekä pyrkiä parempaan ymmärrykseen jaksojen merkityksestä nuoren elämänkulkuun, suuntaan ja työllistymiseen.

Tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida koko kvalitatiivisen tutkimusprosessin ajan (Eskola & Suoranta 1998, 152). Tutkijan tulee tunnustaa olevansa tutkimuksen tutkimusväline, joka usein näyttäytyy lukijalle tutkimusraportin pohtivampana ja henkilökohtaisempana luonteena kvantitatiiviseen tutkimukseen verrattuna. (Mt. 152). Lisäksi kvalitatiivista haastattelututkimusta arvioidessa tulee huomioida myös haastateltavien valikoituvuus. Tämän tutkimuksen haastateltavat ilmoittautuivat vapaaehtoiseksi haastatteluun eli he halusivat kertoa kokemuksestaan ja kaikkien kokemukset olivat pääsääntöisesti positiivisia. Haastateltavien valikoituminen tulee huomioida, mutta tutkimusasetelman ja tutkimuksen luonteen vuoksi en näe valikoituvuutta ongelmaksi. Tutkimusraportissa olen pyrkinyt kirjoittamaan auki tutkimuksen kulun vaihe vaiheelta, esittäen näin mahdollisimman selkeästi miten tulokset ja johtopäätökset ovat muodostuneet. Olen kuvannut analyysin etenemisen mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja analyysin kuvauksen tukena on myös kuvio etenemisestä. Tutkimuksen valinnat ja tulkinnat olen pyrkinyt perustelevaan viitaten aiempaan kirjallisuuteen asiallisesti. Viime kädessä tulkinnat ovat joka tapauksessa riippuvaisia omasta tutkijan mielikuvituksestani.

5.4. Lopuksi

Tämän työn keskiössä on haastattelemieni nuorten kerronta vapaaehtoistyöjaksoilta, mutta tutkimusraportista voi olla mahdollista aistia myös tutkimuksen teon aikana tekemä oma matkani. Tutkimus on kulkenut mukani kahdella eri mantereella, yhteensä viidessä maassa. Ensimmäiset ajatukset tutkimusaiheesta syntyivät Serbiassa vapaaehtoisleirin ohjaajana, missä olin jälleen kerran

katsomassa, kuinka joukko ennestään toisilleen tuntemattomia nuoria eri maista ryhmäytyy tiiviiksi perheeksi muutamassa viikossa. Iso osa tutkimuksen työstä, kuten toki myös haastattelut, on tehty Suomessa, mutta tutkimus kulki mukana kuukausien ajan myös Thaimaassa ja Tšekissä. Tutkimus on viimeistely viimeisimmässä asuinmaassani Intiassa, missä kirjoittamista ovat tahdittaneet ensisilmäykseltä kaoottiselta vaikuttavan liikenteen torvien tööttäykset ja intialaisen elämänmenon muut äänet. Tutkimuksen tekeminen ja samalla uusiin väliaikaisiin kotimaihin asettuminen on ollut opettava ja mielenkiintoinen matka. Yhtä lailla kuin minulla on ollut mahdollisuus työskennellä ympäri maailmaa ja samalla kirjoittaa tätä opinnäytetyötä, toivon muille maailmannäköisille nuorille mahdollisuuksia seikkailuihin maailmalle eli seikkailuja omaan itseensä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Tarja & Leimumäki, Anna (2010) Kokemus ja kerronnallisuus – Kaksi luentaa. Teoksessa Johanna Ruusuvoori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun Analyysi. Tampere: Vastapaino, 98–126.
- Alasuutari, Pertti (2011). Laadullinen tutkimus 2.0 (4. uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Andreotti, Vanessa (2010) Postcolonial and post-critical ‘global citizenship education’ Teoksessa Geoffrey Elliott, Chahid Fourali & Sally Issler (toim.) Education and Social Change: Connecting Local and Global Perspectives. Lontoo: Bloomsbury Publishing, 238–250.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2004). Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties. Cary: Oxford University Press, Incorporated.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? Child Development Perspectives 1:2, 68–73.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2016) Emerging Adults in Europe. Common themes, diverse paths, and future directions. Teoksessa Rita Žukauskienė (toim.) Emerging Adulthood in a European Context. Routledge, 205–216.
- Ausland, Aaron (2010) Poverty tourism taxonomy 2.0. Staying for tea. <https://stayingfortea.org/2010/08/27/poverty-tourism-taxonomy-2-0/> Viitattu 9.10.2018.
- Biefnot, Yvon. (2003) Investigating the concept of global responsibility. Viewpoint: Global responsibility. Teoksessa Yvon Pesqueux (toim.) Global Responsibility. Bradford: Emerald Publishing Limited, 10–51.
- CIMO (2017) Eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun vaikutukset tiivistelmä http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/111789_RAY_EVS20_Infosheet_FL.pdf Viitattu 20.11.2017.
- Davies, Lynn (2006) Global citizenship: abstraction or framework for action? Educational Review 58:1, 5–25.
- Diprose, Kristina (2012) Critical distance: doing development education through international volunteering. Area 44:2, 186–192.
- DiscoverEU (2018) https://europa.eu/youth/discovereu_en Viitattu 8.11.2018.
- Eskola, Antti & Kurki, Leena (2001). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Euroopan Komissio Erasmus+ Vapaaehtoistoiminta (2018) https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/young-people/european-voluntary-service_fi Viitattu 8.11.2018.

Gloaalikasvatus (2018) www.gloaalikasvatus.fi Viitattu 8.11.2018.

Gloaalikasvatus ja kansainvälisyys koulutusmateriaalit (2018) https://www.edu.fi/teemat/gloaalikasvatus_ja_kansainvalisyys Viitattu 8.11.2018.

Goffman, Erving (1967). *Interaction ritual: Essays in face-to-face behavior*. New York: Routledge.

Heath, Sue (2007) Widening the Gap: Pre-University Gap Years and the 'Economy of Experience'. *British Journal of Sociology of Education* 28:1, 89–103.

Heikkinen, Hannu L. T. (2001) Narratiivinen tutkimus – Todellisuus kertomuksena. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 116–132.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2015) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

HTK (2012) Hyvän tieteellisen käytännön kriteerit http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Viitattu 18.10.2018.

Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005) *Kerronnallinen haastattelu*. Teoksessa Johanna Ruusuvoori & Liisa Tiittula (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 157–184.

Hyvärinen, Matti (2010) *Haastattelukertomuksen analyysi*. Teoksessa Johanna Ruusuvoori & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) *Haastattelun Analyysi*. Tampere: Vastapaino, 72–97.

Hyvärinne, Matti (2017a) *Haastattelun maailma*. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 9–38.

Hyvärinen, Matti (2017b) *Kertomushaastattelu*. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 145–162.

Hänninen, Vilma (2002) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampere: Tampereen yliopisto 2000.

Jones, Andrew (2011) Theorising international youth volunteering: training for global (corporate) work? *Transactions of the Institute of British Geographers* 36:4, 530–544.

Juvonen, Tarja (2015) *Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 165.

Jääskeläinen, Liisa (2011) *Gloaalikasvatuksen teoreettista taustaa ja uusia näköaloja*. Teoksessa Liisa Jääskeläinen & Tarja Repo (toim.) *Koulu kohtaa maailman. Mitä osaamista maailmankansalainen tarvitsee? Opetushallitus: Oppaat ja käsikirjat 2011:16*, 119–127.

KaVa LaatuKriteeristö (2018) *LaatuKriteerit kansainväliseen vapaaehtoistyöhön* http://varnish-nuorisovaihto-fi-lagoon.ch.amazee.io/sites/default/files/2018-09/laatuKriteerit_kv_vapaaehtoistyoy.pdf Viitattu 3.12.2017 Viitattu 18.10.2018.

Korkala, Siru (2012) Osallistumisella on väliä! Tuloksia Youth in Action –ohjelman tutkimuslähtöisestä seurannasta. Tietoja ja tilastoja raportti. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/23886_Final_YiA_pitka_raportti.pdf Viitattu 3.12.2017.

Lampinen, Johanna (2009) Kasvatusta kansainväliseen ymmärrykseen, yhteistyöhön ja rauhaan. Teoksessa Johanna Lampinen & Monica Melén-Paaso (toim.) Tulevaisuus meissä. Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:40, 11–17.

Lee, Young-Joo & Won, Doyeon (2018) Understanding International Volunteering: Who Is Most Likely to Participate? *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing* 30:1, 95–110.

Maastricht Global Education Declaration (2002) https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_EuropeanPolicyFrameworks-TheMaastrichtDeclaration2002.pdf Viitattu 18.10.2018.

Mandelbaum, David. G. (1973). The study of life history: Gandhi. *Current Anthropology* 14:3, 177–206.

Melén-Paaso, Monica (2010) Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Globaalivastuuprojektin ohjausryhmän loppuraportti. Opetusministeriön julkaisuja 2010:9.

Melén-Paaso, Monica & Kaivola, Taina & Rohweder, Liisa (2009) Kansainvälisyyskasvatuksesta globaalivastuuseen Teoksessa Johanna Lampinen & Monica Melén-Paaso (toim.) Tulevaisuus meissä. Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:40, 18–28.

Melén-Paaso, Monica & Kaivola, Taina (2009) Globaalivastuun edistämisen uusi viitekehys. Teoksessa Johanna Lampinen & Monica Melén-Paaso (toim.) Tulevaisuus meissä. Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:40, 150–155.

Miettinen, Sonja (2006) Eron aika. Tyttären kertomuksia ikääntyneen vanhemman kuolemasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Molgat, Marc (2007) Do Transitions and Social Structures Matter? How ‘Emerging Adults’ Define Themselves as Adults. *Journal of Youth Studies* 10:5, 495–516.

Montgomery, Heather (2007) Moving. Teoksessa Mary Jane Kehily (toim.) *Understanding Youth: perspectives, identities and practices*. Lontoo: Sage, 283–312.

Nikunen, Minna (2013) Nuoret liikkuvat, eliitit kannustavat. Teoksessa Mikko Lehtonen (toim.) *Liikkuva maailma*. Liike Raja Tieto. Tampere: Vastapaino, 215–231.

Nikunen, Minna (2017). Young people, future hopes and concerns in Finland and the European union: Classed and gendered expectations in policy documents. *Journal of Youth Studies* 20:6, 661–616.

Nokkala, Terhi (2007) *Constructing the Ideal University. The Internationalisation of Higher Education in the Competitive Knowledge Society*. Tampere: Tampere University Press.

Nuorisovaihto (2018a) Euroopan Solidaarisuusjoukot <https://www.nuorisovaihto.fi/ohjelmat/euroopan-solidarisuusjoukot> Viitattu 8.11.2018.

Nuorisovaihto (2018b) Long Term Volunteering <https://www.nuorisovaihto.fi/ohjelmat/long-term> Viitattu 8.11.2018.

Nuorisovaihto (2018c) Short Term Volunteering <https://www.nuorisovaihto.fi/ohjelmat/short-term> Viitattu 8.11.2018.

Nuorisolaki 1285/2016 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285> Viitattu 1.11.2018.

Nuorten tulevaisuusraportti (2018) https://www.kunkoululoppuu.fi/assets/uploads/2018/05/KKL-2018_Nuorten_tulevaisuusraportti_tivistelmä-1.pdf Viitattu 19.11.2018.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf Viitattu 8.11.2018.

Rastas, Anna (2009) Rasismien kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa Suvī Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta.: Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino, 47–64.

Robertson, Shanti & Harris, Anita & Baldassar, Loretta (2018) Mobile transitions: a conceptual framework for researching a generation on the move. *Journal of Youth Studies* 21:2, 203–217.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo (2017) Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 367–378.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2017) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 39–65.

Räsänen, Rauni (2011) Kansainvälisyyskasvatus 2010 -ohjelman arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:13. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75478/tr13.pdf> Viitattu 25.08.2018.

Salmela-Aro, Katariina & Sortheix, Florencia M. & Ranta, Mette (2016) Emerging Adulthood in Finland. Teoksessa Rita Žukauskienė (toim.) *Emerging Adulthood in a European Context*. Lontoo: Routledge, 138–153.

Satka, Mirja & Alanen, Leena & Harrikari, Timo & Pekkarinen, Elina (2011) Johdatus lasten ja nuorten hallinnan kysymyksiin. Teoksessa Mirja Satka, Leena Alanen, Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Tampere: Vastapaino, 11–28.

Sherraden, Margaret S. & Lough, Benjamin & McBride, Amanda Moore (2008). Effects of international volunteering and service: Individual and institutional predictors. *International Journal of Voluntary & Nonprofit Organizations* 19:4, 395–421.

Simpson, Kate (2004) ‘Doing development’: the gap year, volunteer-tourists and a popular practice of development. *Journal of International Development* 16:5, 681–692.

Simpson, Kate (2005) Dropping Out or Signing Up? The Professionalisation of Youth Travel. *Antipode* 37:3, 447–469.

Skrbis, Zlatko & Woodward, Ian & Bean, Clive (2013) Seeds of cosmopolitan future? Young people and their aspirations for future mobility. *Journal of Youth Studies* 17:5, 614–625.

Stenius, Anja (1971) *Kansainvälisyyskasvatus - Mitä?, Miksi?, Miten?* Helsinki: Suomen Unesco Toimikunta.

Sussman, Steve, & Arnett, Jeffrey Jensen (2014). Emerging adulthood: Developmental period facilitative of the addictions. *Eval Health Prof* 37:2, 147–155.

Tanskanen, Antti O., & Danielsbacka, Mirkka (2016). Do volunteering and charity pay off? well-being benefits of participating in voluntary work and charity for older and younger adults in Finland. *Research on Ageing and Social Policy* 4:2, 2–28.

The 2030 Agenda for Sustainable Development (2015) <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> Viitattu 25.08.2018.

Thomson, Rachel & Bell, Robert & Holland, Janet & Henderson, Sheila & McGrellis, Sheena & Sharpe, Sue (2002). Critical moments: Choice, chance and opportunity in young people's narratives of transition. *Sociology* 36:2, 335–354.

Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

United Nations Millennium Declaration (2000) <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf> Viitattu 25.08.2018.

Universal Declaration of Human Rights (1948) http://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf Viitattu 25.08.2018.

Žukauskienė, Rita (2016) The experience of being an emerging adult in Europe. Teoksessa Rita Žukauskienė (toim.) *Emerging Adulthood in a European Context*. New York: Routledge, 3–16.

Valtioneuvoston tiedote (2017) Korkeakoulujen opiskelijavalinnat uudistetaan. Opetus- ja Kulttuuriministeriö. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/korkeakoulujen-opiskelijavalinnat-uudistetaan?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=1410845 Viitattu 19.11.2018.

Wearing, Stephen & McGehee, Nancy Gard (2013) Volunteer tourism: A review. *Tourism Management* 38, 120–130.

LIITE

Hei Allianssin Nuorisovaihdon kautta kansainväliseen vapaaehtoistyöhön osallistunut!

Teen Tampereen yliopistoon sosiologian pro gradu -tutkielmaa nuorten kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä, ja olisin kiinnostunut kuulemaan Sinun kokemuksistasi.

Haluan selvittää muun muassa seuraavia asioita:

Miksi vapaaehtoiseksi lähdetään? Millainen vapaaehtoisjakso oli? Vastaako se odotuksia? Mikä on hyvää? Mikä ei niin onnistunut?

Alla olevasta linkistä pääset vastaamaan yhteydenottolomakkeeseen. Sen täyttämiseen kuluu noin viisi minuuttia:

<https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/20759/lomake.html>

Täyttämällä lomakkeen ilmoittaudut vapaaehtoiseksi haastatteluun, joita teen kevään 2018 aikana. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluita, joissa voit kertoa omin sanoin vapaaehtoisjakson kokemuksistasi (katso lisätiedot alta). Vastaathan lomakkeeseen viimeistään 25.3.2018

Lomakkeessa antamiasi tietoja käytetään vain tähän pro gradu -tutkielmaan, eikä tietoja luovuteta eteenpäin. Mikäli sinulla on kysyttävää tai haluat lisätietoja, ethän epäröi ottaa minuun yhteyttä.

Toivottavasti kiinnostuit tästä mahdollisuudesta, olen valmiina kuulemaan kokemuksistasi!

Ystävällisin terveisin,

Graduntekijä Sylvi Otranen
otranen.sylvi.a@student.uta.fi
Sosiologia, Tampereen yliopisto

Lisätiedot haastattelusta:

Haastattelut järjestetään kevään 2018 aikana joustavasti Sinulle sopivana ajankohtana. Haastattelut voidaan toteuttaa joko kasvotusten Sinulle sopivassa paikassa tai Skype-verkkopuhelusovelluksen välityksellä. Haastatteluun on hyvä varata aikaa noin tunti. Haastattelu on luottamuksellinen tilanne, jossa pääset omin sanoin kertoa kokemuksistasi kansainvälisenä vapaaehtoisena. Haastatteluun osallistuminen ei vaadi ennakkovalmistautumista, riittää että haluat jakaa ainutlaatuisen kokemuksesi.